

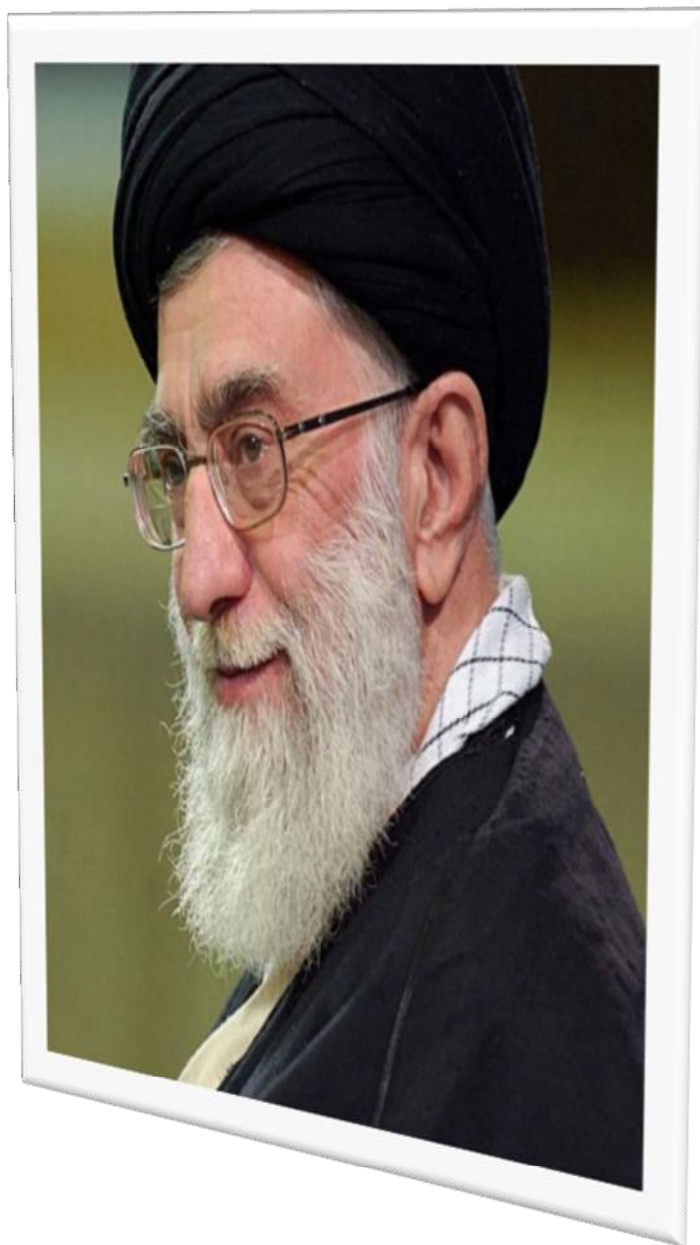
معاونت امور زنان و خانواده
ریاست جمهوری

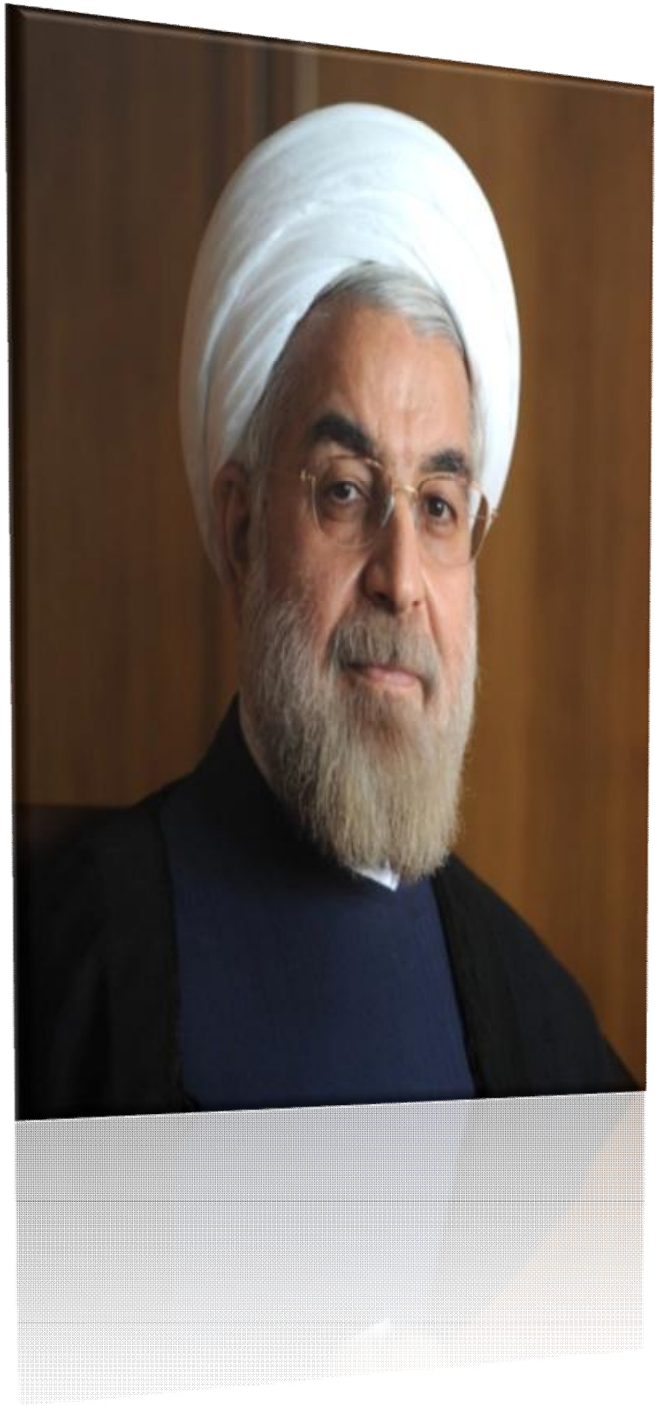
تک نداشت خانواده

معاونت بررسی های راهبردی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مسئله زن و خانواده
جزء مسایل درجه یک
کشور

۶	مقدمه
۶	نگاهی به وضعیت خانواده و تغییرات آن
۷	۱. تعریف مفاهیم
۹	۲. تشکیل خانواده
۱۰	۲.۱. ازدواج
۲۰	۳. انحلال خانواده
۲۸	۴. ترکیب خانوارها
۳۶	۶. سالمندی
۴۳	چالش های فرا روی خانواده ها
۴۳	عملکرد معاونت امور زنان و خانواده دولت تدبیر و امید در حوزه خانواده
۴۴	بخش اول
۴۴	جایگاه و اقدامات معاونت در حوزه سیاستگزاری در جهت تقویت خانواده
۶۵	بخش دوم:
۶۵	برنامه ریزی در جهت بهره برداری از ظرفیت سازمان های مردم نهاد
۷۳	بخش سوم
۷۳	گفتمان سازی در حوزه خانواده
۸۰	بخش چهارم
۸۰	توسعه تعاملات و همکاری های بین المللی در حوزه خانواده

مقدمه

نظام زوجیت از ارکان عالم خلقت و از آیات و نشانه‌های الهی است و موجب تداوم و تکامل حیات است. خانواده همزاد بشر بوده، تداوم فرزانگی و فرامکانی آن، گویای این حقیقت است که این نهاد ریشه در طبیعت آدمی دارد. تأیید شریعت الهی بر خانواده مؤید فطری بودن خانواده است.

خانواده در طول قرنهای متمادی و در مکتب‌های گوناگون از نظر مقام و موقعیت اجتماعی فراز و نشیب‌های فراوانی را طی کرده است و علی‌رغم اینکه هم‌پای تحولات اجتماعی تغییراتی را تجربه نموده، بیش از سایر نهادها در چارچوب کارکردی و مورد انتظار خود عمل نموده است. اما در عین حال با چالش‌هایی روبرو است.

در جامعه ایرانی اهمیت خانواده به اندازه‌ای است که عاملی مهم در هویت‌سازی و سرمایه اجتماعی شمرده می‌شود. این باور که خانواده، اجتماعی متفاوت از دیگر اجتماعات بشری است و توانایی ویژه‌ای در بازتولید فرهنگ و سامان‌دهی مناسبات اخلاقی و اجتماعی دارد باوری فراگیر، در نزد متخصصین، اندیشمندان و عموم جامعه است. این باور که تأیید شده اسلام نیز است پس از پیروزی انقلاب اسلامی در قانون اساسی جمهوری اسلامی عینیت یافت و در مقدمه و اصول قانون اساسی به آن پرداخته شده است.

در اصل دهم قانون اساسی چنین آمد "از آنجا که خانواده واحد بنیادی جامعه اسلامی است، همه قوانین و مقررات و برنامه‌ریزی‌های مربوط باید در جهت آسان‌کردن تشکیل خانواده، پاسداری از قداست آن و استواری روابط خانوادگی بر پایه حقوق و اخلاق اسلامی باشد".

تنظیم روابط خانوادگی بر اساس اصول و معیارهای اسلامی و اخلاق حسنه و حمایت همه‌جانبه دولت از این واحد بنیادین، اعم از حمایت قضایی، مادی و تأمین اجتماعی و نیز وضع قوانین و مقررات لازم در جهت آسان‌سازی تشکیل خانواده، وظایفی هستند که قانون اساسی بر عهده دولت گذاشته و بیانگر توجه خاص به امور خانواده در نظام سیاستگذاری و برنامه‌ریزی کشور است. همچنین در افق سند چشم‌انداز، جامعه‌ی ایرانی، جامعه‌ی برخوردار از سلامت، رفاه، امنیت غذایی، تأمین اجتماعی، فرصت‌های برابر، توزیع مناسب درآمد، نهاد مستحکم خانواده، به دور از فقر، فساد، تبعیض و بهره‌مند از محیط زیست مطلوب خواهد بود.

بدین ترتیب با توجه به اهمیت سلامت جامعه که در گرو سلامت خانواده است، معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری به عنوان متولی امور خانواده در بدنه دولت، وظیفه‌ی پایش وضعیت خانواده در کشور را برای ارائه پیشنهادات قانونی و اجرای آنها پی‌می‌گیرد، هدف این نوشتار، ارائه گزارشی از وضعیت موجود خانواده در کشور و عملکرد معاونت امور زنان و خانواده در حمایت از این نهاد اساسی در جامعه است.

نگاهی به وضعیت خانواده و تغییرات آن

در تدوین این بخش از داده‌های سازمان‌های رسمی کشور مانند مرکز آمار ایران، پژوهشکده آمار، سازمان ثبت احوال، سازمان ثبت اسناد، گزارش‌های شورای عالی انقلاب فرهنگی همراه با یافته‌های پژوهش‌های معتبر علمی که در سطح کشوری انجام شده، استفاده خواهد شد. در اغلب بخش‌ها و شاخص‌ها، جدیدترین آمار و در صورت امکان به تفکیک

مناطق شهری و روستایی ارائه شده است. در مطالعه روند تغییرات، سعی شده بازه زمانی ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰ مورد استفاده قرار گیرد. البته در برخی شاخص‌ها اطلاعات بروز رسانی شده است و آمارها تا سال ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ ارائه شده است.

پس از ارائه تعریف مفاهیم اصلی مورد استفاده، شاخص‌های تشکیل خانواده؛ از آن جمله نرخ و عمومیت ازدواج، مجرد قطعی، وضعیت جوانان در سن متعارف ازدواج، موضوع سن زنان و مردان به هنگام ازدواج و اختلاف سن آنها، طرح می‌شود. در بخش دوم به موضوع انحلال خانواده پرداخته می‌شود. شاخص‌های این بخش بر اساس اطلاعات قابل دسترسی محاسبه و ارائه خواهد شد در ادامه ترکیب خانوار با تأکید بیشتر بر روند خانوارهای تک نفره و موضوع زنان سرپرست خانوار و وضعیت اجتماعی، اقتصادی آنها در مقایسه با مردان سرپرست خانوار، بررسی خواهد شد و داده‌های مختصری در مورد اقتصاد خانواده‌ها، و در نهایت با توجه به توصیفات آماری ارائه شده مهمترین چالش‌های حوزه خانواده ارائه خواهد شد.

۱. تعریف مفاهیم

▪ خانواده

تعاریف متعددی از خانواده ارائه شده که در این گزارش تعریف جامعه‌شناختی آن به کار برده می‌شود؛ خانواده گروهی از افراد است که با ارتباطات خویشاوندی مستقیماً پیوند یافته‌اند و اعضای بزرگسال آن مسئولیت مراقبت از کودکان را به عهده دارند.^۱ ارکان اصلی خانواده زن و شوهرند که با زناشویی و قرارداد و آئین شرعی و قانونی، پیوند زندگی مشترک را می‌بندند، با ورود فرزندان می‌توان گفت که خانواده تغییر شکل مفهومی یافته و نقش فرزندان پس از آن در کنار والدین قرار می‌گیرد و حقوق و وظایف و کارکردهای جدیدی را در خانواده ایجاد می‌کند.

▪ ازدواج و زناشویی

پیوندی آیینی است که طی احکام یا رسومی خاص بین زن و مرد در مذاهب و کشورهای مختلف برقرار می‌شود تا به تشکیل خانواده منجر گردد و می‌تواند منجر به زایش فرزند شود. از نظر حقوقی، قراردادی میان زن و مرد برای زندگی مشترک و تشکیل خانواده است.

▪ طلاق

طلاق را می‌توان شیوه‌ای نهادی شده و تحت نظارت سازمان‌های اجتماعی، در راه پایان دادن به پیوند زناشویی دانست. به عبارت دیگر، طلاق خاتمه دادن به پیوند زناشویی تحت شرایط خاص قانونی، شرعی و عرفی است که پس از آن زن و شوهر نسبت به یکدیگر حقوق و تکالیفی ندارند.

▪ خانوار

تعریف خانوار با خانواده متفاوت است. خانوار واحد آماری است که دارای مشخصات اجتماعی و اقتصادی خاصی می‌باشد و از افرادی تشکیل می‌شود که در یک کانون، زندگی می‌کنند، زیر یک سقف می‌خوابند و سر یک سفره و یا میز غذا می‌خورند، اقتصاد مشترک دارند یا ندارند، روابط جنسی دارند یا ندارند. بدین جهت شخص مجردی هم که به تنهایی زندگی می‌کند،

^۱ آنتونی گیدنز، ۱۳۷۳، جامعه‌شناسی، ص ۴۱۳

یک خانوار محسوب می شود. از انواع دیگر آن، دانشجویانی هستند که در یک خوابگاه زیر یک سقف زندگی می کنند و یا سربازانی که در یک سربازخانه به سر می برند.^۲

■ تفاوت خانواده با خانوار

- خانواده از زن و شوهر و فرزند یا فرزندان تشکیل شده، در حالی که افراد خانوار الزامی زن و شوهر نیستند.
- خانواده حداقل از دو نفر که از دو جنس هستند تشکیل می شود در حالی که خانوار می تواند از یک نفر هم تشکیل گردد.
- اقتصاد خانواده مشترک است در حالی که ممکن است هزینه اقتصادی خانوار مشترک نباشد و این مهم ترین تفاوت بین خانواده و خانوار است.
- در خانواده روابط خویشاوندی وجود دارد. در حالی که این شرط در خانوار ممکن است وجود نداشته باشد و افرادی که با هم زندگی می کنند هیچ گونه رابطه خویشاوندی نداشته باشند.

به هر خانواده ای می توان خانوار گفت ولی هر خانواری را نمی توان خانواده نامید. بنابراین مفهوم خانوار کلی تر از خانواده است. به همین دلیل در سرشماری از مفهوم "خانوار" استفاده می شود.

■ سرپرست خانوار

بر اساس جدیدترین تعاریف ارائه شده از سوی مرکز آمار ایران، سرپرست خانوار عضوی از خانوار است که در خانوار به این عنوان شناخته می شود.^۳ سرپرست خانوار معمولاً تأمین تمامی یا بخش عمده ای از هزینه های خانوار یا تصمیم گیری در مورد نحوه هزینه کردن درآمدهای خانوار را برعهده دارد؛ سرپرست خانوار لزوماً مسن ترین عضو خانوار نیست و می تواند زن یا مرد باشد. بدین ترتیب سرپرست خانواده حتماً سرپرست خانوار نیز هست ولی سرپرست خانوار، سرپرست خانواده محسوب نمی شود. به لحاظ کارکردی نیز "سرپرست خانواده" مسئولیتهای متعددی از آن جمله تأمین معاش خانواده، تأمین سلامت جسمی - روحی کلیه افراد خانواده، کنترل روابط بین اعضای خانواده و همچنین چگونگی تعامل خانواده با سایر گروهها و نهادهای اجتماعی، نظارت بر فرایند جامعه پذیری و اجتماعی شدن فرزندان، تمهید ساز و کارهای مناسب رویارویی با بحرانها و آسیبهای تهدید کننده نهاد خانواده و... را داراست، ولی "سرپرست خانوار" تنها مسئول تأمین تمام یا بخشی از هزینه های خانوار را برعهده داشته و به رفع نیاز اقتصادی خانوار توجه دارد.

در قانون مدنی توجه ویژه ای به این مسولیت خطیر شده است و به اتکای ادله ای عقلی و نقلی^۴ سرپرستی خانواده برعهده مرد نهاده شده است^۵؛ نتایج سرشماریها و مطالعات اجتماعی - اقتصادی خانوارهای ایرانی نیز مؤید این نکته است که در کشور ما، غالباً مرد مسئول تأمین هزینه های اقتصادی خانواده است.

■ خانوارهای با سرپرستی زن

^۲ مرکز آمار ایران ۱۳۹۰

^۳ مرکز آمار ایران ۱۳۹۰

^۴ منظور از ادله نقلی آیات قرآن و گفتار و کلام معصومین علیهم السلام است.

^۵ ماده ۱۰۵ قانون مدنی

خانوارهایی هستند که به دلایل مختلف (طلاق، مهاجرت و مرگ همسر) مردی به عنوان سرپرست در آن وجود ندارد و یا خانوارهایی که مرد به علت (کسالت، اعتیاد و...) در درآمد خانوار سهمی ندارد.

۲. تشکیل خانواده

طبق آخرین سرشماری انجام شده در سال ۱۳۹۰، از جمعیت حدود ۷۵ میلیون نفری کل کشور، ۵۰/۴ درصد جمعیت را مردان و ۴۹/۵ درصد را زنان به خود اختصاص داده اند و کمی بیش از ۲۱ میلیون خانوار با بعد متوسط ۳/۵ نفر در کشور ما زندگی می کنند.

جدول ۱. جمعیت کل کشور به تفکیک جنس، تعداد و بعد خانوار در سال ۱۳۹۰

مناطق	جمعیت			متوسط بعد خانوار
	مرد و زن	مرد(درصد)	زن(درصد)	
کل کشور	۷۵۱۴۹۶۶۹	۵۰/۴	۴۹/۶	۳/۵۵
نقاط شهری	۵۳۶۴۶۶۶۱	۵۰/۴	۴۹/۶	۳/۴۸
نقاط روستایی	۲۱۴۴۶۷۸۳	۵۰/۶	۴۹/۴	۳/۷۳

مأخذ: مرکز آمار ایران ۱۳۹۰

جدول ۲. گروههای عمده سنی جمعیت در سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰

سال	۰ تا ۱۴ ساله (کودکان و نوجوانان)	۱۵ تا ۲۹ ساله (جوانان)	۳۰ تا ۶۴ ساله (میانسالان)	۶۵ ساله و بیشتر (سالمتندان)
آبان ۱۳۶۵	۴۵/۵	۲۶/۴	۲۵/۱	۳/۰
مهر ۱۳۷۰	۴۴/۳	۲۶/۶	۲۵/۶	۳/۴
آبان ۱۳۷۵	۳۹/۵	۲۸/۴	۲۷/۷	۴/۳
آبان ۱۳۸۵	۲۵/۱	۳۵/۴	۲۴/۳	۵/۲
آبان ۱۳۹۰	۲۳/۴	۳۱/۵	۲۹/۳	۵/۷

آ.ا.ا. ۱۰۰۰

بر اساس اطلاعات سرشماری، از سال ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰ از سهم گروه سنی ۰-۱۴ سال کاسته شده و به گروههای سنی ۱۵-۲۹ سال و ۳۰ تا ۶۴ سال افزوده شده است. در سال ۱۳۹۰ میانسالان (۳۰ تا ۶۴ ساله) با ۳۹/۳ درصد و پس از آن جوانان با ۳۱/۵ درصد بیشترین جمعیت از کل کشور را به خود اختصاص داده اند. جمعیت (۱۵-۲۹ سال) که در سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۸۵ در حال افزایش بوده، در سرشماری سال ۱۳۹۰ با کاهش قابل توجه به رقم ۳۱/۵ رسیده است. با چنین کاهش در جمعیت جوان در کنار افزایش جمعیت میانسال از سال ۸۵ تا ۹۰ می توان تغییراتی را در تشکیل خانواده و تعداد ازدواج ها انتظار داشت.

۲.۱. ازدواج

ازدواج ، مقدمه تشکیل خانواده و یک نظم و قرارداد اجتماعی تعریف شده است که مانع روابط نامنظم ، بی‌قاعده و پیامدهای نا بهنجار اجتماعی می‌شود . از آنجا که خانواده پایه و اساس جامعه است ، روند شکل گیری آن نیز اهمیت ویژه ای می یابد . طبق قانون در جامعه ما دو نوع ازدواج موقت و دائم وجود دارد . سازمان های ثبت احوال و ثبت اسناد در کشور وظیفه ثبت قانونی آن را به عهده دارند .

طبق اطلاعات سازمان ثبت اسناد کشور ، در سال ۱۳۹۳ از کل ازدواج های ثبت شده ، ۹۹/۷ درصد سهم ازدواج دائم و ۰/۰۳ درصد مربوط به ازدواج موقت بوده است . با توجه به سهم اندک ازدواج های موقت ثبت شده آمارهای ارائه شده در این گزارش فقط مربوط به ازدواج دائم است .

▪ نرخ ازدواج

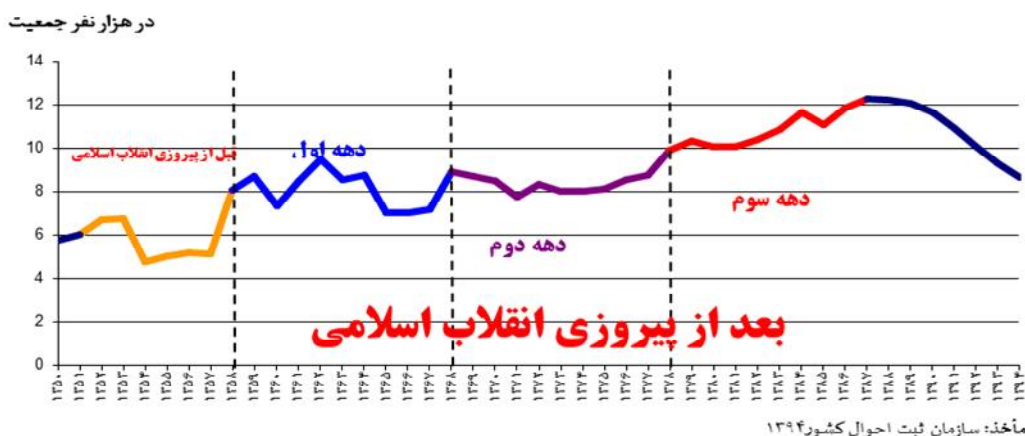
در سال ۱۳۹۰، نرخ خام ازدواج‌های ثبت شده در کشور رقم ۱۱.۶ در هزار را نشان می دهد. به عبارتی در مقابل هزار نفر جمعیت در کشور، ۱۱.۶ رویداد ازدواج به ثبت رسیده است. این شاخص در سال ۱۳۹۴ با ۲.۹ در هزار کاهش به رقم ۸.۷ در هزار نفر جمعیت رسیده است. این کاهش را می‌توان علاوه بر بررسی در علل و عوامل فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی، در تغییرات ساختاری جمعیت و حجم جمعیت واقع در سن ازدواج جستجو کرد. با دسترسی به آمار سالانه جمعیت واقع در سن ازدواج می‌توان نرخ واقعی‌تری را برای وقوع این رویداد میان جوانان کشور بدست آورد و تحلیل دقیقتری در این شاخص داشت.

جدول ۳: نرخ خام ازدواج‌های ثبت شده در کشور طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ (در هزار نفر جمعیت)

عنوان شاخص	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴
نرخ ازدواج (سالانه محاسبه می‌شود)	۱۱.۶	۱۰.۹	۱۰.۱	۹.۳	۸.۷

مأخذ: سازمان ثبت احوال کشور

نمودار ۸. تغییرات نرخ ازدواج در سال‌ها.

تغییرات تعداد ازدواج های ثبت شده کل کشور در سالهای ۱۳۵۰ تا ۱۳۹۴ نشان دهنده روند تغییرات افزایشی است که البته این روند متأثر از رشد جمعیت کشور است. در دوره ۵۵-۶۰ و ۷۵-۸۵ نسبت به دوره های پیشین جهش چشمگیری در تعداد ازدواج های ثبت شده مشاهده می شود. اما از سال ۱۳۸۸ تا کنون نرخ ثبت ازدواج روند کاهشی داشته است.

عمومیت ازدواج

عمومیت ازدواج درجه رواج ازدواج را در جامعه نشان می دهد. نسبت افرادی که تا سن ۵۰ سالگی دست کم یک بار ازدواج کرده اند از شاخص هایی است که در تعیین عمومیت ازدواج به کار برده می شود.

میزان عمومیت ازدواج در میان مردان و زنان طی سالهای ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۰ کاهش یافته است. البته شیب کاهش برای زنان در این شاخص بیشتر از مردان بوده است. در سال ۱۳۹۰ عمومیت ازدواج مردان ۹۸/۲ درصد و میزان عمومیت ازدواج زنان ۹۷/۲ درصد بوده است، بدین ترتیب حدود ۲ درصد از مردان و ۳ درصد از زنان تا سنین نزدیک به ۵۰ سالگی (در مقطع زمانی سال ۱۳۹۰) ازدواج نکرده اند.

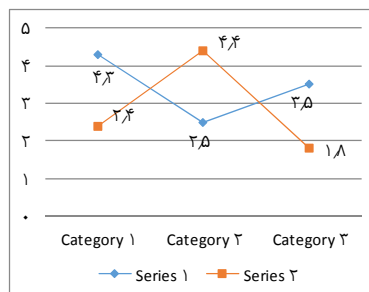
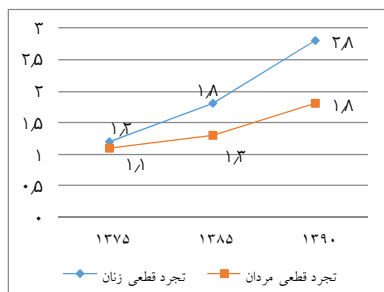
تجرد قطعی

شاخص تجرد قطعی بیانگر نسبت کسانی است که هرگز ازدواج نمی کنند. نرخ تجرد قطعی عبارت است از میانگین تجرد گروه سنی ۴۵ تا ۴۹ ساله برای زنان و ۵۰ تا ۵۴ ساله برای مردان و عکس شاخص عمومیت ازدواج است.^۶

از سن ۴۵ سالگی به بعد برای زنان و از سن ۵۰ سالگی برای مردان، درصد ازدواج نکرده ها تقریباً ثابت می ماند، به همین دلیل سنین نزدیک به ۵۰ سالگی برای تعیین شاخص تجرد قطعی در نظر گرفته می شود. بر اساس اطلاعات سرشماری سال ۱۳۹۰ از کل جمعیت کشور، ۱۵۲ هزار نفر، مجرد قطعی (۵۰ ساله و بیشتر) گزارش شده. که از این تعداد ۶۲ هزار نفر مرد و ۹۰ هزار نفر زن هستند.

^۶ = عمومیت ازدواج + تجرد قطعی

نمودار ۲. روند میزان عمده‌فروشی ازدواج مردان و زنان و روند نرخ تجرد قطعی

مأخذ: مرکز آمار ایران ۱۳۹۰
 بدین ترتیب نرخ تجرد قطعی مردان و زنان در سالهای ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۰ افزایش یافته است، ولی شیب افزایش نرخ تجرد قطعی زنان بیشتر از مردان بوده است. به طوریکه در سال ۱۳۹۰ نرخ تجرد قطعی مردان به ۱/۸ درصد و برای زنان به ۲/۸ درصد رسیده است.

جدول ۴: جمعیت هرگز ازدواج نکرده در سن متعارف ازدواج^۷ (هزار نفر)

۱۳۸۵			۱۳۹۰			
زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	
۱۲۳۳۰	۱۰۹۹۶	۲۳۳۲۶	۱۱۷۹۱	۱۲۰۷۲	۲۳۸۶۳	جمعیت در سن متعارف ازدواج
۶۵۷۹	۵۲۰۹	۱۱۷۸۸	۵۶۷۳	۵۶۸۰	۱۱۲۴۰	هرگز ازدواج نکرده در سن متعارف ازدواج
%۵۳	%۴۷	%۵۱	%۴۸	%۴۶	%۴۷	درصد

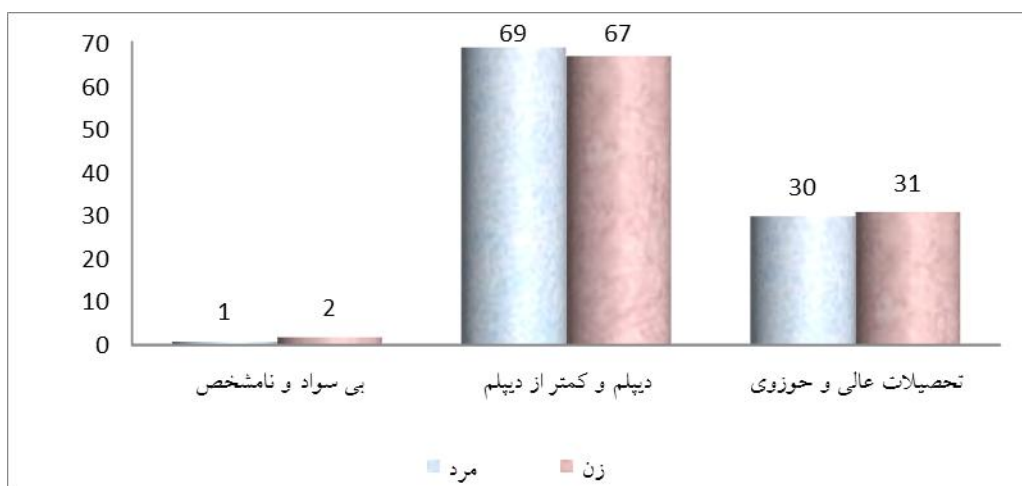
مأخذ: مرکز آمار ایران ۱۳۹۰

بر اساس اطلاعات سرشماری مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۰، جمعیت در سن متعارف ازدواج حدود ۲۴ میلیون نفر می باشند که از این تعداد نزدیک به ۱۱ میلیون نفر با تعداد تقریباً مساوی زنان و مردان هرگز ازدواج نکرده اند. مقایسه اطلاعات سال ۱۳۹۰ و ۱۳۸۵ نشان می دهد که این تعداد نسبت به ۵ سال گذشته اندکی کاهش یافته است.

^۷ سن متعارف برای مردان ۲۰ تا ۳۴ سال و برای زنان ۱۵ تا ۲۹ سال در نظر گرفته شده است.

دسته بندی اطلاعات قابل دسترسی در مورد ازدواج های ثبت شده به تفکیک سطح تحصیلات مردان و زنان نشان دهنده تمرکز ازدواج در سطوح تحصیلی دیپلم و کمتر از دیپلم است .

نمودار ۳. ازدواج های ثبت شده بر حسب سطح تحصیلات مردان و زنان در سال ۱۳۹۳

مأخذ: سازمان ثبت اسناد ۱۳۹۳

در سال ۱۳۹۳ بیشترین ثبت ازدواج مربوط به زوجین دارای تحصیلات دیپلم و کمتر از دیپلم با رقم ۶۹ درصد برای مردان و ۹۷ درصد برای زنان بوده است همچنین ۳۵/۴ درصد مردان و ۳۵/۶ درصد زنان در هنگام ازدواج دارای تحصیلات دانشگاهی و حوزوی بوده اند . در مقایسه این داده ها با توزیع سطح سواد در کل کشور می توان به هماهنگی توزیع اشاره داشت .

جدول ۵. جمعیت هرگز ازدواج نکرده در سن متعارف ازدواج بر حسب تحصیلات در سال ۱۳۹۰

سهم (درصد)		تعداد (هزار نفر)		جمع
زن	مرد	زن	مرد	
۱۰۰	۱۰۰	۵۶۷۳	۸۵۵۶۸	
۳.۲	۳	۱۸۴	۱۶۶	بی سواد
۰.۵	۰.۱	۲۸	۴	سوادآموزی بزرگسالان
۷.۷	۷.۴	۴۴۰	۴۱۲	ابتدایی
۸.۱	۱۸.۶	۴۶۱	۱۰۳۴	راهنمایی
۳۶.۴	۳۲.۸	۲۰۶۸	۱۸۲۸	متوسطه
۶.۲	۱.۱	۳۵۱	۶۲	پیش دانشگاهی

^۸ اندکی با رقم مرکز آمار ایران (۵۶۸۰) که در جدول شماره ۳ ارائه شده متفاوت است .

۳۵.۶	۳۵.۴	۲۰.۱۷	۱۹۷۴	تحصیلات عالی و حوزوی
۱.۹	۱.۱	۱۰.۸	۶۴	سایر دوره های تحصیلی
۰.۳	۰.۴	۱۶	۲۴	اظهار نشده

مأخذ : شورای عالی انقلاب فرهنگی ۱۳۹۳

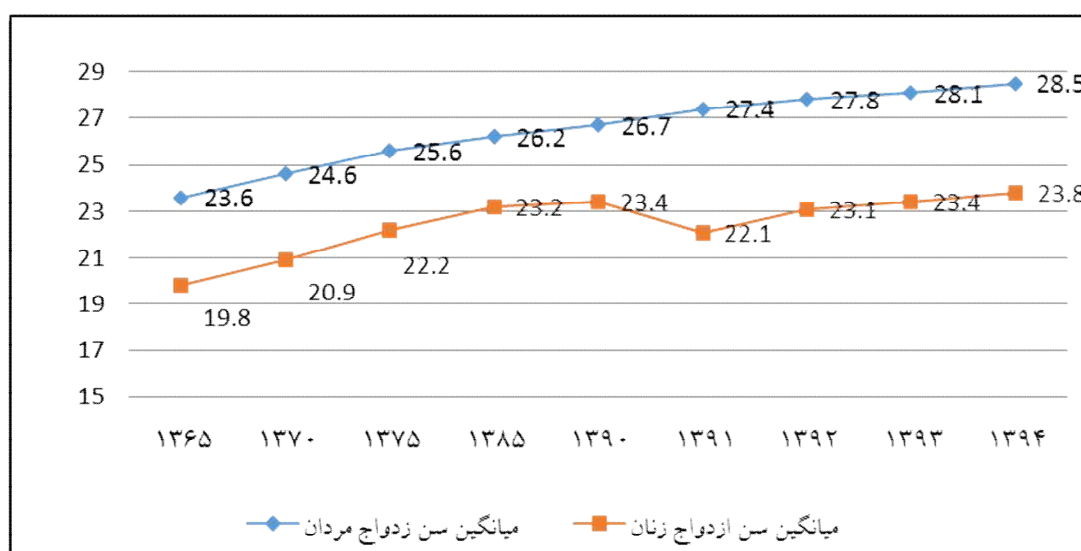
بر اساس این اطلاعات سهم قابل توجهی از جمعیت هرگز ازدواج نکرده کشور که در سن متعارف ازدواج (مردان ۲۰ تا ۳۴ سال و زنان ۱۵ تا ۲۹ سال) هستند ، تحصیلات متوسطه و عالی دارند .

▪ سن ازدواج

بر پایه اطلاعات موجود حدود ۱۱ میلیون دختر و پسر ازدواج نکرده در سن متعارف ازدواج در کشور وجود دارد که به نظر می رسد گسترش آموزش ، بویژه آموزش عالی در سراسر کشور و گرایش جوانان به ادامه تحصیل ، امر ازدواج را به تأخیر انداخته است .

میانگین سن در اولین ازدواج طی سالهای اخیر افزایش یافته است ؛ و همچنان این شاخص برای زنان پایین تر از مردان است ، با این وجود سرعت افزایش سن ازدواج در زنان بیشتر از مردان بوده است . به طوری که در سالهای اخیر سن ازدواج دختران حدود ۶ برابر سریعتر از پسران افزایش یافته است . این موضوع منجر به کاهش اختلاف سن زوجین شده است و همچنین نشان از کاهش پیش رسی سن ازدواج برای زنان و مردان دارد .

نمودار ۴. تغییرات میانگین سن ازدواج در سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۴

مأخذ : مرکز آمار ایران

روند تغییرات میانگین سن ازدواج طی سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۴، بیانگر آن است که از سال ۱۳۶۵ میانگین سن ازدواج مردان و زنان افزایش یافته است. شیب افزایش این شاخص برای مردان بیشتر از زنان بوده است. فقط در سال ۱۳۹۱ میانگین سن ازدواج برای زنان به رقم ۲۲/۱ کاهش یافته که مجدداً در سال بعد افزایش را نشان می‌دهد.

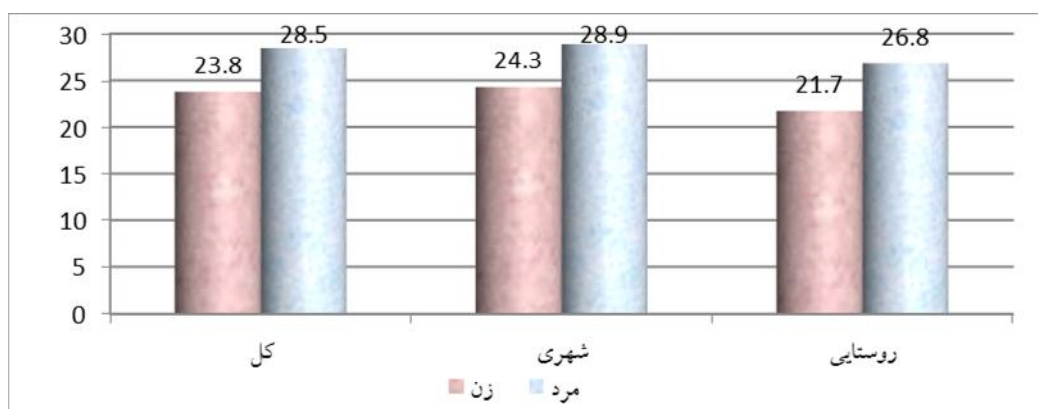
نمودار ۵. روند ازدواج در سنین بیش از ۳۵ سال مردان و ۳۰ سال زنان

مأخذ: سازمان ثبت احوال کشور

با تصمیم دختران و پسران در به تعویق انداختن تشکیل خانواده و افزایش میانگین سن ازدواج، بر اساس گزارش سازمان ثبت احوال کشور از سال ۱۳۸۵ تا کنون، سهم ازدواج‌های بالای ۳۰ سال برای زنان و بالای ۳۵ سال برای مردان در حال افزایش است به طوری که در سال ۱۳۹۳، ۱۳/۸ درصد زنان هنگام ازدواج، بالای ۳۰ سال و ۱۰/۲ درصد از مردان بیش از ۳۵ سال سن داشته‌اند. به طور کلی افزایش سن ازدواج برای زنان بیشتر از مردان بوده است.

نمودار ۶. میانگین سن ازدواج در مناطق شهری و روستایی در سال ۱۳۹۴

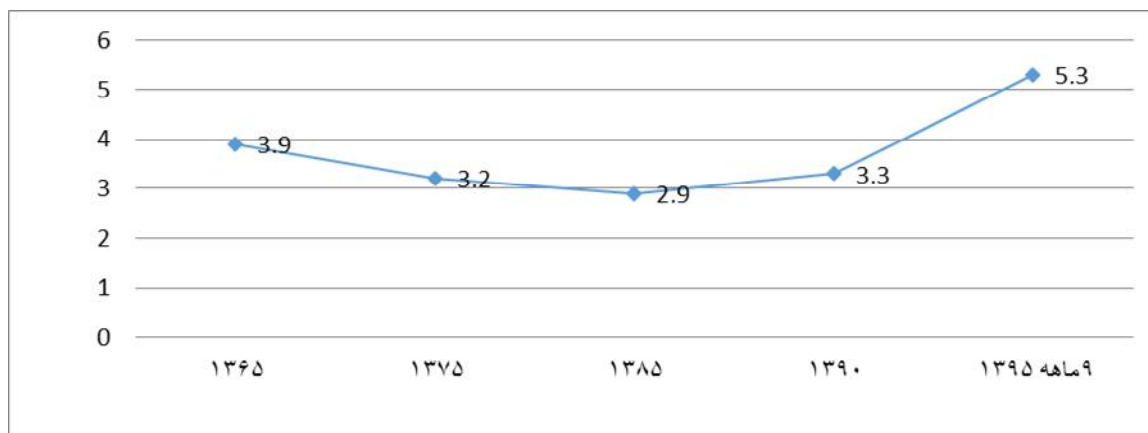
مأخذ: مرکز آمار ایران ۱۳۹۰

بر اساس اطلاعات موجود ، در سال ۱۳۹۴ ، به طور کلی میانگین سن ازدواج در مناطق روستایی کمتر از مناطق شهری است . در مناطق روستایی زنان با میانگین سنی ۲۱/۷ و مردان با میانگین سنی ۲۶/۸ ازدواج می کنند . البته این تفاوت میان زنان شهری و روستایی اندکی بیشتر از مردان است و زنان روستایی تقریباً ۳ سال جوانتر ازدواج می کنند .

▪ اختلاف سن زوجین

اطلاعات قابل دسترسی در مورد سن زن و مرد در هنگام ازدواج نشان می دهد که به طور کلی اختلاف سن زوجین روند کاهش یابنده ای را در سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰ داشته است ، به طوری که در سال ۱۳۹۰ ، اختلاف سن زن و مرد حدود ۳ سال بوده است . در تأیید این روند نزولی بر اساس گزارش های سازمان ثبت احوال کشور ، بیشترین فراوانی ازدواج های ثبت شده در کشور مربوط به زوجین همسن بوده است .^۹ اما از سال ۱۳۹۰ به بعد افزایش قابل توجهی در شاخص روی داده است به طوریکه به رقم ۵/۴ سال در سال ۹۴ و ۵/۳ سال در نه ماهه ۱۳۹۵ رسیده است.

نمودار ۷. تغییرات میانگین اختلاف سن زوجین در هنگام ازدواج در سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰

مأخذ: مرکز آمار ایران ، ۱۳۶۵ ، ۱۳۷۵ ، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰

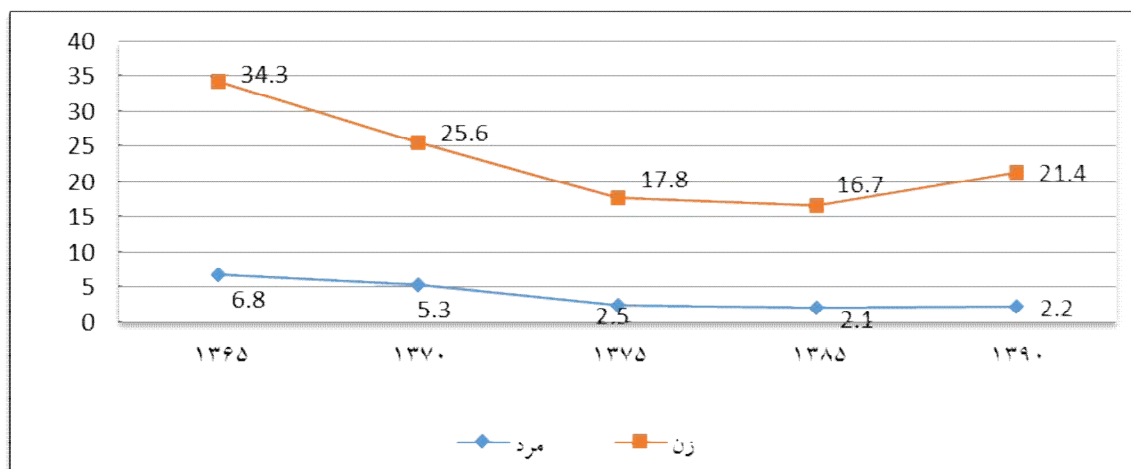
^۹ سازمان ثبت احوال کشور

▪ پیش‌رسی ازدواج

با توجه به افزایش میانگین سن ازدواج برای دختران و پسران در جامعه شهری و روستایی، انتظار می‌رود که از میزان پیش‌رسی ازدواج، یعنی ازدواج دختران و پسرانی که کمتر از ۱۹ سال سن دارند و در واقع نوجوان محسوب می‌شوند، نیز کاسته شده باشد.

شاخص پیش‌رسی ازدواج که بر اساس جمعیت حداقل یک بار ازدواج کرده برای گروه سنی ۱۵ تا ۱۹ سال محاسبه می‌شود (در کشور، سن قانونی ازدواج برای دختران ۱۳ سال و پسران ۱۵ سال است)، نشان می‌دهد که تغییرات شاخص پیش‌رسی ازدواج برای مردان و زنان روند کاهشی داشته است به گونه‌ای که پیش‌رسی ازدواج پسران از ۶/۸ درصد در سال ۱۳۶۵ به ۲/۲ درصد در سال ۱۳۹۰ کاهش یافته و در دختران نیز در این دوره از ۳۴/۳ درصد به ۲۱/۴ درصد رسیده است. و شدت کاهش این شاخص، در مردان بیش از زنان گزارش شده است. بدین ترتیب گرچه این شاخص در سه دهه اخیر روند کاهش یابنده‌ای را برای هر دو جنس طی کرده است اما هنوز بیش از یک پنجم دختران در سن کودکی تشکیل خانواده می‌دهند.

نمودار ۸. میزان پیش‌رسی ازدواج در گروه سنی ۱۵-۱۹ سال در سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۲، گزارش وضعیت زناشویی ایران

▪ دفعات ازدواج

بر اساس اطلاعات سازمان ثبت احوال کشور، ۴/۱ درصد از ازدوج‌های ثبت شده برای مردان و ۳/۱ درصد از ازدواج‌های ثبت شده برای زنان، به ازدواج‌های دو بار و بیشتر اختصاص دارد. سهم کمتر زنان در این شاخص نشان‌دهنده عدم تمایل زنان به ازدواج مجدد پس از فوت همسر و یا جدایی است. در واقع بیش از یک سوم از این زنان و مردان، تشکیل خانواده را به دلیل ادامه تحصیل به تأخیر انداخته‌اند. این نتیجه‌گیری با یافته‌های تحقیقات^{۱۰} انجام شده در سطح ملی که رابطه اشتغال اشتغال به تحصیل و تأخیر در ازدواج گزارش می‌کنند، تأیید می‌شود.

جدول ۶. درصد ازدواج‌های ثبت شده بر حسب دفعات ازدواج در نه ماهه سال ۱۳۹۳

دفعات ازدواج	مرد	زن
۱ بار	۹۵.۹	۹۷
۲ بار بیشتر	۴.۱	۳
جمع	۱۰۰	۱۰۰

مأخذ: سازمان ثبت احوال کشور ۱۳۹۴

^{۱۰} ضرابی وحید و مصطفوی سید فرخ، ۱۳۹۰

۲.۲. عوامل موثر بر ازدواج :

یافته های پژوهشی نشان می دهد که مسئله ازدواج در ایران ، ناشی از مزیقه ازدواج و عدم تعادل در تعداد زنان و مردان نیست و این فرضیه که تعداد و نسبتی از زنان در اثر این رویداد در آینده فرصت ازدواج را از دست خواهند داد ، کاملاً بی اعتبار است.^{۱۱} بلکه مساله ازدواج جوانان ناشی از تأخیری است که کم و بیش برای مردان و به طور محسوس برای زنان به وقوع پیوسته است .

آمارها نشان می دهد : طی سالهای اخیر ، سهم ازدواج های بالای ۳۰ سال برای زنان و بالای ۳۵ سال برای مردان در حال افزایش است و برای مردان از رقم ۶/۷ درصد در سال ۸۴ به ۱۰/۲ درصد در سال ۹۳ و برای زنان از ۶/۳ درصد در سال ۸۴ به رقم ۱۳/۲ درصد در سال ۹۳ رسیده است . این افزایش سن ازدواج برای زنان بیشتر از مردان بوده است .

پژوهش "مطالعه تحلیلی مزیقه ازدواج در ایران"^{۱۲} گزارش می دهد که تأخیر در ازدواج با موقعیت اجتماعی زنان، نسبت پوشش تحصیلی، تغییر نگرش به ازدواج و اصولاً هر عاملی که زمان و سن ازدواج تابع آن است رابطه دارد. ساده ترین و تاثیر پذیرترین شرایط وقتی به وقوع می پیوندد که علت تأخیر ازدواج دختران، تعلل و تأخیر پسران در ازدواج باشد که عموماً ناشی از مشکلات و فشارهای اقتصادی است .

به همین دلیل بهبود وضعیت اشتغال مردان باعث افزایش نرخ ازدواج و کاهش سن ازدواج زنان می شود . مصطفوی و ضرابی^{۱۳} ، همچنین افزایش متوسط هزینه های خانوار با کاهش ازدواج در سالهای اخیر رابطه معنی داری داشته و در خانواده های متمول و در طبقات اقتصادی بالاتر سن ازدواج دختران پایین تر است .

بررسی علل و پیامدهای تأخیر ازدواج دختران گزارش می کند ؛ دختران مجرد در سن بالا افرادی هستند : ۱- از تحصیلات بالاتری برخوردارند . ۲- انتظارات بیشتری از ازدواج از نظر میزان درآمد و شغل فرد مورد نظر دارند . ۳- بیشتر دانشجوی هستند . ۴- تعداد دختران مجرد در خانواده آنها کمتر است . ۵- در انتخاب همسر احساس محدودیت بیشتری می کنند^{۱۴} و...

بنابراین عامل اقتصادی هم از نظر وضعیت درآمدی پسران و هم از نظر انتظارات اقتصادی دختران برای ورود به زندگی می تواند از مهمترین عوامل موثر بر ازدواج جوانان باشد .

^{۱۱} کمالی افسانه و کوشی ، ۱۳۸۳

^{۱۲} همان

^{۱۳} ضرابی ، وحید و مصطفوی ، سید فرخ ، ۱۳۹۰

^{۱۴} حبیب پورگتایی کرم ، ۱۳۸۶

۳. انحلال خانواده

۳.۱. طلاق

وقتی کارکردهای زیستی، اجتماعی، شناختی و عاطفی خانواده یکی پس از دیگری آسیب می‌بیند، اعضای آن به تدریج احساس رضایت‌مندی خود را از دست می‌دهند. عدم رضایت‌مندی، ابتدا موجب گسستگی روانی و سپس گسستگی اجتماعی و در نهایت جدایی قانونی پیوند ازدواج می‌شود.

▪ نرخ طلاق

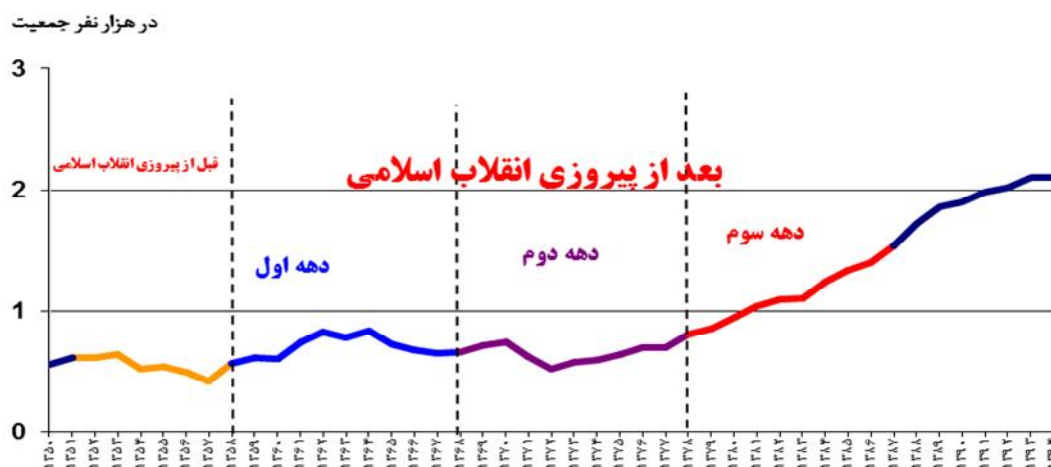
طبق آخرین آمار ارائه شده از سوی سازمان ثبت احوال کشور، در سال ۱۳۹۰، نرخ خام در طلاق‌های ثبت شده کشور ۱.۹ در هزار بدست آمده است. به عبارتی در این سال، در مقابل هزار نفر جمعیت، حدود ۲ رویداد طلاق به ثبت رسیده و این شاخص در سال ۱۳۹۴ به ۲.۱ در هزار نفر جمعیت افزایش یافته است. با توجه به آنکه طلاق در مورد جمعیت ازدواج کرده اتفاق می‌افتد لذا با افزایش آمار ازدواج در کشور، طلاق نیز افزایش خواهد یافت.

جدول ۷: نرخ خام طلاق‌های ثبت شده در کشور طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ (در هزار نفر جمعیت)

عنوان شاخص	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴
نرخ خام طلاق (سالانه محاسبه می‌شود)	۱.۹	۲.۰	۲.۰	۲.۱	۲.۱

مأخذ: سازمان ثبت احوال کشور

نمودار ۹: روند تغییرات نرخ طلاق در سال‌های ۱۳۴۵ تا ۱۳۹۴

مأخذ: سازمان ثبت احوال

بر اساس اطلاعات موجود ، نرخ ثبت طلاق در ۴۰ سال گذشته همواره رشد داشته است اما از سال ۱۳۸۰ تا کنون افزایش این شاخص رشد بیشتری را نشان می دهد . کمترین میزان نرخ ثبت طلاق در سالهای بعد از انقلاب اسلامی ، مربوط به دهه اول و دوم بعد از انقلاب است که رقم نرخ ثبت طلاق کمتر از ۱ در هزار نفر بوده است . این شاخص قبل از پیروزی انقلاب اسلامی نیز وضعیتی مشابه دهه دوم بعد از انقلاب اسلامی را نشان می دهد . اما در شرایط کنونی آمار طلاق در کشور رو به افزایش است .

جدول ۸. رخداد پدیده طلاق و تغییرات آن در سالهای ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۳

زمان	تعداد طلاق	نرخ خام طلاق (در هزار نفر)	تغییرات نسبت به سال قبل (درصد)
۱۳۸۸	۱۲۵۷۴۷	۱/۷	۱۳/۸
۱۳۸۹	۱۳۷۲۰۰	۱/۹	۹/۱
۱۳۹۰	۱۴۲۸۴۱	۱/۹	۴/۱
۱۳۹۱	۱۵۰۳۲۴	۲	۵/۲
۱۳۹۲	۱۵۵۳۶۹	۲	۳/۴
۱۳۹۳	۱۶۳۲۲۸	۲	۳

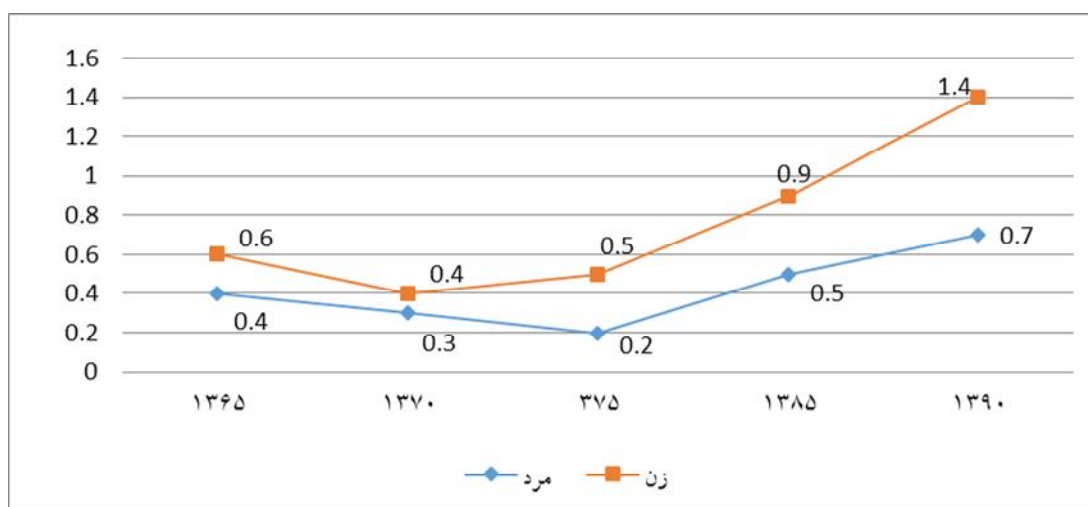
برگرفته از سازمان ثبت

مأخذ : اطلاعات

احوال کشور ، ۱۳۹۴

تعداد طلاق در کشور از ۱۲۵/۷۴۷ واقعه در سال ۱۳۸۸ به ۱۶۳/۲۲۸ واقعه در سال ۱۳۹۳ رسیده است که به طور متوسط ۱۵ درصد رشد را نشان می دهد .

نمودار ۱۰. میزان طلاق جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر بر حسب جنس در سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰

مأخذ : مرکز آمار ایران ، ۱۳۹۰

روند کاهشی میزان طلاق جمعیت ۱۰ساله و بیشتر که تا سال ۱۳۷۰ برای زنان و مردان وجود داشته ، از آن به بعد سیر افزایشی خود را آغاز کرده است به طوریکه در سال ۱۳۹۰ ، ۷/۰ درصد مردان و ۴/۱ درصد زنان در وضعیت طلاق بوده اند . مقایسه وضعیت زنان و مردان در این شاخص نشان می دهد که میزان طلاق زنان در همه دوره ها بیشتر از مردان بوده است . و در سال ۱۳۹۰ دو برابر شده است . یکی از دلایل آنکه زنان بیشتر از مردان در وضعیت طلاق به سر می برند ناشی از گرایش و یا فرصتهای کمتر زنان پس از طلاق به ازدواج مجدد در مقایسه با مردان است .

نمودار ۱۱. تغییرات تعداد طلاق های ثبت شده در مناطق شهری و روستایی در سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰

مأخذ: مرکز آمار ایران ، سالنامه های آماری ، ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰

سیر افزایشی تعداد طلاق ها در مناطق شهری و روستایی که با شیب یکنواختی تا سال ۱۳۷۰ ادامه داشت ، در مقطع زمانی ۱۳۷۵-۱۳۷۰ با اندکی کاهش و سپس با شیب قابل ملاحظه ای افزایش یافته است . بیشترین تعداد طلاق ها در مناطق روستایی ۲۱۷۵۰ مورد در سال ۱۳۹۰ گزارش شده است . به طور کلی تعداد طلاق ها در این مناطق پدیده در خور توجهی است .

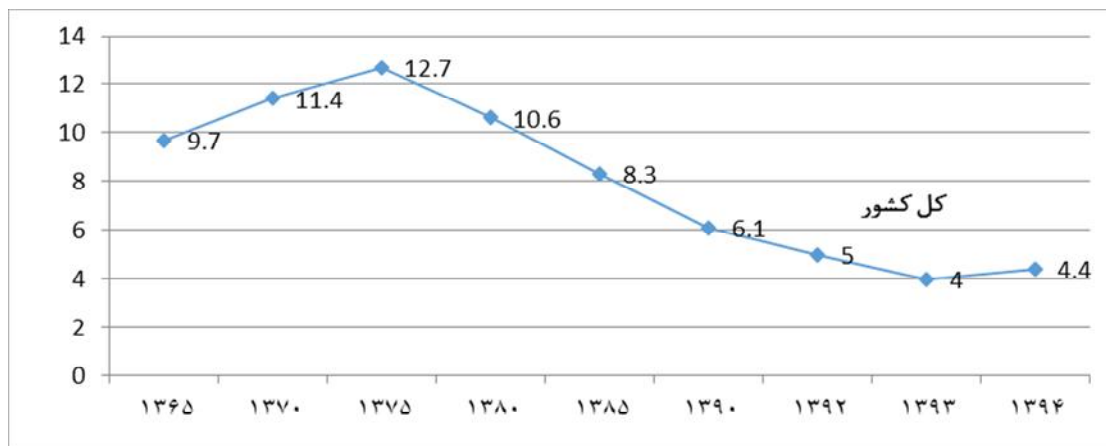
▪ نسبت ازدواج به طلاق

یکی از شاخص هایی که برای ارزیابی دقیق تر میزان طلاق به کار می رود ، نسبت ازدواج به طلاق است ^{۱۵} . هر چه قدر این نسبت کوچکتر باشد میزان طلاق در جامعه بیشتر است .

البته در کوچکتر شدن این شاخص تأثیر کاهش نرخ ازدواج در سالهای اخیر را باید در نظر داشت .

^{۱۵} شاخص نسبت ازدواج به طلاق : تقسیم تعداد ازدواج بر تعداد طلاق

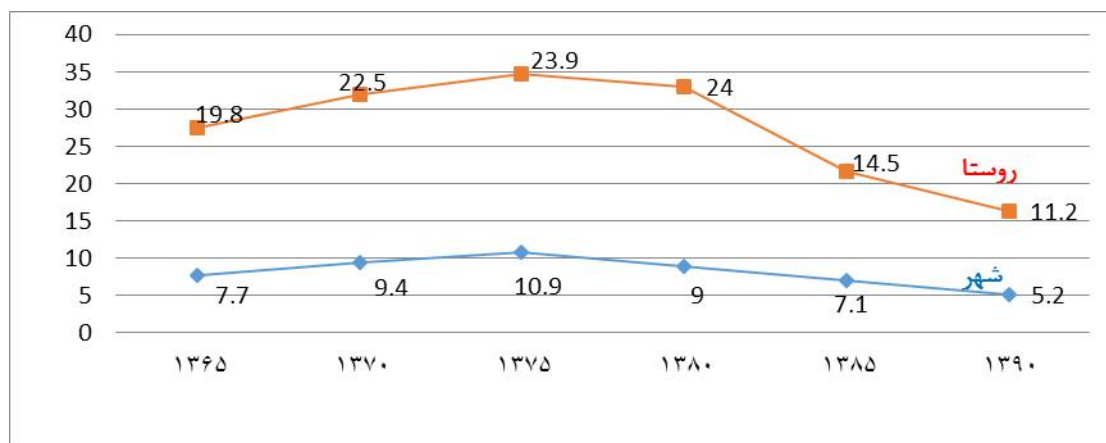
نمودار ۱۲. تغییرات نسبت ازدواج به طلاق در سال های ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۳

مأخذ: سازمان ثبت احوال کشور، ۱۳۹۴

شاخص نسبت ازدواج به طلاق در سال ۱۳۷۵ به بالاترین حد خود رسیده ، به طوری که در برابر تقریباً هر ۱۳ ازدواج یک طلاق اتفاق افتاده است . این وضعیت که در واقع بهترین شرایط سالهای اخیر بوده پس از آن با یک روند کاهشی قابل توجه در سال ۱۳۹۳ به رقم یک طلاق در برابر ۴ ازدواج رسیده است .

نمودار ۱۳. تغییرات نسبت ازدواج به طلاق در مناطق شهری و روستایی در سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰

مأخذ: سازمان ثبت احوال کشور، ۱۳۹۴

روند تغییرات نسبت ازدواج به طلاق در مناطق شهری و روستایی نشان می دهد ، در همه مقاطع همواره نسبت ازدواج به طلاق در مناطق شهری کوچکتر از مناطق روستایی بوده است . بالا ترین نسبت ازدواج به طلاق برای نقاط روستایی در سال ۱۳۷۵ نزدیک به ۲۴ و برای نقاط شهری در همان سال نزدیک به ۱۱ بوده است . سپس از سال ۱۳۷۵ به بعد تغییرات این شاخص در شهرها روند کاهشی یافته است و در روستاها با یک دوره تاخیر از سال ۱۳۸۰ به بعد ، اما با شتابی قابل ملاحظه روند نزولی را آغاز کرده است . به طوریکه در سال ۱۳۹۰ در مناطق شهری در برابر هر ۵ ازدواج یک طلاق و در مناطق روستایی در برابر هر ۱۱ ازدواج یک طلاق به ثبت رسیده است .

شیب کاهش این شاخص در روستاها قابل تامل است . نسبت ازدواج به طلاق در مناطق شهری و روستایی که در سالهای گذشته از هم فاصله قابل توجهی داشت ، در سالهای اخیر به هم نزدیک شده است .

▪ مدت زندگی مشترک و سن زوجین در زمان طلاق

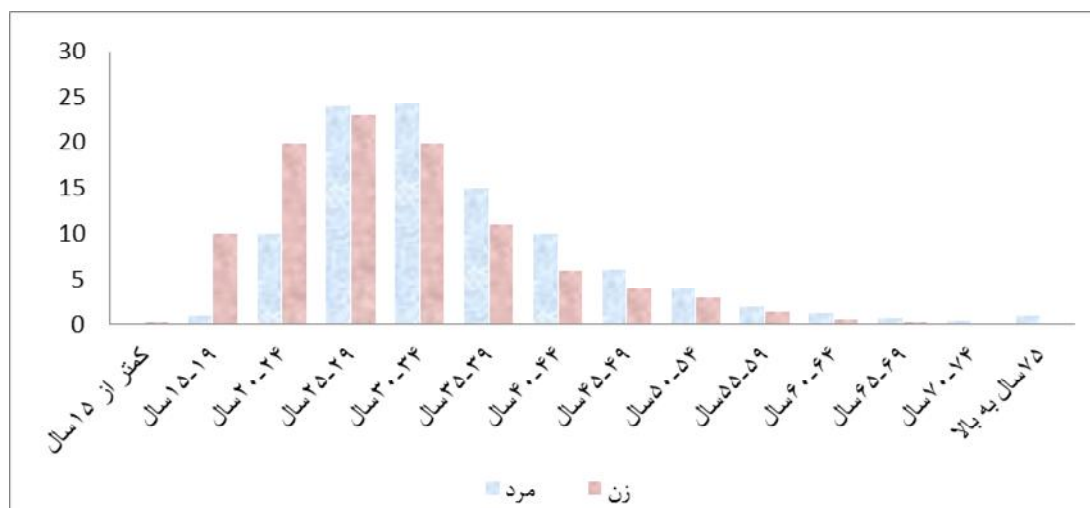
اطلاعات قابل دسترسی در مورد زمان وقوع طلاق در سالهای زندگی و گروه سنی که بیشتر از سایرین از هم جدا می شوند و پیوند ازدواج را می گسلند ، نشان می دهد که بیش از نیمی از طلاق ها در سال اول زندگی مشترک و حدود ۱۵-۱۴ درصد در یکسال اول پس از ازدواج رخ می دهد که نشان از بی ثباتی خانواده های نوپا در کشور دارد .

جدول ۹. طول مدت زندگی مشترک و سن زوجین در زمان طلاق در سالهای ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۲

بیشترین گروه سنی در طلاق		طلاق ها در ۵ سال اول زندگی (درصد)	طلاق ها در سال اول زندگی (درصد)	زمان
زن	مرد			
۲۰-۲۴	۲۵-۲۹	۵۳	۱۵	۱۳۸۸
۲۵-۲۹	۲۵-۲۹	۵۱/۱	۱۴	۱۳۸۹
۲۵-۲۹	۲۵-۲۹	۵۰/۱	۱۳/۸	۱۳۹۰
۲۵-۲۹	۲۵-۲۹	۴۹/۷	۱۴/۱	۱۳۹۱
۲۰-۲۴	۲۵-۲۹	۵۰	۱۴/۲	۱۳۹۲

مأخذ : برگرفته از اطلاعات سازمان ثبت احوال کشور ، ۱۳۹۴

نمودار ۱۴. توزیع سنی مردان و زنان در زمان طلاق در سال ۱۳۹۳

مأخذ : سازمان ثبت اسناد کشور ۱۳۹۴

توزیع نسبی طلاق بر حسب گروههای سنی در سال ۱۳۹۳ برای مردان و زنان نشان می دهد که بیشترین میزان طلاق ثبت شده برای زنان مربوط به گروه سنی ۲۵ تا ۲۹ سال و برای مردان مربوط به گروه سنی ۳۰ تا ۳۴ سال است . الگوی سنی طلاق زوجین تا حد زیادی تابع الگوی سنی ازدواج است .

■ اختلاف سنی زوجین در هنگام طلاق

در سال ۱۳۹۲، به طور متوسط زوجینی که طلاق آنها در سازمان ثبت احوال به ثبت رسیده ۵.۷ سال اختلاف سن با یکدیگر داشته اند و این رقم در فاصله سالهای ۱۳۹۲ تا ۹ ماهه سال ۱۳۹۵ تغییر چندانی را نشان نمی دهد.

جدول ۱۰: میانگین اختلاف سن زوجین در هنگام طلاق طی سالهای ۱۳۹۲ - ۱۳۹۵

سال	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۹ ماهه ۱۳۹۵
میانگین اختلاف سن زوجین	۵.۷	۵.۷	۵.۸	۵.۸

مأخذ: سازمان ثبت احوال کشور

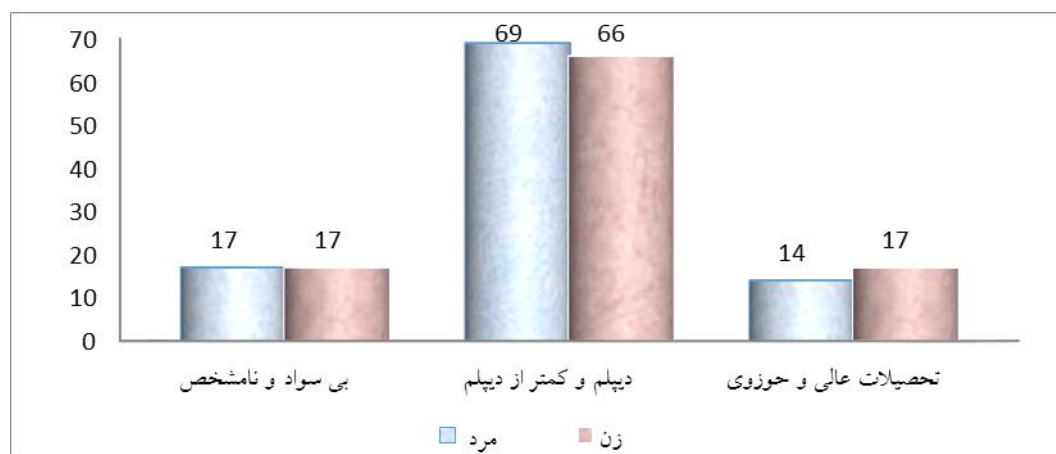
همچنین بیشترین فراوانی طلاق های ثبت شده در کشور در سال ۱۳۹۲ مربوط به زوجین همسن با نسبت ۱۰/۵ درصد کل طلاق ها بوده است و در مرتبه های بعدی طلاق های با اختلاف سن مرد ۳ سال بزرگتر از زن (۹درصد) و مرد ۴ سال بزرگتر از زن (۸/۹درصد) بوده است. سهم زوجین با اختلاف سن ۱۱ تا ۱۵ سال نیز که مبادرت به طلاق کرده اند با ۶/۶ درصد موضوع در خور توجهی است.

با توجه به اینکه در ده سال اخیر بیشترین فراوانی ازدواج های ثبت شده در گروه همسن بوده و وقوع طلاق در سال های نخست تا پنجم ازدواج رخ می دهد، می توان طلاق را بیشتر در گروه های همسن یا با اختلاف سنی کمتری انتظار داشت. اما فقط ۱۰ درصد از طلاق ها در گروه های همسن و ۱۸ درصد طلاق ها در زوجین با اختلاف سنی ۳ و ۴ سال گزارش شده است. در این صورت حدود ۳۸ درصد طلاق ها در گروه زوجینی که همسن هستند و یا تفاوت سنی ۳ تا ۴ سال دارند رخ داده و ۶۰ درصد طلاقها میان زوجینی وقوع یافته که اختلاف سنی ۵ سال و بیشتر دارند. آیا اختلاف سنی کمتر موجب کاهش طلاق شده است، موضوع در خور توجه و قابل مطالعه ای است.

■ تحصیلات زوجین هنگام طلاق

از دلایل افزایش میانگین سن ازدواج، ارتقاء سطح تحصیلات دختران و پسران است، اما افزایش میزان آموزش و آموخته ها، چه میزان به تحکیم نهاد خانواده و یا سست شدن پیوندهای خانوادگی کمک کرده؛ موضوعی قابل تامل است.

نمودار ۱۵. طلاق ثبت شده بر حسب تحصیلات زن و مرد در سال ۱۳۹۳

مأخذ: سازمان ثبت اسناد کشور، ۱۳۹۳

اطلاعات سازمان ثبت اسناد کشور در نه ماهه سال ۱۳۹۳، نشان می دهد که بیشترین طلاق های ثبت شده مربوط به زوجین با تحصیلات دیپلم و پیش دانشگاهی بوده است.

پژوهش کلانتری و روشنفکر^{۱۶} (۱۳۹۰) در فراتحلیل یافته های پژوهشی دهه اخیر (۱۳۸۰ تا ۱۳۹۰) نیز نشان می دهد: بین سطح تحصیلات زوجین و طلاق رابطه معکوس وجود دارد. به طوری که بیشترین میزان تقاضای طلاق، در سطح تحصیلی سیکل و دیپلم (۵۵/۱ درصد) اتفاق می افتد.

▪ دلایل اختلافات و طلاق

در مورد دلایل گسستگی روانی و اجتماعی زوجین و نهایتاً طلاق، مطالعات بسیاری صورت گرفته که با توجه به کوچکی یا بزرگی جامعه مورد مطالعه، ویژگیهای فرهنگی و اجتماعی آن، فهرست گوناگونی از این دلایل غالباً در یافته های پژوهشی گزارش شده است.

۳.۲. عوامل عمده طلاق

سازمان ثبت اسناد کشور از سال ۱۳۹۲ اقدام به ثبت دلایل طلاق نموده است. اطلاعات ارائه شده از دلایل طلاق در سال ۱۳۹۲ نشان می دهد^{۱۷} که بیشترین علل طلاق به ترتیب زیر اعلام شده است: - عدم تفاهم و برآوردن انتظارات زوجین - دخالت خانواده های طرفین در زندگی، اعتیاد - ترک زندگی از سوی طرفین - ضرب و شتم و سوء رفتار - ترک انفاق و فقر مالی - محکومیت و حبس زوج. همچنین طبق اعلام سازمان ثبت اسناد در سال ۱۳۹۳، بارزترین علل طلاق مربوط به مسایلی چون^{۱۸}:

- دخالت خانواده ها - اعتیاد به مواد مخدر و مشروبات الکلی - ترک زندگی و محقق نشدن شروط ضمن عقد، با سهم ۳۸ درصدی از کل عوامل طلاق می باشد.

- استنکاف شوهر از دادن نفقه با سهم ۵ درصدی - ضرب و شتم و یا سوء رفتار مستمر با سهم ۳ درصدی نیز در رتبه بعدی علل طلاق است.

- علت ۱/۳ درصد طلاق های ثبت شده مربوط به فقر مالی می باشد.

هر چند سرعت افزایش میزان ازدواج بیشتر از طلاق بوده است اما آمارها روند رو به رشد واقعه طلاق در کشور را نشان می دهد. تعداد طلاق در کشور از ۱۲۵/۷۴۷ مورد در سال ۸۸ به ۱۶۳/۲۲۸ مورد در سال ۹۳ افزایش یافته است که به طور متوسط ۱۵ درصد رشد را نشان می دهد.

^{۱۶} کلانتری، عبدالحسین و پیام روشنفکر، ۱۳۹۰

^{۱۷} شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۳

^{۱۸} سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، ۱۳۹۳

سهم بزرگی از طلاق ها در سال اول زندگی (۱۴ درصد)، حدود نیمی از طلاق ها در کشور در ۵ ساله اول زندگی رخ می دهد که نشان از بی ثباتی خانواده های نوپا در کشور دارد. گروه سنی مردان و زنان در معرض طلاق نیز مؤید جوان بودن این خانواده ها است.

همانگونه که یافته های پژوهشی نشان می دهد: گرچه اشتغال به تحصیل عاملی در تأخیر ازدواج است^{۱۹} و اغلب جمعیت هرگز ازدواج نکرده در سن ازدواج، دارای تحصیلات عالی هستند. اما سطح تحصیلات زوجین در هنگام طلاق نشان می دهد زندگی زوجین با تحصیلات عالی کمتر به طلاق منجر می شود و بین سطح تحصیلات زوجین و طلاق رابطه معکوس وجود دارد. به طوری که بیشترین میزان تقاضای طلاق، در سطح تحصیلی راهنمایی و دیپلم (۵۵/۱ درصد) اتفاق می افتد.

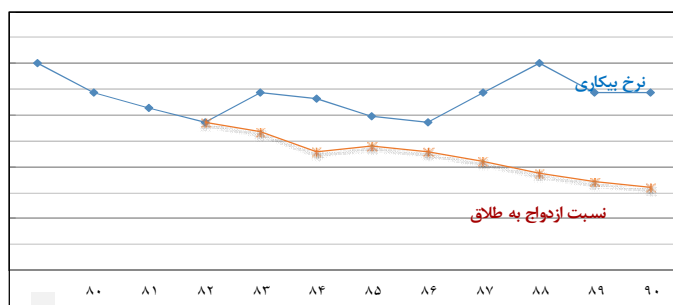
با توجه به اهمیت از هم پاشیده شدن خانواده ها و روند افزایش طلاق در سالهای اخیر پژوهش های متعددی درباره علل وقوع طلاق در کشور انجام شده است. می توان از جمع بندی نتایج این تحقیقات یک تقسیم بندی از این عوامل ارائه داد:

از مهمترین عوامل کلان مؤثر در بروز این پدیده، وضعیت اقتصادی خانواده است.

یافته های پژوهش عیسی زاده و همکاران، نشان می دهد ارتباط معنی داری بین بیکاری و طلاق در بلند مدت وجود دارد. این یافته در چارچوب رویکرد استرس روانشناختی ناشی از بیکاری قابل توجیه و تحلیل است که فشارهای روانی بیکاری موجب آشفتگی روابط زناشویی و انحلال خانواده می گردد.^{۲۰}

فرا تحلیل پژوهش کلانتری و روشنفکر از پژوهش های یک دهه اخیر نشان می دهد که ۲۴/۳ درصد مردان خانواده های متقاضی طلاق فاقد شغل بوده اند و بیکاری (۱۷/۵ درصد) از مهم ترین عوامل طلاق عنوان شده است.^{۲۱}

نمودار ۱۶. رابطه نرخ بیکاری و نسبت ازدواج به طلاق در دهه ۸۰

مأخذ: راغفر و همکاران ۱۳۹۴

^{۲۰} سعید عیسی زاده، اسماعیل بلالی و علی محمد قدسی، ۱۳۹۲

^{۲۱} کلانتری، عبدالحسین و پیام روشنفکر، ۱۳۹۰

رابطه نرخ بیکاری و وضعیت اقتصادی کشور با متغیر ازدواج به طلاق در ۱۰ سال اخیر مورد بررسی قرار گرفته و یافته های حاکی از رابطه معکوس این دو متغیر است به گونه ای که با افزایش نرخ بیکاری از نسبت ازدواج به طلاق کاسته می شود به عبارت دیگر با افزایش بیکاری نرخ ازدواج کاهش و طلاق افزایش می یابد .

در پژوهش صدرالاشرفی و همکاران (۱۳۹۱) ، عوامل اقتصادی : بیکاری مرد ، استقلال مالی زن ، عدم پرداخت نفقه ، نداشتن مسکن ، ورشکستگی و بدهکاری به ترتیب اولویت متغیری موثر بر طلاق گزارش شده اند .^{۲۲}

از مهمترین عوامل خرد موثر بر طلاق که در تحقیقات گوناگون به آنها اشاره شده می توان موارد زیر را برشمرد :

▪ عوامل فردی و شخصیتی

- عدم تفاهم اخلاقی و تعارضات فکری زوجین
- بی اعتنایی و عدم محبت
- فقدان روحیه از خود گذشتگی
- خشونت در خانواده

▪ عوامل اجتماعی

- ازدواج های بدون شناخت
- اعتیاد زن یا مرد (بیشتر اعتیاد مردان)
- فقدان مهارت های زندگی و توقعات نابجای زوجین از یکدیگر

▪ عوامل فرهنگی

- مداخله اطرافیان زوجین
- ازدواج های تحمیلی
- سابقه دوستی و ارتباط با جنس مخالف قبل از ازدواج

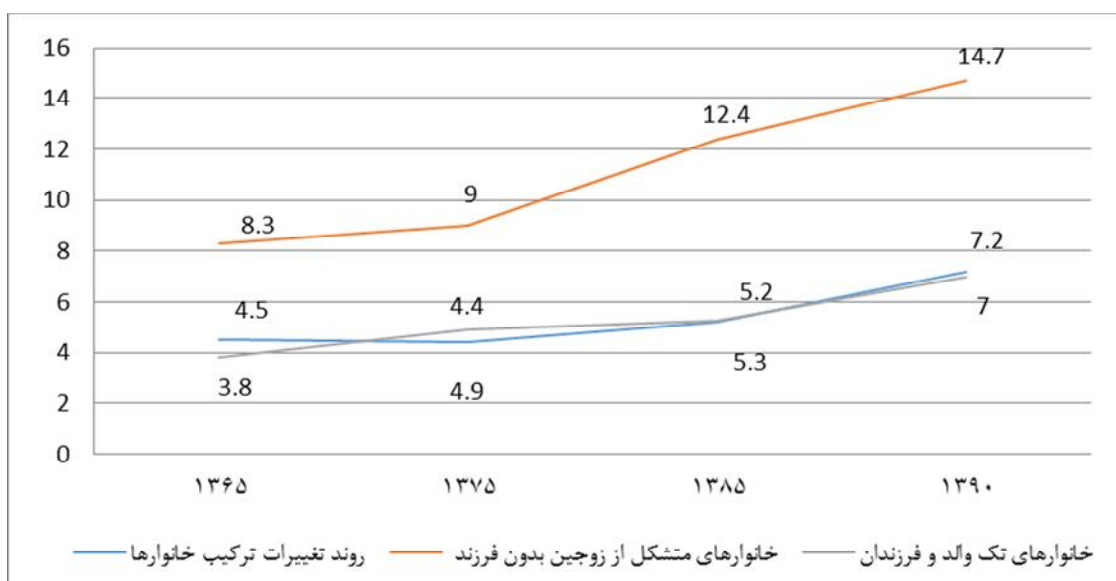
۴ . ترکیب خانوارها

در موضوع ترکیب خانوارها به تعداد افراد خانوار ، مسئولیت سرپرستی و وجود فرزندان پرداخته می شود . خانوارهای تک نفره ، تک والد ، بدون فرزند و مسئولیت سرپرستی زنان از آن جمله است . با تحولات جمعیتی در سالهای اخیر تغییرات قابل توجهی در بعد خانوار به وجود آمده است . متوسط بعد خانوار از ۵/۱ نفر در سال ۱۳۶۵ ، به ۳/۵ نفر در سال ۱۳۹۰ رسیده یعنی ۱/۶ نفر از ابعاد خانوار ایرانی کاسته شده است .

طبق اعلام سازمان ثبت احوال کشور ، ۱۴ درصد خانواده ها بدون فرزند و ۱۹ درصد تنها یک فرزند دارند . فاصله بین ازدواج تا تولد اولین فرزند ۳/۵ سال است و فاصله فرزند اول تا دوم ۵ سال است .

^{۲۲} صدرالاشرفی و همکاران ، ۱۳۹۱

نمودار ۱۷. روند تغییرات ترکیب خانوارها در سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۶۵، ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰

روند تغییرات میزان خانوارهای تک نفره در سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰ نشان می دهد، که سهم خانوارهای تک نفره از ۴/۵ به ۷/۲ درصد رسیده است. البته باید توجه داشت که فردی که تنها زندگی می کند لزوماً به این معنی نیست که هرگز ازدواج نکرده است. بلکه درصد بالایی از این خانوارها در سنین سالمندی و پس از فوت همسر و ازدواج فرزندانشان به تنهایی زندگی می کنند.

در سال ۱۳۹۰، ۳۱ درصد خانوارهای تک نفره متشکل از یک مرد و ۶۹ درصد زنی بوده که مسئولیت مدیریت زندگی خود را به عهده داشته است.

بر اساس اطلاعات موجود^{۲۳} ۸۳/۸ درصد زنانی که تنها زندگی می کنند بیش از ۵۰ سال سن دارند، بنابراین می توان گفت تعداد زیادی از زنان سرپرست خانوار در خانوارهای تک نفره، کسانی هستند که در سنین سالمندی هستند. اما در مورد مردان این موضوع متفاوت است ۲۷ درصد مردانی که به تنهایی زندگی می کنند کمتر از ۳۰ سال و حدود ۴۵ درصد از آنها کمتر از ۴۰ سال سن دارند بنابراین می توان گفت که حدود ۷۲ درصد از مردان، زندگی مجردی اختیار کرده و یا در همان ابتدای زندگی از همسر خود جدا شده اند.

تغییرات توزیع نسبی خانوارهای کشور در سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰ نشان می دهد که بر میزان خانوارهای بدون فرزند در هر دوره نسبت به دوره قبل افزوده شده و از ۸/۳ درصد به ۱۴/۷ درصد در سال ۱۳۹۰ رسیده است. شرایط فوق نشان دهنده تأخیر در فرزند آوری از سوی زوجین در سال های اخیر است. البته برخی از این قبیل خانوارها از جمله کسانی هستند که در سنین سالمندی بوده و فرزندان آنها ازدواج کرده یا زندگی مستقلی دارند.

^{۲۳} شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۰

روند تغییرات میزان خانوارهای تک والد طی سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰ نشان می دهد بر میزان خانوارهای تک والد دارای فرزند افزوده شده و از ۳/۸ به ۷ درصد در سال ۱۳۹۰ رسیده است . اکثریت خانوارهای تک والد متشکل از مادر و فرزندان هستند (۸۶ درصد) و پدر و فرزندان فقط ۱۴ درصد از این خانوارها را تشکیل می دهند .

جدول ۱۱ : روند تغییرات ترکیب خانوارهای تک نفره بر مبنای وضعیت زناشویی در کل کشور

سال ۱۳۹۰		سال ۱۳۸۵		جمع
زن	مرد	زن	مرد	
۵/۸	۱۸/۷	۶/۴	۲۰/۴	دارای همسر
۷۸/۲	۲۷/۴	۸۰/۲	۲۵/۹	بی همسر بر اثر فوت
۷/۳	۱۱/۹	۵/۳	۹	بی همسر بر اثر طلاق
۸/۵	۴۱/۸	۷/۵	۴۴/۲	هرگز ازدواج نکرده

مأخذ : مرکز آمار ایران ، سال ۱۳۹۰

در کل خانوارهایی که زنان ، مسئول تأمین هزینه های آن هستند ، سهم قابل توجهی را خانوارهای تک نفره تشکیل می دهد که این سهم در میان خانوارهای زن مسئول از رقم ۳۳/۶ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۴۰/۷ درصد در سال ۱۳۹۰ افزایش یافته است . در نتیجه تعداد کل خانوارهای زن مسئول یک نفره به حدود ۱/۰۳۹/۰۰۰ رسیده که سه چهارم آنها در جامعه شهری زندگی می کنند .

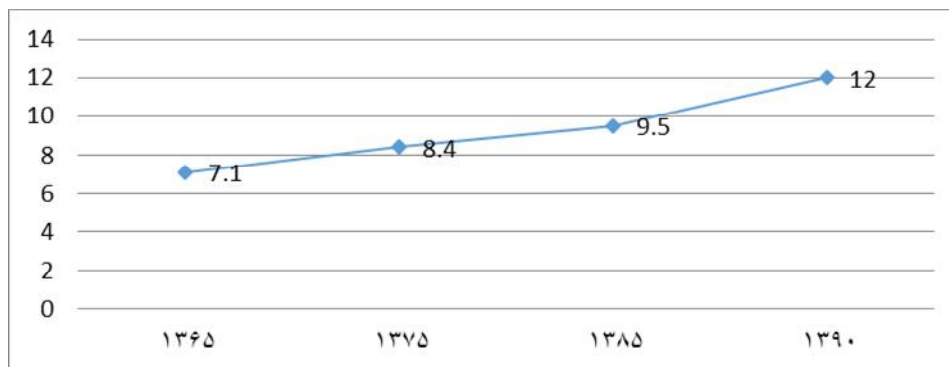
گزارش مرکز آمار ایران و پژوهش های انجام شده (رضایی و دیگران، ۱۳۸۹) با بررسی وضعیت زناشویی این گروه از زنان نشان می دهد که اکثریت این گروه را زنان بی همسر بر اثر فوت تشکیل می دهند ، در حالیکه مردان اغلب هرگز ازدواج نکرده هستند (ربیعی و دیگران، ۱۳۹۰) . نزدیک به ۶ درصد از زنان در پانزده سال اخیر در حالی که دارای همسر بوده اند به تنهایی زندگی می کنند . سهم زنان هرگز ازدواج نکرده ای که مسئول تأمین هزینه های خود هستند ، در یک روند افزایشی به رقم ۸/۵ درصد در کل خانوارهای تک نفره رسیده است .

بدین ترتیب در سال ۱۳۹۰ بیش از ۸/۵ درصد از خانوارهای تک نفره ، یک زن هرگز ازدواج نکرده به تنهایی مسئولیت تأمین هزینه های خود را بر عهده داشته و خانوار مستقلی را تشکیل داده است .

۵ . خانواده های زن سرپرست

بنا بر آمارهای ارائه شده از مرکز آمار کشور ، در سال ۱۳۹۰ ، از تعداد ۲۱/۱۸۵/۶۴۷ خانوار در کشور ۱۲/۱ درصد را زنان و ۸۷/۹ درصد را مردان مسئولیت می کنند .

نمودار ۱۸. تغییرات نسبت زنان سرپرست خانوار در کشور طی سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰

مأخذ: مرکز آمار ایران

مرکز آمار ایران در گزارش های اخیر خود^{۲۴} اعلام می نماید که منظور از سرپرست خانوار عضوی از خانوار است که در خانوار به این نام شناخته می شود. سرپرست خانوار مسئولیت تأمین تمام یا بخش عمده ای از هزینه خانوار یا تصمیم گیری در مورد نحوه هزینه کردن درآمدهای خانوار را به عهده دارد که در خانواده ای یک نفره همان شخص سرپرست خانوار است. در صورتی که اعضای خانوار قادر به تعیین سرپرست نباشد، مسن ترین عضو خانوار به عنوان سرپرست تلقی می شود.

با چنین توصیفی و شاخص های نقش سرپرست خانوار، تعیین سرپرست خانوار امری است که از قضاوت اعضای خانوار نشأت می گیرد و در خانواده هایی که مردان بیکار مهاجر، متواری، زندانی و... هستند بنابر عرف جامعه کماکان اعضای خانواده مرد را سرپرست اعلام خواهند کرد. بنابراین باورهای فرهنگی مؤثرتر قضاوت افراد خانواده و "خود اظهاری" می تواند موجب کم شماری خانواده های زن سرپرست شود.

با الزام استفاده از تعاریف و داده های رسمی کشور، تعداد خانوارهای زن سرپرست بر اساس آخرین گزارش های مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۰، نزدیک به ۲/۵ میلیون خانوار از کل ۲۱ میلیون خانوارهای کشور است.

در طی ۱۵ سال اخیر خانوارهایی که زنان سرپرست آن بوده و مسئولیت تأمین هزینه های خانوار یک یا چند نفر را به عهده گرفته اند به تدریج سهم بزرگتری از کل خانواده های کشور را به خود اختصاص داده و از حدود ۸ درصد به ۱۲/۱ درصد در سال ۱۳۹۰ افزایش یافته است. پیش بینی می شود که در سرشماری ۱۳۹۵؛ تعداد آنها حدود ۱۵ درصد از کل خانوارها خواهد بود.

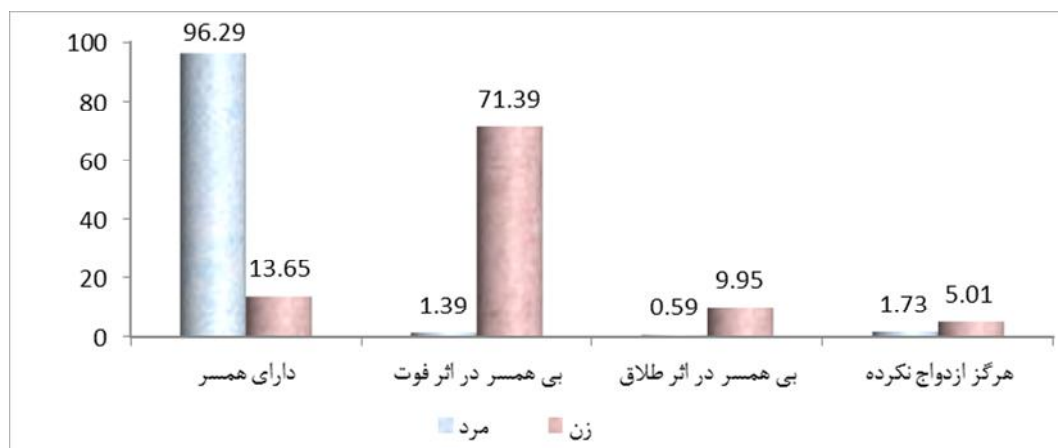
ویژگی مشترک این خانوارها، سرپرستی زنان در غیاب مردان است، اما چگونگی این غیبت یا حضور مرد تفاوت های اساسی را در میان زنان سرپرست خانوار پدید آورده است.

▪ وضعیت زناشویی زنان سرپرست خانوار

^{۲۴} ربیعی، فاطمه، میرزایی، صفیه و محمدی، معصومه، ۱۳۹۰

اطلاعات مربوط به وضع زناشویی زنان سرپرست خانوار و مقایسه آنان با خانوارهای مرد سرپرست نشان می دهد که ۹۶/۳ درصد مردان سرپرست خانوار دارای همسر ، ۱/۴ بی همسر بر اثر فوت همسر ، ۰/۶ درصد بی همسر بر اثر طلاق و ۱/۷ درصد هرگز ازدواج نکرده اند . این آمار برای زنان سرپرست خانوار متفاوت است ، ۷۱/۴ درصد زنان سرپرست خانوار بر اثر فوت همسر و ۹/۶ درصد بر اثر طلاق ، سرپرست خانوار هستند . ۱۳/۷ درصد زنان به رغم داشتن همسر سرپرست خانوار هستند و ۵ درصد نیز هرگز ازدواج نکرده اند .

نمودار ۱۹. توزیع نسبی خانوارها بر حسب جنس و وضعیت زناشویی سرپرست خانوار در سال ۱۳۹۰

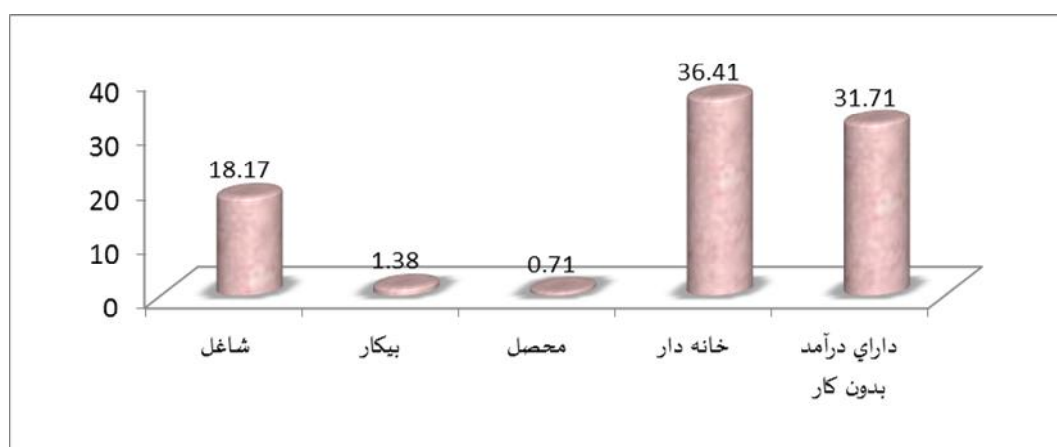

مأخذ: مرکز آمار ایران ۱۳۹۲

بررسی تحولات وضعیت زناشویی زنان سرپرست خانوار در طی دهه های اخیر منعکس کننده دگرگونیهایی است که در سطح کلان کشوری و زمینه های دیگری از ساختار فرهنگی اجتماعی و اقتصادی کشور رخ داده است . مرکز آمار ایران میانگین سن زنان سرپرست خانوار را ۵۷ سال و مردان سرپرست خانوار را ۴۴ سال گزارش می کند .

در میان جمعیت زنان سرپرست خانوار ۱۱ درصد بی سواد در سنین کمتر از ۳۵ سال ، ۴۴ درصد بی سواد در سنین ۳۵ تا ۶۴ دیده می شود ، در مجموع ۵۵ درصد زنان سرپرست خانوار بی سواد و ۱۹ درصد تنها سواد ابتدایی را دارند .

نمودار ۲۰. وضعیت فعالیت اقتصادی و اشتغال زنان سرپرست خانوار در سال ۱۳۹۰

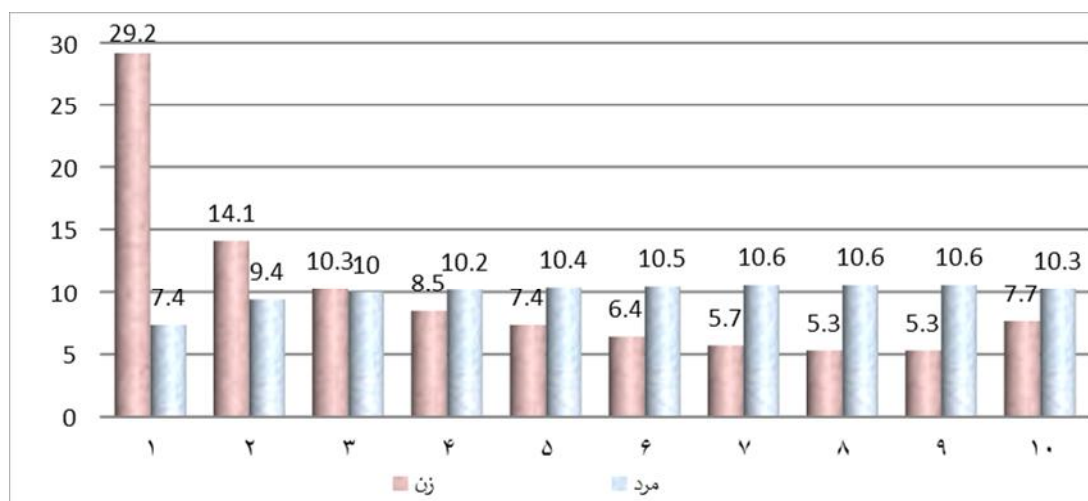

مأخذ: مرکز آمار ایران ۱۳۹۲

بر اساس اطلاعات مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۰، نزدیک به ۲۰ درصد زنان سرپرست خانوار شاغل و یا در جستجوی کار بوده اند. حدود ۳۲ درصد دارای درآمد بدون کار اعلام شده اند. به طور کلی حدود ۸۰ درصد از زنان سرپرست خانوار شغلی برای تأمین هزینه های زندگی ندارند.

با چنین ترکیبی از سن، سطح آموزش و اشتغال زنان سرپرست خانوار، داده های هزینه و درآمد خانوارها می تواند به روشن شدن میزان فقر این خانوار کمک کند.

نمودار ۲۱. زنان و مردان سرپرست خانوار در دهک های درآمدی در سال ۱۳۹۰

مأخذ: مرکز آمار ایران ۱۳۹۲

سهم خانوار زن سرپرست در دهک های درآمدی، روندی کاهشی یابنده داشته و تنها در دهک دهم سهم آنها نسبت به دهک قبل اندکی افزایش می یابد. مقایسه نشان می دهد که در گروه خانوارهای زن سرپرست، ۴۳/۳ درصد از خانوارها در دو دهک اول درآمدی مورد انتظار قرار دارند، این میزان بسیار بیشتر از سهم خانوارهای مرد سرپرستی است که در دو دهک پایین درآمدی مورد انتظار قرار دارند (۱۶/۸).

جدول ۱۲. سهم خانوارهای زن سرپرست فقیر بر مبنای وضعیت زناشویی (درصد)

وضعیت زناشویی	شهری		جمع	روستایی		جمع
	فقیر	غیر فقیر		فقیر	غیر فقیر	
دارای همسر	۴۷/۷	۵۲/۲	۱۰۰	۳۸/۳	۶۱/۶	۱۰۰
بی همسر بر اثر فوت	۳۱/۸	۶۸/۱	۱۰۰	۳۰/۵	۶۷/۵	۱۰۰
بی همسر بر اثر طلاق	۳۹/۴	۶۰/۵	۱۰۰	۳۶/۶	۶۳/۴	۱۰۰

هرگز ازدواج نکرده	۱۶/۱	۸۳/۹	۱۰۰	۲۸	۷۲	۱۰۰
جمع	۳۴	۶۶	۱۰۰	۳۲	۶۸	۱۰۰

مأخذ: محاسبه خرم^{۲۵} بر اساس اطلاعات هزینه و درآمد خانوار ۱۳۸۶

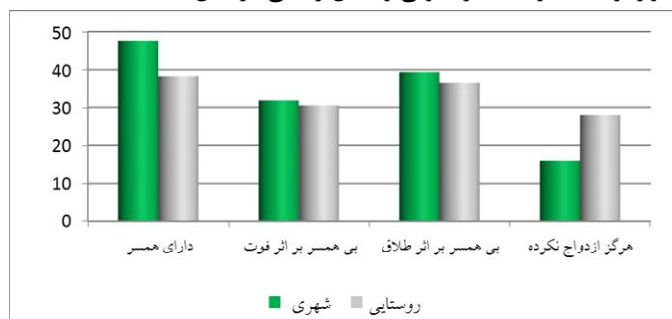
بر اساس این داده ها کمی بیش از یک سوم خانوارهایی که زنان مسئول تأمین هزینه های آن هستند، در سه دهک پائین هزینه های قرار گرفته و فقیر محسوب می شوند و نزدیک به ۷۰ درصد آنها در زمره غیر فقیران به حساب آمده اند. نرخ وابستگی در این خانوارها همواره کوچکتر از خانوارهایی بوده که مردان مسئولیت آن را به عهده دارند و این تفاوت در جامعه روستایی بیشتر (۴/۵ در برابر ۲/۷) و در جامعه شهری کمتر گزارش شده است (۳/۳ در برابر ۲).

با تردید در همگنی خانوارهایی که زنان در آن مسئولیت تأمین هزینه ها را به عهده دارند، داده های فقر به تفکیک گروه های چهارگانه دارای همسر، بی همسر (بر اثر فوت یا طلاق) و هرگز ازدواج نکرده محاسبه گردید که ضرورت چنین تردیدی را تأیید میکند؛ نزدیک به نیمی از زنان سرپرست خانوار شهری دارای همسر، فقیر هستند (۴۷/۷ درصد). این مسئله می تواند از دشواری تأمین هزینه های زندگی و احتمالاً هزینه های همسری غایب و یا حاضر که توان و امکان کارکردن نداشته، ناشی شده باشد. این چنین واقعیتی هزینه های اضافی را به خانوار و حجم کار بیشتری را به زن سرپرست خانوار تحمیل می نماید.

سهم فقرا در گروه زنان بی همسر بر اثر طلاق بیش از نیمی از زنانی است که شوهران آنها فوت کرده (بیوه ها) به طور کلی در شهر بیش از ۳۹ درصد و در روستا حدود ۳۷ درصد از زنان طلاق گرفته، فقیر بوده اند. این مسئله احتمالاً تحت تأثیر تقابل هزینه های زندگی بچه ها و مشکلات فرهنگی و اجتماعی این گروه در دسترسی به منابعی همچون اشتغال و کسب درآمد مکفی است. اما به هر حال روند افزایشی سهم این خانوارها، به ویژه در جامعه شهری توجه بیشتری را می طلبد.

در میان زنان "هرگز ازدواج نکرده" کمترین سهم از فقیران به چشم می خورد، به طوری که حدود ۱۶ درصد از آنها در جامعه شهری و ۲۸ درصد در جامعه روستایی در سه دهک فقیر قرار گرفته اند. این تفاوت می تواند تحت تأثیر امکان دسترسی این گروه به کسب مهارت های بیشتر و فرصت های شغالی مناسب تر در شهرها باشد.

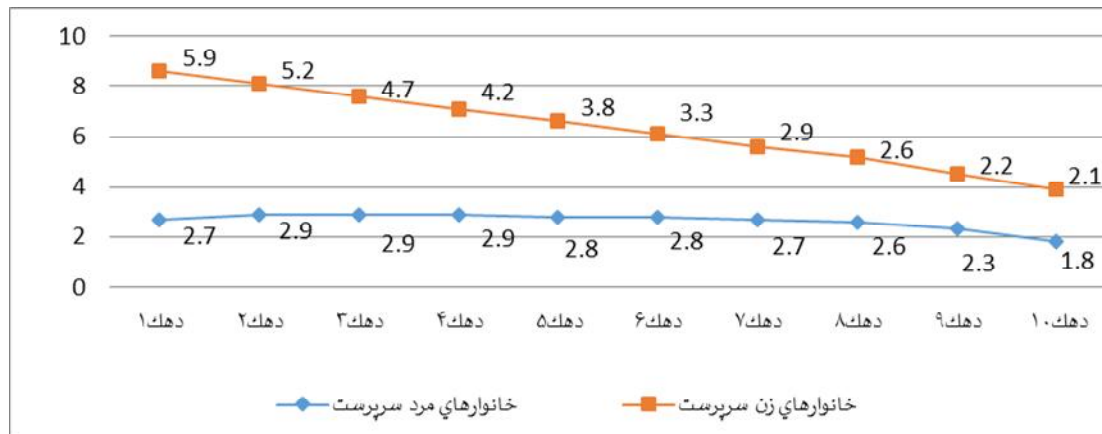
نمودار ۲۲. فقر زنان سرپرست خانوار بر مبنای وضعیت زناشویی و مکان زندگی در سال ۱۳۸۶

^{۲۵} مینا خرم، فارغ التحصیل کارشناسی ارشد مدیریت و اقتصاد دانشگاه شریف، با دهک بندی هزینه ها، سه دهک پایین را گروه فقیران منظور کرده است.

▪ بار تکفل زنان سرپرست خانوار^{۲۶}:

نمودار ۲۳. بار تکفل خالص خانوارها بر حسب جنس سرپرست خانوار در هر دهک

مأخذ: مرکز آمار ایران ۱۳۹۲

بر اساس اطلاعات، در خانوارهای زن سرپرست به طور متوسط به ازاء هر فرد شاغل ۳/۷ فرد غیر شاغل وجود دارد. در حالی که در خانوارهای مرد سرپرست به طور متوسط به ازای هر فرد شاغل ۲/۷ نفر غیر شاغل وجود دارد. نکته حائز اهمیت بار تکفل خانوارهای زن سرپرست است در دو دهک تقریباً فقیرترین هاست که ۵ تا ۶ نفر اعلام شده است، در دهک های ثروتمندتر بار تکفل به ۲ نفر کاهش می یابد.

با بررسی وضعیت زنان سرپرست خانوار، آسیب پذیر بودن آنها قابل مشاهده است. به طوری که ۴۳ درصد از زنان سرپرست خانوار در دو دهک اول درآمدی هستند و سطح درآمدی کمتر از خانوارهای مرد سرپرست دارند. به طور معمول مسن تر از خانوارهای مرد سرپرست و از نظر سواد در سطح پایین تری قرار دارند به طوری که در حدود ۳۳ درصد از این خانوارها هیچ فرد باسوادی وجود ندارد.

نسبت اشتغال سرپرستان خانوارهای زن سرپرست (۱۸ درصد) بسیار کمتر از خانوارهای مرد سرپرست (۷/۵ درصد) و بار تکفل سنگین تری دارند.

افزایش سهم زنان سرپرست خانوار سالمند از ۳۲ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۳۷ درصد در سال ۱۳۹۰ نشان از افزایش سالمندی زنان سرپرست خانوار دارد. در سال ۱۳۹۰، ۷۱ درصد از زنان سرپرست خانوار، همسر خود را به دلیل فوت از دست داده اند

^{۲۶} این شاخص از تقسیم جمعیت جامعه بر تعداد کل شاغلین به دست می آید، منظور متوسط تعداد افرادی است که تحت تکفل یک نفر شاغل قرار دارند (با احتساب فرد شاغل یا بدون در نظر گرفتن او).

، طلاق با ۹/۹ درصد ، دومین عامل ایجاد خانوارهای زن سرپرست است . عدم تمایل زنان به ازدواج مجدد پس از فوت همسر و یا طلاق می تواند علت این افزایش باشد .

نتایج پژوهش شادی طلب^{۲۷} در خصوص وضعیت زنان مسئول خانوار نشان می دهد که نیمی از زنان مسئول خانوار شهری دارای همسر ، فقیر هستند (۴۷/۷ درصد) . این مساله می تواند از دشواری تأمین هزینه های زندگی و احتمالاً هزینه های همسری غایب و یا حاضر که توان و امکان کارکردن نداشته ، ناشی شده باشد . این چنین واقعیتی هزینه های اضافی را به خانوار و حجم کار بیشتری را به زن سرپرست خانوار تحمیل می نماید . سهم فقرا در گروه زنان بی همسر بر اثر طلاق بیش از زنانی است که شوهران آنها فوت کرده است . در میان زنان هرگز ازدواج نکرده کمترین سهم از فقیران به چشم می خورد ، که می تواند تحت تأثیر امکان دسترسی این گروه به کسب مهارت‌های بیشتر و فرصت‌های شغلی مناسب تر در شهرها باشد .

۶. سالمندی

افزایش جمعیت سالمندان از رشد جمعیت دیگر گروه های سنی متفاوت بوده و شواهد اخیر مبتنی بر سرشماری ۱۳۹۰ نشان می دهد که آهنگ رشد بیشتری در پیش گرفته است. در واقع افزایش جمعیت سالمندان در ایران از افزایش امید به زندگی طی دهه های گذشته ریشه می گیرد. در حقیقت، سالخوردگی جمعیت به معنی جانشینی نسل های کم جمعیت سالمندان توسط نسل های جوان تری است که چون در دوره باروری بالا به دنیا آمده و شانس زنده ماندن بالاتری نسبت به نسل های ماقبل خود داشته اند، پرجمعیت بوده و در نتیجه جمعیت سالمندان در سال های اخیر را افزایش داده است. بنابراین سالخوردگی جمعیت از نظر تعداد سالمندان، اساساً حاصل باروری بالا در گذشته است نه کاهش باروری. کاهش باروری تنها توزیع نسبی جمعیت در ترکیب سنی را به نفع سنین بالا تغییر می دهد.

جدول ۱۳:

تعداد جمعیت و نسبت درصد سالمندان ۶۰ سال و بالاتر طی سالهای ۱۳۲۵-۱۳۹۰							
شرح	۱۳۲۵	۱۳۴۵	۱۳۵۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۰
تعداد	کل	۱,۱۸۳,۹۸۶	۱,۶۳۸,۰۴۲	۱,۷۷۱,۶۱۴	۲,۶۸۶,۳۵۰	۳,۹۷۸,۱۲۷	۵,۱۲۲,۰۴۳
	شهری	۲۱۸,۴۴۴	۵۹۸,۸۳۴	۷۹۲,۱۲۶	۱,۳۸۸,۳۶۱	۲,۲۵۴,۲۱۱	۳,۲۸۰,۹۳۷
	روستایی	۹۶۵,۵۴۲	۱,۰۳۹,۲۰۸	۹۷۹,۴۸۸	۱,۲۹۷,۹۸۹	۱,۷۲۳,۹۱۶	۱,۸۴۱,۱۰۶
نسبت	کل	۶.۲	۶.۵	۵.۲	۵.۴	۶.۶	۷.۳

ماخذ: گزارش کمیته امداد ۱۳۹۴

براساس آمار موجود جمعیت بالای ۶۰ سال در ایران، ۸/۲ درصد از کل جمعیت را نشان میدهد ، رشد سالانه جمعیت کمتر از ۱/۵ می باشد در حالیکه تعداد جمعیت ۶۰ تا ۶۵ ساله با رشد سالانه ۰/۶ در حال افزایش است.

^{۲۷} شادی طلب، ژاله و نخعی، پریسا، ۱۳۹۳

سالمندی جمعیت پیامد کاهش مرگ و میر و افزایش امید به زندگی است که هردو از اثرات مثبت پیشرفت کشور محسوب می شوند. برآوردها تا سال ۲۰۳۰ میلادی افزایش جمعیت سالمندان جهان را ۱۶٪ نسبت به کل جمعیت و ایران را ۱۷.۵٪ نشان داده است.

جدول ۱۴: تغییرات نسبت جنسی سالمندان در سالهای ۱۳۵۵-۱۳۹۰

سال	۱۳۵۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۰
نسبت جنسی سالمندان	۱۰۶	۱۰۵	۱۰۳	۱۰۴	۹۶

ماخذ: گزارش کمیته امداد، ۱۳۹۴

روند نسبت جنسی سالمندان ۶۰ سال و بالاتر نشان میدهد که در سال ۱۳۳۵ در مقابل هر ۱۰۰ زن ۱۱۱ مرد بوده و این عدد طی دوره ۵۰ ساله در سال ۱۳۸۵ به ۱۰۴ نفر مرد در سال ۱۳۹۰ به ۹۶ نفر مرد در برابر ۱۰۰ نفر زن رسیده است. طبق سرشماری سال ۱۳۹۰، ۷/۹۷ درصد جمعیت مردان کشور، سالمندان مرد و ۸/۴۲ درصد جمعیت زنان کشور را سالمندان زن تشکیل می دهند. ۳۰۲۲۷۲۲ مرد سالمند (۴۹/۰۷ درصد) و ۳۱۳۶۹۵۴ نفر سالمند زن (۵۰/۹۳ درصد) تشکیل می دهند. در سال ۱۳۹۲ طبق پیش بینی مرکز آمار ایران از ۶۴۳۸۶۵۱ نفر سالمند آن کشور ۳۱۲۰۹۴۴ نفر مرد (۴۸/۴۷ درصد) و ۳۳۱۷۷۰۷ نفر زن (۵۱/۵۳ درصد) بوده اند.

تحلیلی از وضعیت سالمندی با استناد به گزارش پژوهشگرده آمار

تغییرات جمعیتی تنها تغییری نیست که در کشور برای سالمندان رخ داده است به موازات نوسانات در شاخص های جمعیتی، زندگی سالمندان متأثر از تغییرات گسترده اجتماعی - اقتصادی شده است. وقوع بزرگترین جریان های مهاجرتی، خصوصا روستا-شهری که به جدا شدن اعضای خانواده و گسترش شهری انجامیده است ورود به مرحله چهارم گذار اپیدمیولوژیک یعنی مرحله افزایش سهم بیماری های مزمن و غیرمسری، تغییرات اجتماعی که روابط بین نسلی و خانوادگی را تغییر داده و بیشتر تضعیف کرده است، ظهور و گسترش تفاوت ها و در مواردی نابرابری های اجتماعی و نابرابری های جنسیتی در میان سالمندان، مؤید این مطلب است و اثر چشمگیری بر زندگی سالمندان گذاشته و آنان را به میان گروه های آسیب پذیر جامعه کشانده است.

پوشش ضعیف صندوق های بازنشستگی و بیمه های اصلی و تکمیلی و حمایت مالی ناکافی از یک سو و ضعف شدن حمایت های غیررسمی و خانوادگی در اثر تغییر شرایط زندگی در جوامع جدید، جدا و دور شدن فرزندان از خانواده والدین و گسترش ایده آل ها در جامعه مدرن از سوی دیگر جلوه هایی از تغییرات نامتوازن جمعیتی - اجتماعی در جامعه در حال گذار ایران است.

در خصوص وضعیت سالمندان در ایران می توان موارد زیر را به طور خلاصه بیان کرد:

بزرگترین اثر نیرو محرکه تغییرات مرگ بر اندازه جمعیت سالمندان ۶۰ و ۶۵ ساله و بیشتر را می توان برای سال های دوره ۹۰-۱۳۶۵ مشاهده کرد.

اگرچه ایران در سال های ۸۰-۱۳۶۵ کاهش سریعی در باروری خود تجربه کرده است افزایش جمعیت سالمندان از این تأثیر میرا است. در واقع رشد جمعیت سالمند با کاهش باروری در افق های دورتر کاهش می یابد و بنابراین کاهش باروری خود به کاهش آهنگ رشد جمعیت سالمندان کمک می کند.

به عنوان اثر کاهش باروری، کاهش نسبت جمعیت زیر ۱۵ سال از ۱۳۶۵ به بعد موجب شده تا سهم جمعیت سالمند ۶۵ ساله و بیشتر به ۵/۷ درصد تا سال ۱۳۹۰ افزایش یابد. این تغییر نشانه تغییر در ساختار سنی است ولی جمعیت سالمند مستقل از کاهش باروری، افزایش داشته است.

افزایش جمعیت سالمند ۶۰ و ۶۵ ساله و بیشتر در مناطق روستایی کشور بیشتر و چشمگیر تر بوده است به طوری که نسبت جمعیت ۶۵ ساله و بیشتر در مناطق روستایی کشور تا ۷/۷ درصد در سال ۹۰ در مقایسه با رقم ۵/۷ درصد در کل و ۵/۶ درصد در نقاط شهری) افزایش می یابد.

چالش اصلی سالخوردهگی جمعیت، تفاوت های قابل توجه استانی و منطقه ای در نسبت جمعیت سالمند است. در استان های کمتر توسعه یافته که آسیب پذیرتر هستند نسبت جمعیت ۶۵ ساله و بیشتر در مقایسه با استان های برخوردارتر شمالی و مرکزی ایران، پایین تر است.

نسبت وابستگی سالمندان طی دو دهه گذشته افزایش یافته است

یکی از ویژگی های جمعیتی منحصر به فرد سالمندان ایران تا ۱۳۹۰ علی رغم افزایش امید به زندگی در جریان مرحله دوم تا سوم گذار اپیدمیولوژیک است سالخوردهگی جمعیت به مرور زنانه تر می شود نسبت مردان سالمند به یک صد زن کاهش و سهم زنان از جمعیت سالمند کشور افزایش یافته است.

علی رغم اجرای برنامه های سوادآموزی، میزان باسوادی سالمندان در ایران هنوز پایین است در کل در سال ۱۳۹۰ کمی بیشتر از یک سوم از سالمندان در هر دو جنس باسواد بوده اند. در حالی که در همین سال نزدیک به نیمی از مردان باسواد محسوب شده اند میزان باسوادی زنان به ۲۴ درصد نمی رسد.

نسبت سالمندانی که تنها زندگی می کنند در حال افزایش است و تفاوت های استانی از این نظر قابل توجه می باشد نسبت سالمندانی که تنها زندگی می کنند در کل کشور حدود ۱۳ درصد است. مردان سالمندی که تنها زندگی می کنند کمتر از ۶ درصد از سالمندان مرد و زنان سالمند بیش از ۲۰ درصد از کل زنان سالمند کشور را در سال ۱۳۸۸ تشکیل می دهند. که لازم است برنامه های ارتقاء کیفیت زندگی سالمندان با توجه به زنان سالمند که تنها زندگی می کنند توجه بیشتری شود.

یکی از بزرگترین نابرابری هایی که ریشه در سنت اجتماعی به ویژه در محدودیت اجتماعی برای ازدواج مجدد زنان به ویژه در سنین بالا دارد، در نسبت سالمندانی است که در این دوره پراهمیت زندگی از عضو مهم شبکه اجتماعی محروم هستند یافته ها نشان می دهد که نسبت سالمندان زن بدون همسر به مراتب بالاتر از سالمندان مرد است. در سال ۱۳۹۰ کمتر از ۹ درصد از مردان سالمند ۶۰ ساله و بیشتر بدون همسر گزارش شده اند. در حالی که این نسبت برای زنان به ۴۹ درصد می رسد.

میزان فعالیت و اشتغال مردان سالمند، خصوصاً مردان سالمند روستایی، همچنان بالا است و تفاوت های دو جنس مشابه تفاوت های آنان در طول سنین است که به سنین سالمندی ختم می شود. میزان فعالیت سالمندان زن به همان اندازه که در سنین کار پایین تر از مردان است در سنین سالمندی نیز کمتر از سالمندان مرد است.

شیوع ناتوانی ناشی از بیماری های مزمن در میان سالمندان بیش از هر گروه سنی دیگر است. بنابراین هر افزایشی در تعداد جمعیت سالمندان موجب افزایش شمار سالمندان ناتوانی که به مراقبت های معمول و مستمر نیازمندند خواهد شد. سهم قابل توجهی از مشکلات سلامت در میان سالمندان، بیماری های غیرعفونی و مزمن است که خدمات مراقبت بهداشتی و سلامت را بیش از پیش ضروری می سازد. که در حال حاضر برنامه غربالگری و ارتقاء سلامت به صورت محدود برای سالمندان اجرا می شود. یکی دیگر از چالش ها عدم ایجاد زیرساخت پرداخت هزینه های بیمه سالمندی (پایه و مکمل) اشاره کرد که امکان ایجاد و گسترش انواع خدمات و مراقبت های سالمندی است.

۷. اقتصاد خانواده

در بحث اقتصاد خانواده ، به دو شاخص مهم درآمد و هزینه خانوار در یک دهه اخیر و به تفکیک مناطق شهری و روستایی پرداخته می شود . بر اساس گزارش های سالانه مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۱ ، متوسط درآمد سالانه یک خانوار شهری از منابع مختلف ؛ حقوق بگیری ، مشاغل آزاد و درآمدهای متفرقه برابر با ۱۶۷/۲۴۱/۴۴۲ ریال بوده و این شاخص برای خانوار روستایی در سال ۱۳۹۱ ، ۱۰۱/۲۸۱/۳۶۲ ریال محاسبه شده است . بدین ترتیب متوسط درآمد ماهانه یک خانوار شهری حدود یک میلیون و چهارصد هزار تومان و برای یک خانوار روستایی ۸۵۰ هزار تومان بوده است.

جدول ۱۵. متوسط درآمد سالانه یک خانوار شهری بر حسب منابع تأمین درآمد در سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۱ (هزار ریال)

شرح درآمد	۱۳۸۰	۱۳۸۵	۱۳۹۰	۱۳۹۱
از حقوق بگیری	۸۷۸۹	۲۳۲۰۳	۳۸۲۹۷	۴۶۲۹۲
از مشاغل آزاد	۷۱۸۳	۱۶۹۷۱	۲۰۰۷۱	۲۸۰۲۸
درآمدهای متفرقه	۹۸۵۸	۲۵۳۳۴	۷۱۹۳۲	۹۲۹۲۰
جمع	۲۵۸۳۱	۶۵۵۰۹	۱۳۰۳۰۱	۱۶۷۲۴۱

مأخذ : مرکز آمار ایران ، ۱۳۹۱

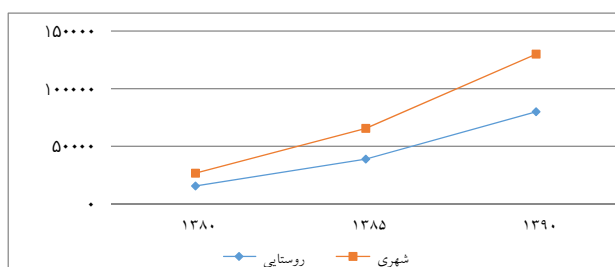
جدول ۱۶. متوسط درآمد سالانه یک خانوار روستایی به تفکیک منابع تأمین درآمد در سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۱ (هزار ریال)

شرح درآمد	۱۳۸۰	۱۳۸۵	۱۳۹۰	۱۳۹۱
از حقوق بگیری	۴۴۶۸	۱۱۸۵۱	۲۱۳۹۴	۲۵۱۸۷
از مشاغل آزاد	۷۳۴۱	۱۷۲۶۷	۲۲۱۱۹	۲۹۱۱۹
درآمدهای متفرقه	۳۳۸۹	۱۰۰۰۹	۳۶۲۱۳	۴۶۹۷۳
جمع	۱۵۲۰۰	۳۹۱۲۸	۷۹۷۲۶	۱۰۱۲۸۱

مأخذ : مرکز آمار ایران ۱۳۹۱

اطلاعات آخرین سال حاکی از این است که منبع عمده درآمدهای یک خانوار شهری و روستایی درآمدهای متفرقه بوده و منبع بعدی از درآمدها برای یک خانوار شهری حقوق بگیری و برای خانوار روستایی مشاغل آزاد است .

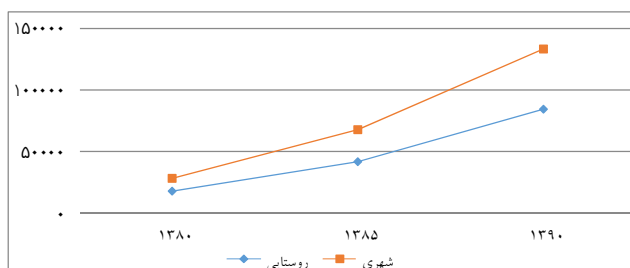
نمودار ۲۴. تغییرات متوسط درآمد و هزینه های خالص سالانه یک خانوار شهری و روستایی در سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۰ (هزار ریال)

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۱

درآمدهای متفرقه که تا سال ۱۳۸۵ رتبه سوم را در میان منابع درآمدی داشته در سال ۱۳۹۰ به جایگاه نخست و با اختلاف چشمگیری از سایر منابع ارتقاء یافته است. اجزاء تشکیل دهنده این منبع موضوع در خور توجهی است.

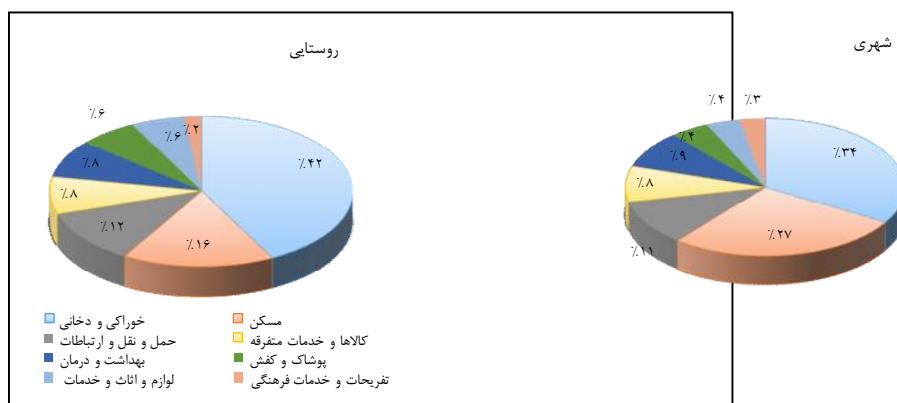
نمودار ۲۵. تغییرات متوسط هزینه های خالص سالانه یک خانوار شهری و روستایی در سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۰ (هزارریال)

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۱

ارقام هزینه و درآمد به قیمت های جاری نشان دهنده تورم و افزایش قیمتها در ده سال اخیر است و افزایش سریعتر هزینه ها در مقایسه با درآمدها بویژه از سال ۱۳۸۵ به بعد می تواند علاوه بر افت کیفیت زندگی علل بروز بسیاری از مسائل خانواده باشد .

نمودار ۲۶ . ترکیب هزینه های خالص، یک خانوار شهری و روستایی، در

مأخذ : مرکز آمار ایران ۱۳۹۱

بررسی ترکیب هزینه های خانوارهای شهری و روستایی نشان می دهد عمده هزینه های این خانوارها مسکن و خوراکی و دخانی است . در خانوار شهری ۳۴ درصد از هزینه ها به تأمین مسکن اختصاص دارد اما برای خانوار روستایی عمده ترین هزینه با سهم ۴۲ درصدی متعلق به هزینه های خوراکی و دخانی است اجزاء هزینه ای یک خانوار شهری حاکی از اهمیت تأمین نیازهای اساسی برای تشکیل خانواده است . تهیه مسکن (سرپناه) و غذا ، بیش از ۶۰ درصد هزینه های خانوار را به خود اختصاص داده است ، در جامعه روستایی نیز تقریباً همین میزان برای تأمین مسکن و غذا هزینه می شود . در حالیکه هزینه تفریحات و خدمات فرهنگی ۲ تا ۳ درصد از کل هزینه هاست .

بررسی نقش منابع درآمدی و میزان آن در تأمین هزینه های خانوارها و تخصیص درآمد به مهمترین نیازهای خانوار می تواند به روشن شدن دلایل اختلافات خانوادگی کمک کند .

تغییرات شاخص های خانواده در نگاه کلی:

- در سال ۱۳۹۰ عمومیت ازدواج مردان ۹۸/۲ درصد و میزان عمومیت ازدواج زنان ۹۷/۲ درصد بوده است ، بدین ترتیب حدود ۲ درصد از مردان و ۳ درصد از زنان تا سنین نزدیک به ۵۰ سالگی (در مقطع زمانی سال ۱۳۹۰) ازدواج نکرده اند .
- از سال ۱۳۶۵ میانگین سن ازدواج مردان و زنان افزایش یافته است. شیب افزایش این شاخص برای مردان بیشتر از زنان بوده است. فقط در سال ۱۳۹۱ میانگین سن ازدواج زنان کاهش یافته که مجددا در سال بعد افزایش را نشان می دهد . در سال ۱۳۹۴ میانگین سن ازدواج برای مردان ۲۸/۵ سال و برای زنان ۲۳/۸ سال گزارش شده است.
- اختلاف سن زوجین روند کاهش یابنده ای را در سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰ داشته است ، به طوری که در سال ۱۳۹۰ ، میانگین اختلاف سن زن و مرد حدود ۳ سال بوده است اما از سال ۱۹۰ این شاخص افزایش یافته و در ۹ ماهه اول سال ۹۵ به ۵/۳ سال رسیده است. بیشترین فراوانی مربوط به زوجین هم سن است.
- پیش رسی ازدواج پسران از ۶/۸ درصد در سال ۱۳۶۵ به ۰/۰۵ درصد در سال ۱۳۹۵ کاهش یافته و در دختران نیز در این دوره از ۳۴/۳ درصد به ۵/۵ درصد رسیده است .
- ۴/۸ درصد از ازدوج های ثبت شده برای مردان و ۳/۱ درصد از ازدواج های ثبت شده برای زنان، به ازدواج های دو بار و بیشتر اختصاص دارد . سهم کمتر زنان در این شاخص نشان دهنده عدم تمایل زنان به ازدواج مجدد پس از فوت همسر و یا جدایی است .
- تعداد طلاق در کشور از ۱۲۵/۷۴۷ واقعه در سال ۱۳۸۸ به ۱۶۳۷۶۵ واقعه در سال ۱۳۹۴ رسیده است که به طور متوسط ۱۵ درصد رشد را نشان می دهد .
- شاخص نسبت ازدواج به طلاق در سال ۱۳۷۵ به بالاترین حد خود رسیده ، به طوری که در برابر تقریبا هر ۱۳ ازدواج یک طلاق اتفاق افتاده است . این وضعیت که در واقع بهترین شرایط سالهای اخیر بوده پس از آن با یک روند کاهشی قابل توجه در سال ۱۳۹۳ به هر ۴ ازدواج یک طلاق رسیده است .
- بیش از نیمی از طلاق ها در ۵ سال اول زندگی مشترک و حدود ۱۵-۱۴ درصد در یکسال اول پس از ازدواج رخ می دهد که نشان از بی ثباتی خانواده های نوپا در کشور دارد . در سال ۱۳۹۲ بیشترین طلاق برای مردان در گروه سنی ۲۹-۲۵ و برای زنان در گروه سنی ۲۴-۲۰ سال گزارش شده است .
- سهم زنان سرپرست خانوار از ۸ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۱۲/۱ درصد در سال ۱۳۹۰ افزایش داشته است . در سال ۱۳۹۰ ، ۳۱ درصد خانوارهای تک نفره متشکل از یک مرد ۶۹ درصد زنی بوده که مسئولیت مدیریت زندگی خود را به عهده داشته است .
- روند تغییرات میزان خانوارهای تک والد طی سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰ نشان می دهد بر میزان خانوارهای تک والد دارای فرزند افزوده شده و از ۳.۸ به ۷ درصد در سال ۱۳۹۰ رسیده است . اکثریت خانوارهای تک والد متشکل از مادر و فرزندان هستند (۸۶ درصد) و پدر و فرزندان فقط ۱۴ درصد از این خانوارها را تشکیل می دهند
- متوسط بعد خانوار از ۵/۱ نفر در سال ۱۳۶۵، به ۳/۵ نفر در سال ۱۳۹۰ رسیده یعنی ۱/۶ نفر از ابعاد خانوار ایرانی کاسته شده است . طبق اعلام سازمان ثبت احوال کشور، ۱۴ درصد خانواده ها بدون فرزند و ۱۹ درصد تنها یک فرزند دارند . به طور متوسط فاصله بین ازدواج تا تولد اولین فرزند ۳/۵ سال است و فاصله فرزند اول تا دوم ۵ سال است .
- سهم خانوارهای زن مسئول از رقم ۳۳/۶ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۴۰/۷ درصد در سال ۱۳۹۰ افزایش یافته است . در نتیجه تعداد کل خانوارهای زن مسئول یک نفره به حدود ۱/۰۳۹/۰۰۰ رسیده که سه چهارم آنها در جامعه شهری زندگی می کنند .
- براساس آمار موجود جمعیت بالای ۶۰ سال در ایران، ۸/۲ درصد از کل جمعیت را نشان میدهد ، رشد سالانه جمعیت کمتر از ۱/۵ می باشد در حالیکه تعداد جمعیت ۶۰ تا ۶۵ ساله با رشد سالانه ۰/۶ درصد حال افزایش است. سالمندی جمعیت

پیامد کاهش مرگ و میر و افزایش امید به زندگی است که هر دو از اثرات مثبت پیشرفت کشور محسوب می شوند. برآوردها تا سال ۲۰۳۰ میلادی افزایش جمعیت سالمندان جهان را ۱۶٪ نسبت به کل جمعیت و ایران را ۱۷.۵٪ نشان داده است.

چالش های فرا روی خانواده ها

چالش های خانواده:

به شواهد آمارهای ارائه شده، در موضوع خانواده با چهار مساله اساسی روبرو هستیم که باید به عنوان اولویت سیاست‌گذاران به حوزه خانواده بر آن متمرکز شد:

۱. افزایش سن ازدواج و یا تاخیر ازدواج
۲. افزایش روز افزون پدیده طلاق به ویژه در ۵ سال اول زندگی مشترک
۳. افزایش خانوارهای با سرپرستی زنان
۴. کاهش بعد خانوار یا کاهش جمعیت
۵. افزایش پدیده سالمندی

عملکرد معاونت امور زنان و خانواده دولت تدبیر و امید در حوزه خانواده

دولت یازدهم در شرایطی مسئولیت اداره امور را برعهده گرفت که کشور تقریباً در میانه راه اجرای سند چشم انداز بیست ساله نظام قرار داشت و تا پایان زمان اجرای قانون برنامه پنجم توسعه فاصله چندانی نداشت. برنامه‌های پنج ساله را می‌توان راهبرد دولت جهت رسیدن به اهداف توسعه‌ای کشور دانست که راهنمای تدوین بودجه‌های سالانه و برنامه‌های کوتاه‌مدت و عملیاتی می‌باشند. یکی از سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه به «تقویت نهاد خانواده و جایگاه زن در آن و در عرصه های اجتماعی و استیفای حقوق شرعی و قانونی زنان در همه زمینه با توجه ویژه به نقش سازنده آنان» اشاره و تأکید داشته و مطابق مفاد ماده ۲۳۰ قانون برنامه پنجم توسعه دولت با همکاری سازمانها و دستگاه‌های ذی‌ربط از جمله معاونت امور زنان و خانواده موظف بوده است با تدوین و تصویب "برنامه جامع توسعه امور زنان و خانواده" مشتمل بر محورهای **تحکیم بنیان خانواده**، بازنگری قوانین و مقررات مربوطه، پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی، توسعه و ساماندهی امور اقتصادی - معیشتی با اولویت ساماندهی مشاغل خانگی برای زنان سرپرست خانوار و زنان بدسرپرست، تأمین اجتماعی، اوقات فراغت، پژوهش، گسترش فرهنگ عفاف و حجاب، ارتقاء سلامت، توسعه توانایی‌های سازمانهای مردم نهاد، ارتقاء توانمندی‌های زنان مدیر و نخبه، توسعه تعاملات بین‌المللی، تعمیق باورهای دینی و اصلاح ساختار اداری تشکیلاتی زنان و خانواده اقدام قانونی نماید. همچنین در راهبردهای حوزه خانواده برنامه رئیس جمهور به مواردی چون پاس داشتن ارزشهای خانوادگی و پررنگ کردن نقش خانواده به عنوان یک گروه مرجع، برقراری عدالت جنسیتی در خانواده و اجتماع، افزایش ارتباطات خانوادگی میان خویشان و دوستان و نزدیکان به منظور جلوگیری از تفردگرایی در میان خانواده ها، تشکیل نهادهای خیریه‌ای و مدنی در امور

مربوط به خانواده ها به منظور همیاری و همکاری با خانواده هابه هنگام لزوم، تولید برنامه های خانواده محور در رسانه ها و پرهیز از دولتی شدن خانواده ها در ایران مورد تأکید قرار گرفته است.

اصالت و محوریت خانواده در جامعه و ارتباط تنگاتنگ و پیچیده آن با دیگر نهادها به آن جایگاه فرابخشی داده است که پرداختن به آن از عهده یک دستگاه و نهاد خارج است. در مدت سه سال فعالیت دولت تدبیر و امید معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری در چارچوب جایگاه ستادی و فرابخشی در حوزه زنان و خانواده با رویکرد عدالت مداری و اعتدال-گرایی و با استعانت از اجتهاد پویا و مبتنی بر مقتضیات زمان و مکان، مسئولیت برنامه ریزی، سیاستگذاری، هدایت، هماهنگی، سازماندهی، دیده بانی و پایش و ارزشیابی برنامه ها و اقدامات برای زنان، دختران و خانواده های ایرانی را به عهده داشته است. این معاونت از طریق تشریک مساعی، همکاری بین بخشی و تعامل با قوای سه گانه، مراجع حاکمیتی، بخش عمومی و خصوصی، سازمانهای مردم نهاد، مراکز علمی و پژوهشی، از جمله دانشگاهها و حوزه های علمیه و رسانه ها و با بهره گیری از مشارکت و همراهی آحاد جامعه به انجام مأموریت های خود اهتمام دارد. تلاش در توان افزایش و ارتقای کیفیت و سبک زندگی زنان، تقویت بنیان و و کارکرد خانواده، با تأکید بر نقشهای چندگانه زنان و حضور فعال و موثر و کارآمد آنان در عرصه های خانوادگی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی در سطوح ملی، منطقه ای و بین المللی از جمله قدم های برداشته شده در این بازه زمانی است. بدیهی است نظر به مأموریت و وظیفه ستادی این معاونت تحقق اهداف مورد نظر بدون اتکاء به عملکرد و فعالیت بازوان اجرایی در دستگاهها و سازمانها و نیز مراکز علمی و تحقیقاتی و سازمان های مردم نهاد میسر نخواهد بود که این مهم نیز از طریق مدیریت ظرفیت های موجود با تأکید بر همکاری های شبکه ای، هماهنگی و پیگیری وظایف ذاتی دستگاهها در حوزه زنان و خانواده و شناسایی موارد و مسایل نیازمند اقدام فوری و جلب حساسیت و توجه و مشارکت حداکثری لازم نسبت به آن صورت می گیرد.

آنچه پیش رو دارید، گزارشی از اهم اقدامات معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری طی سالهای ۹۵-۹۲ در حوزه خانواده است که در چارچوب ماده ۲۳۰ برنامه پنجم توسعه و با اتکا به گزارشات پژوهشی و نیازسنجی های صورت گرفته و چالشهای حوزه خانواده متمرکز بوده که در ۴ بخش جایگاه و اقدامات معاونت در حوزه سیاستگذاری، برنامه ریزی در جهت بهره برداری از ظرفیت سازمان های مردم نهاد، گفتمان سازی در حوزه خانواده و همکاری با سازمان های بین المللی ارائه می شود:

بخش اول

جایگاه و اقدامات معاونت در حوزه سیاستگذاری در جهت تقویت خانواده

تلاش در ایجاد زمینه برای برخورداری زنان و مردان از امنیت فردی، خانوادگی و اجتماعی و تشریک مساعی زنان و مردان در تحقق خانواده سالم، پایدار و بالنده از جمله اهداف معاونت امور زنان و خانواده است که این مهم را با بهره گیری از سیاست-گذاری، برنامه ریزی، راهبری و پایش اقدامات سایر نهادهای دولتی و غیر دولتی به عنوان مأموریت اصلی معاونت برای اطمینان از حرکت در راستای اهداف برنامه های توسعه، انجام می دهد. در این بخش اقدامات معاونت در حوزه سیاستگذاری به شرح ذیل ارائه می شود:

۱. مستندات قانونی

الف) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

اصل ۱۰: "از آنجا که خانواده واحد بنیادی جامعه اسلامی است، همه قوانین و مقررات و برنامه ریزی های مربوط باید در جهت آسان کردن تشکیل خانواده، پاسداری از قداست آن و استواری روابط خانوادگی بر پایه حقوق و اخلاق اسلامی باشد".

اصل ۲۱ " دولت موظف است حقوق زن را در تمام جهات با رعایت موازین اسلامی تضمین نماید و امور زیر را انجام دهد :

- ۱- فراهم شدن زمینه های مساعد برای رشد زن و احیای حقوق مادی و معنوی او.
- ۲- حمایت مادران ، بالخصوص در دوران بارداری و حضانت فرزند و حمایت از کودکان بی سرپرست.
- ۳- تحکیم و حفظ کیان و بقای خانواده.
- ۴- برخورداری بیوگان و زنان سالخورده و بی سرپرست از بیمه خاص .
- ۵- اعطای قیمومیت فرزندان به مادران شایسته در جهت غبطه آنها در صورت نبودن ولی شرعی.

ب) سند چشم انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴

جایگاه و افق آینده کشور در بیست سال آینده در سند چشم انداز مشخص شده است . هر دولتی که زمام امور کشور را در دست دارد باید رویکرد حکومتی خود را بر مبنای دستیابی به اهداف چشم انداز تنظیم نماید.

در افق سند چشم انداز ، جامعه ی ایرانی ، جامعه ای برخوردار از سلامت ، رفاه ، امنیت غذایی ، تأمین اجتماعی ، فرصت های برابر ، توزیع مناسب درآمد ، نهاد مستحکم خانواده ، به دور از فقر ، فساد ، تبعیض و بهره مند از محیط زیست مطلوب خواهد بود .

ج) منشور حقوق و مسئولیتهای زنان در جمهوری اسلامی ایران

در فصل دوم منشور که به حقوق و مسولیت های زنان در تشکیل و تداوم خانواده پرداخته است آمده:

۱. حق و مسولیت زنان در تحکیم بنیان خانواده و برخورداری از امکانات و حمایت های قانونی لازم بمنظور پیشگیری از بروز اختلافات و کاهش طلاق
۲. حق بهره مندی از امکانات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جهت تسهیل امر ازدواج در زمان مناسب و مسولیت خویشنداری تا آستانه ازدواج
۳. حق آگاهی از حقوق و تکالیف زوجین و آیین همسر داری و برخورداری از امکانات لازم در این زمینه
۴. حق آشنایی با معیارهای مناسب همسرگزینی و شناخت و انتخاب همسر
۵. حق و مسولیت آگاهی و رعایت ضوابط دینی و قانونی در ازدواج از جمله یکسانی زوجین در باور به مبانی اعتقادی و دینی
۶. حق تعیین شروط مورد نظر، ضمن عقد نکاح در چارچوب ضوابط شرعی و تضمین اجرای این شروط
۷. حق ثبت ازدواج، طلاق و رجوع در مراجع رسمی و قانونی
۸. حق برخورداری زن از حقوق مالی در ایام زوجیت
۹. حق و مسولیت تامین، تخصیص، طهارت و سلامت در ارتباط جنسی با همسر قانونی و حق اعتراض قانونی در صورت نقض آنها
۱۰. حق و مسولیت سکونت مشترک و حسن معاشرت و تامین امنیت روانی در روابط با همسر و حق اعتراض و طرح دعوا در مراجع قانونی در صورت سوء معاشرت همسر
۱۱. حق و مسولیت رشد علمی، معنوی و اخلاقی با همکاری و حمایت اعضای خانواده
۱۲. حق و مسولیت جهت انجام صله رحم
۱۳. حق باروری، بارداری، تنظیم و کنترل آن و بهره مندی از آموزش ها و امکانات مناسب در این زمینه
۱۴. حق برخورداری از حمایت های مادی و معنوی در ایام بارداری و شیردهی

۱۵. مسئولیت رعایت حقوق جنین بویژه محافظت از حیات و رشد آن
۱۶. حق و مسئولیت حضانت و تامین امنیت روانی و عاطفی فرزندان و تربیت شایسته دینی و اخلاقی آنان
۱۷. حق برخورداری از حمایت و مشارکت همسر در تربیت فرزند
۱۸. حق برخورداری مادران از امنیت مادی و معنوی خصوصاً در ایام سالمندی و از کار افتادگی
۱۹. حق و مسئولیت زن نسبت به نگهداری و تامین معاش والدین نیازمند در حد استطاعت او

در فصل سوم منشور به حقوق و مسوولیت‌های زنان در صورت **انحلال خانواده** پرداخته است:

۲۰. حق جدایی از همسر در صورت عدم امکان سازش پس از مراجعه به دادگاه و ارایه دلایل موجه و مسئولیت رعایت قوانین طلاق
۲۱. حق برخورداری از فسخ نکاح در صورت تدلیس و عیوب مقرر و اخذ خسارت در تدلیس
۲۲. حق برخورداری زن از حقوق مادی خود هنگام انحلال خانواده و بهره‌مندی از رفتار نیکوی همسر هنگام جدایی
۲۳. حق و مسئولیت حضانت فرزند و لزوم برخورداری از حمایت مالی پدر و حق ملاقات با فرزند در صورت انقضای یا اسقاط دوران حضانت
۲۴. حق بهره‌مندی زن از حقوق خویش در ایام عدّه و برخورداری از حق ازدواج پس از انقضای عدّه
۲۵. حق طرح دعوا در محاکم جهت ممانعت از ازدواج مجدد همسر در صورت عدم توانایی شوهر در تامین نفقه و اجرای عدالت و سایر حقوق
۲۶. مسئولیت مدنی و کیفری پدر و مادر در قبال کوتاهی از محافظت کودک و مسئولیت والدین نسبت به ممانعت از بهره‌مندی فرزندان از ملاقات با آنان.

چ) سیاستهای کلی خانواده

حضرت آیت الله خامنه ای رهبر معظم انقلاب اسلامی در اجرای بند یک اصل ۱۱۰ قانون اساسی سیاستهای کلی «خانواده» را که پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام تصویب شده است، ابلاغ کردند. متن سیاستهای کلی خانواده که به رؤسای قوای سه گانه و رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام ابلاغ شده، به این شرح است: خانواده واحد بنیادی و سنگ بنای جامعه اسلامی و کانون رشد و تعالی انسان و پشتوانه سلامت و بالندگی و اقتدار و اعتدالی معنوی کشور و نظام است و سمت و سوی حرکت نظام باید معطوف باشد به:

- ۱- ایجاد جامعه‌ای خانواده محور و تقویت و تحکیم خانواده و کارکردهای اصلی آن بر پایه الگوی اسلامی خانواده به عنوان مرکز نشو و نما و تربیت اسلامی فرزند و کانون آرامش بخش.
- ۲- محور قرار گرفتن خانواده در قوانین و مقررات، برنامه‌ها، سیاست‌های اجرایی و تمام نظامات آموزشی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی به‌ویژه نظام مسکن و شهرسازی.
- ۳- برجسته کردن کارکردهای ارتباط خانواده و مسجد برای حفظ و ارتقاء هویت اسلامی و ملی و صیانت از خانواده و جامعه.
- ۴- ایجاد نهضت فراگیر ملی برای ترویج و تسهیل ازدواج موفق و آسان برای همه دختران و پسران و افراد در سنین مناسب ازدواج و تشکیل خانواده و نفی تجرد در جامعه با وضع سیاست‌های اجرایی و قوانین و مقررات تشویقی و حمایتی و فرهنگ‌سازی و ارزش‌گذاری به تشکیل خانواده متعالی بر اساس سنت الهی.
- ۵- تحکیم خانواده و ارتقاء سرمایه اجتماعی آن بر پایه رضایت و انصاف، خدمت و احترام و مودت و رحمت با تأکید بر:

-به‌کارگیری یکپارچه ظرفیت‌های آموزشی، تربیتی و رسانه‌ای کشور در جهت تحکیم بنیان خانواده و روابط خانوادگی.
-فرهنگ سازی و تقویت تعاملات اخلاقی.

-مقابله مؤثر با جنگ نرم دشمنان برای فروپاشی و انحراف روابط خانوادگی و رفع موانع و زدودن آسیب‌ها و چالش‌های تحکیم خانواده.

-ممنوعیت نشر برنامه‌های مخل ارزش‌های خانواده.

-ایجاد فرصت برای حضور مفید و مؤثر اعضای خانواده در کنار یکدیگر و استفاده مؤثر خانواده از اوقات فراغت به صورت جمعی.

۶- ارائه و ترسیم الگوی اسلامی خانواده و تقویت و ترویج سبک زندگی اسلامی - ایرانی با:

-ترویج ارزش‌های متعالی و سنت‌های پسندیده در ازدواج و خانواده.

-پر رنگ کردن ارزش‌های اخلاقی و زدودن پیرایه‌های باطل از آن.

-مبارزه با اشرافیت و تجمل‌گرایی و مظاهر فرهنگ غرب.

-اصلاح رفتار گروه‌های مرجع و برجسته سازی رفتارهای شایسته آنها و جلوگیری از شکل‌گیری گروه‌های مرجع ناسالم.

۷- بازنگری، اصلاح و تکمیل نظام حقوقی و رویه‌های قضایی در حوزه خانواده متناسب با نیازها و مقتضیات جدید و حل و فصل دعوی در مراحل اولیه توسط حکمیت و تأمین عدالت و امنیت در تمامی مراحل انتظامی، دادرسی و اجرای احکام در دعوی خانواده با هدف تثبیت و تحکیم خانواده.

۸- ایجاد فضای سالم و رعایت روابط اسلامی زن و مرد در جامعه.

۹- ارتقاء معیشت و اقتصاد خانواده‌ها با توانمندسازی آنان برای کاهش دغدغه‌های آینده آنها درباره اشتغال، ازدواج و مسکن.

۱۰- ساماندهی نظام مشاوره‌ای و آموزش قبل، حین و پس از تشکیل خانواده و تسهیل دسترسی به آن بر اساس مبانی اسلامی - ایرانی در جهت استحکام خانواده.

۱۱- تقویت و تشویق خانواده در جهت جلب مشارکت خانواده برای پیشبرد اهداف و برنامه‌های کشور در همه عرصه‌های فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و دفاعی.

۱۲- حمایت از عزت و کرامت همسری، نقش مادری و خانه‌داری زنان و نقش پدری و اقتصادی مردان و مسؤولیت تربیتی و معنوی زنان و مردان و توانمندسازی اعضای خانواده در مسؤولیت‌پذیری، تعاملات خانوادگی و ایفاء نقش و رسالت خود.

۱۳- پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی و عوامل تزلزل نهاد خانواده بویژه موضوع طلاق و جبران آسیب‌های ناشی از آن با شناسایی مستمر عوامل طلاق و فروپاشی خانواده و فرهنگ‌سازی کراهت طلاق.

۱۴- حمایت حقوقی، اقتصادی و فرهنگی از خانواده‌های با سرپرستی زنان و تشویق و تسهیل ازدواج آنان.

۱۵- اتخاذ روش‌های حمایتی و تشویقی مناسب برای تکریم سالمندان در خانواده و تقویت مراقبت‌های جسمی و روحی و عاطفی از آنان.

۱۶- ایجاد ساز و کارهای لازم برای ارتقاء سلامت همه جانبه خانواده‌ها بویژه سلامت باروری و افزایش فرزندآوری در جهت برخورداری از جامعه جوان، سالم، پویا و بالنده.

د) جایگاه خانواده در برنامه های توسعه کشور

- برنامه چهارم (۱۳۸۴-۱۳۸۸)

برنامه چهارم توسعه کشور، نخستین قانون برنامه‌ای است که مبتنی بر یکبرنامه درازمدت یعنی بر پایه سند چشم‌انداز بیست ساله تنظیم شده است. سه برنامه اول دوم و سوم، حداکثر به یک دایره زمانی پنج ساله محدود می‌شد، اما با توجه به راهبرد دراز مدت‌تر سند چشم‌انداز بیست ساله، برنامه توسعه چهارم با تأسی از بند ۱۴ سند، به مسائل زنان پرداخته است. در بند ۱۴ سند، بر استیفای حقوق شرعی و قانونی بانوان تأکید شده و برای نیل به آن، تقویت نهاد خانواده و جایگاه زن در خانواده و در صحنه سیاسی - اجتماعی و نقش سازنده آن مورد توجه قرار گرفته شده است.

در ماده ۱۱۱ دولت را مکلف کرده است برای نیل به هدف تقویت نقش زنان در جامعه و توسعه فرصت برای آنان و گسترش مشارکت آنان در کشور، اقدام‌های زیر را انجام دهد:

- تدوین و تصویب و اجرای برنامه جامع توسعه مشارکت زنان؛ - تنظیم و ارائه لوایح مربوط به **تحکیم نهاد خانواده**؛ - حمایت از ایجاد و گسترش سازمان‌های غیردولتی زنان، بالاخره ماده ۱۱۱ به افزایش مشارکت زنان اختصاص دارد.

- برنامه پنجم توسعه (۱۳۹۴-۱۳۹۰)

بر اساس ماده ۲۳۰ قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴-۱۳۹۰)، دولت مکلف است با همکاری سازمان‌ها و دستگاه‌های ذی‌ربط، از جمله معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری، با هدف تقویت نهاد خانواده و جایگاه زنان در عرصه‌های اجتماعی و استیفای حقوق شرعی و قانونی بانوان در همه زمینه‌ها با تدوین و تصویب "برنامه جامع توسعه امور زنان و خانواده" مشتمل بر محورهای **تحکیم بنیان خانواده**، بازنگری قوانین و مقررات مربوطه، پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی، توسعه و ساماندهی امور اقتصادی - معیشتی با اولویت ساماندهی مشاغل خانگی برای زنان سرپرست خانوار و زنان بدسرپرست، تأمین اجتماعی، اوقات فراغت، پژوهش، گسترش فرهنگ عفاف و حجاب، ارتقای سلامت، توسعه توانایی‌های سازمان‌های مردم‌نهاد، ارتقای توانمندی‌های زنان مدیر و نخبه، توسعه تعاملات بین‌المللی، تعمیق باورهای دینی، و اصلاح ساختار اداری تشکیلاتی زنان و خانواده اقدام قانونی به عمل آورد.

- برنامه ششم توسعه (۱۳۹۸-۱۳۹۴)

قانون سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه مصوب ۱۳۹۴ ابلاغی از مقام رهبری، ضمن توجه به جایگاه زنان، بندی را به **تقویت نهاد خانواده** و جایگاه زن در آن و جایگاه زن در صحنه‌های اجتماعی و استیفای حقوق شرعی و قانونی بانوان در همه عرصه‌ها اختصاص داده است

ر) قانون حمایت از خانواده مصوب ۱۳۹۱ مجلس شورای اسلامی

پیش‌بینی تدابیر حمایتی در قانون حمایت از خانواده مصوب ۱۳۹۱، اقدام دیگر جمهوری اسلامی ایران در جهت حمایت از حقوق زنان در خانواده است، این قانون؛ خصوصاً ضمن نظم‌دهی به سازوکار قانونی حمایت از نهاد خانواده، مشتمل بر مواد حمایتی خاص از زنان می‌باشد که در صورت اجرایی شدن از بروز زمینه‌های خشونت‌زا برای زنان پیشگیری به عمل خواهد آورد؛ که از جمله آن می‌توان به امکان مطالبه خسارات ناشی از برهم خوردن نامزدی، پیش‌بینی امکان طرح دعوا راجع به امور خانوادگی در محل اقامت خود برای زوجه، جرم‌انگاری ازدواج زیر ۱۳ سال دختران در فرض عدم جواز از دادگاه صالح و رعایت منافع عالییه کودک، توسعه مراکز مشاوره خانواده، وجود قاضی مشاور زن در دادگاه رسیدگی کننده به دعاوی خانوادگی، جرم‌انگاری عدم ثبت واقعه ازدواج، فسخ و انحلال نکاح از ناحیه زوج، جرم‌انگاری عدم پرداخت هزینه‌های زندگی از ناحیه شوهر در فرض استطاعت مالی وی و غیره، اشاره داشت.

۲. مشارکت و تعامل در نظام تصمیم‌سازی و برنامه‌ریزی کشور از طریق عضویت در ستادها، شوراهای عالی، کمیسیون

ها و کارگروهها

معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری با حضور و شرکت در جلسات ستادها، شوراهای عالی، کمیسیون‌ها و کارگروه‌ها بر آن است تا ضمن جریان‌سازی گفتمان خانواده در برنامه‌ها و سیاست‌های کلان دولت، هماهنگی، همراهی و هم‌افزایی نهادها و سازمان‌های سیاستگذار و اجرایی را تعقیب نماید. لذا از ابتدای دولت یازدهم یکی از مأموریت‌های این معاونت تعامل و حضور و مشارکت فعال در این ساز و کارهای تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری است که از قبل به عضویت آن درآمده بود و هم‌چنین در پی شناسایی و اقدام به عضویت در سایر ساز و کارهاست که تاکنون فرصت و امکان آن فراهم نشده است. از مهمترین آنها در حوزه خانواده می‌توان به: عضویت در شورای اجتماعی کشور، شورای عالی انقلاب فرهنگی، شورای فرهنگی اجتماعی زنان، شورای امور زنان و خانواده شورای شهر تهران، کارگروه، تشکیل، تحکیم و تعالی خانواده (شورای اجتماعی کشور)، کارگروه برنامه عمل کنترل و کاهش طلاق، کارگروه تخصصی امور اجتماعی، فرهنگی و خانواده اشاره کرد.

۳. تبادل تفاهم نامه‌ها و موافقتنامه‌های همکاری با دستگاه‌های اجرایی در راستای تحکیم خانواده

معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری به عنوان عالی‌ترین مرجع امور زنان و خانواده در قوه مجریه، در جایگاه ستادی و فرابخشی، مسئولیت سیاستگذاری، برنامه‌ریزی، هدایت، هماهنگی، سازماندهی، دیده‌بانی و پایش و ارزشیابی برنامه‌ها و اقدامات برای زنان، دختران و خانواده‌های ایرانی را برعهده دارد.

بدیهی است با گستردگی مخاطبان و موضوعات مرتبط با آنان، اعم از نیازمندی‌ها و مسایل تمامی گروه‌های زنان و خانواده‌های ایرانی و همچنین محدودیت‌های ناشی از کمبود یا نقصان منابع و امکانات، تسهیلات، اختیارات، اطلاعات و ...؛ انجام مأموریت‌ها و دستیابی به نتایج مورد انتظار محقق نخواهد شد؛ مگر با همراهی و همکاری دستگاه‌های دولتی، حاکمیتی و نهادهای مردمی. لذا این معاونت در اولین اقدام به تشریح مساعی، همکاری بین‌بخشی، ترویج و چانه‌زنی و تعامل با قوای سه‌گانه، مراجع حاکمیتی، بخش عمومی و خصوصی، سازمان‌های مردم‌نهاد و مراکز علمی و پژوهشی همت‌گمارده و جهت توسعه زمینه‌های همکاری مشترک و همه‌جانبه و جمع‌هم افزایی و همگرایی منابع و امکانات و همچنین استفاده بهینه از ظرفیت‌های موجود، در راستای جاری‌سازی سیاست‌های تعیین‌شده و اجرایی‌سازی برنامه‌ها، از ظرفیت‌های آنان، خصوصاً ظرفیت‌های اجرایی دستگاه‌های اجرایی ملی و استانی بهره‌گرفته و حصول اهداف و اجرای مأموریت‌های خود را دنبال می‌نماید.

بدین منظور در دومین اقدام، با تأکید بر همکاری‌های شبکه‌ای در سطوح دولتی - دولتی، غیردولتی، اقدام به تبادل تفاهم‌نامه‌های همکاری نموده و ضمن روشن نمودن زمینه‌های همکاری مشترک، امکان بهره‌مندی متقابل از ظرفیت‌ها و امکانات را فراهم می‌نماید. سپس با انعقاد موافقتنامه‌های اجرایی، برنامه‌هایی که با نگاه به اسناد بالادستی (سیاست‌های ابلاغی

مقام معظم رهبری، ماده ۲۳۰ قانون برنامه پنجم توسعه، بسته اجرایی برنامه جامع توسعه امور زنان و خانواده) و متناسب با اولویت‌های جامعه مخاطب، تنظیم شده و هم‌راستا با وظایف ذاتی دستگاه‌ها می‌باشد را از طریق دستگاه‌های مرتبط اجرایی نموده و نظارت بر آن را تا خاتمه اجرا و حصول نتیجه، پیگیری می‌نماید.

۱. تبادل تفاهم نامه همکاری با جهاد کشاورزی

این تفاهم نامه به شماره ۱۲۲۳۳۲ در راستای هم‌افزایی منابع و امکانات و استفاده از ظرفیت‌های مشترک با اهداف تقویت، ترویج، توسعه و نهادینه سازی مفهوم عدالت جنسیتی در برنامه ریزی های مرتبط زنان روستایی و عشایر کشور با تاکید بر برنامه ششم توسعه؛ تحقق ماده ۲۳۰ برنامه پنجم توسعه جهت اجرایی سازی برنامه جامع توسعه امور زنان و خانواده، توسعه تعاونی ها و تشکل های مردم نهاد ویژه زنان روستایی و عشایری و شبکه سازی فعالیت ها؛ تقویت نقش زنان روستایی و عشایری در توسعه پایدار کشاورزی و روستایی و ارتقای دانش، مهارت و توانمندیهای فردی، اجتماعی، خانوادگی و حرفه ای آنان با وزارت جهاد کشاورزی مبادله شده است.

۲. تفاهم نامه همکاری با کمیته امداد امام خمینی(ره) در سال ۱۳۹۳

این تفاهم نامه به شماره ۱۴۲۷۸۵ با اهدافی همچون توسعه زمینه های همکاری مشترک و همه جانبه در راستای هم‌افزایی و همگرایی منابع و امکانات و همچنین استفاده بهینه از ظرفیتهای موجود دستگاههای ذیربط و به منظور رسیدگی به نیازهای اولیه زنان در معرض آسیب و سرپرست خانوار، بدسرپرست و خود سرپرست با اولویت مناطق محروم ، ارتقای دانش و مهارت و توانایی های فردی و خانوادگی، اجتماعی و حرفه ای زنان از طریق آموزش های مهارتی و تقویت وضعیت اقتصادی و درآمدزایی زنان سرپرست خانوار واجد شرایط در تاریخ ۹۳/۱۱/۲۶ با کمیته امداد امام خمینی(ره) به امضا رسیده است.

۱. تفاهم نامه همکاری با وزارت کشور

این تفاهم نامه به شماره ۱۴۸۱۶۶ در تاریخ ۹۳/۱۲/۵ با هدف فراهم آوردن زمینه های مناسب جهت ارتقای توانمندی ها و مهارت های زنان و به منظور توان افزایی زنان مدیر استان‌ها، زنان عضو شوراهای اسلامی شهر و روستا، دهیاران ، شهرداران زن و تقویت اثرگذاری کانون های فرهنگی و اجتماعی زنان استان ها؛ از طریق ارائه آموزش های مهارتی به زنان خانه دار، دختران دانشجو، دختران فارغ التحصیل، زنان سرپرست خانوار، زنان خودپرست، زنان بدسرپرست، زنان بی سرپرست، زنان روستایی، زنان دارای معلولیت، زنان بیسواد و زنان کم سواد، ترویج کارآفرینی زنان (به صورت منطقه ای)، مشارکت در راه اندازی بازارچه های خوداشتغالی زنان در ده استان منتخب کشور و مشارکت در برگزاری نشست های منطقه ای سازمان های مردم نهاد با وزارت کشور به امضا رسیده است.

اقدامات انجام یافته در راستای اجرای تفاهم نامه

-آموزش مهارت‌های ارتباطی پیش از ازدواج به ۹۲۷ زوج جوان، مجموعاً ۵۵۶۲ نفر/ساعت آموزش .

-ارایه خدمات مشاوره خانوادگی به ۵۶۲ نفر از متقاضیان طلاق و دارندگان پرونده های اختلافات خانوادگی (۲۱۰ فقره پرونده) در استان جهت کاهش طلاق و رفع اختلافات خانوادگی (۱۲۱ فقره پرونده منجر به سازش، ۴۹ فقره عدم سازش و ۴۰ پرونده در حال طی مراحل اداری و قانونی).

-تبادل موافقتنامه همکاری با استانداری چهارمحال و بختیاری به شماره ۱۶۶۴۱۹ در سال ۱۳۹۴ با ۳ پروژه در حوزه های تحکیم بنیان خانواده، پیشگیری از آسیبهای اجتماعی و ارتقای سلامت

-حمایت از چاپ و انتشار ۵۰۰ جلد کتاب مجموعه مقالات همایش علمی- تخصصی خانواده متعادل و توسعه پایدار

-حمایت از راه اندازی ۲ مرکز و کلینیک مشاوره خانواده در شهرستانهای بروجن و لردگان (در دست انجام).

-آموزش ۲۰ نفر از اعضای ۱۰ تشکل اجتماع محور و یا سازمان‌های مردم نهاد بومی بعنوان آموزشگر محلی و آموزش ۲۴۰ نفر از زنان شهرستان لردگان، مجموعاً ۲۶۰ نفر و بالغ بر ۱۹۹۲۰ نفر/ساعت آموزش مهارت‌های ده گانه زندگی از طریق اجرای طرح توان افزایی و ارتقای تاب آوری اجتماعی خانواده ها

-تبادل موافقتنامه همکاری با استانداری سیستان و بلوچستان به شماره ۱۶۹۸۶۵ در سال ۱۳۹۴ با ۲ پروژه در حوزه ساماندهی امور اقتصادی و معیشتی، پیشگیری از آسیب های اجتماعی و ارتقای سلامت

-برگزاری نمایشگاه توانمندیهای زنان استان، با ۸۰ غرفه، به مدت ۵ روز و ایجاد فرصت فروش محصولات تولیدی ۱۶۰ بانوی غرفه دار (شهری- روستایی - عشایر) و برگزاری ۵ کارگاه آموزشی ۱۰ ساعته برای ۳۰ نفر از زنان علاقمند در حاشیه نمایشگاه، با موضوعات مهارت افزایی بانوان، **تحکیم خانواده**، صنایع دستی و سوزن دوزی، گلیم بافی، نقاشی روی پارچه، در مجموع ۱۵۰ نفر و بالغ بر ۱۵۰۰ نفر/ساعت آموزش.

-آموزش ۲۰ نفر از اعضای ۱۰ تشکل اجتماع محور و یا سازمان‌های مردم نهاد بومی بعنوان آموزشگر محلی و آموزش ۲۴۰ نفر از زنان خانوارهای شهری استان، مجموعاً ۲۶۰ نفر و بالغ بر ۱۹۹۲۰ نفر/ساعت آموزش مهارت‌های ده گانه زندگی از طریق اجرای طرح توان افزایی و ارتقای تاب آوری اجتماعی خانواده های شهری استان سیستان و بلوچستان. (در دست انجام)

-تبادل موافقتنامه همکاری با استانداری کردستان به شماره ۱۶۷۱۸۸ در سال ۱۳۹۴ با ۲ پروژه در حوزه پیشگیری از آسیب های اجتماعی و ارتقای سلامت

-انتخاب و آموزش ۱۰۰ نفر از نمایندگان بانوان محلات حوزه های ورزش و سلامت بعنوان مربی؛ آموزش زنان شاغل و خانه دار در مناطق شهری و روستایی منتخب توسط نمایندگان آموزش دیده؛ تشکیل ۱۰ تیم ورزشی متشکل از زنان آموزش دیده در مناطق شهری و روستایی؛ آموزش ۲۰۰۰ نفر از زنان علاقمند با موضوع ورزش و سلامت، مجموعاً ۱۶۰۰۰ نفر/ساعت؛ برگزاری سمینار آموزشی به مدت ۸ ساعت برای ۵۰۰۰ نفر با موضوع ورزش و سلامت؛ برگزاری همایش به مدت ۸ ساعت برای ۵۰۰۰ نفر با موضوع ورزش و سلامت؛ برگزاری ۱۰۰ مسابقه ورزشی به تفکیک ۲۰ مسابقه در سطح محلات، ۳۰ مسابقه در سطح شهر و ۵۰ مسابقه در سطح استان؛ از طریق اجرای طرح توسعه و گسترش ورزش و بهبود سلامت جسمی، روانی و اجتماعی زنان استان کردستان.

-آموزش ۲۰ تشکل اجتماع محور و یا سازمان‌های مردم نهاد بومی بعنوان آموزشگر محلی و آموزش ۲۴۰ نفر از زنان استان، مجموعاً ۲۶۰ نفر و بالغ بر ۱۹۹۲۰ نفر/ساعت آموزش مهارت‌های ده گانه زندگی از طریق اجرای طرح توان افزایی و ارتقای تاب آوری اجتماعی خانواده ها.

-آموزش ۲۰۰ تشکل اجتماع محور و یا سازمان‌های مردم نهاد بومی بعنوان آموزشگر محلی و آموزش ۲۶۰۰ نفر از زنان استان های یاد شده، مجموعاً ۲۸۰۰ نفر و بالغ بر ۲۱۵۲۰۰ نفر/ساعت آموزش مهارت‌های ده گانه زندگی از طریق اجرای طرح توان افزایی و ارتقای تاب آوری اجتماعی خانواده ها.

۲. تبادل تفاهم نامه همکاری با وزارت تعاون ، کار و رفاه اجتماعی

این تفاهم نامه به شماره ۱۳۱۹۵۸ در راستای هم افزایی منابع و امکانات و بهره‌مندی از پتانسیل های موجود و با اهدافی همچون تقویت، ترویج، توسعه و نهادینه سازی مفهوم عدالت جنسیتی در برنامه ریزی های مرتبط با زنان در حوزه تعاون، کار و رفاه اجتماعی و ارتقای دانش، مهارت و توانمندیهای فردی، اجتماعی، خانوادگی و حرفه ای زنان تحت پوشش با تاکید بر مناطق محروم، و همکاری در جهت استقرار نظام جامع رفاه و تامین اجتماعی در حوزه زنان در تاریخ ۱۳۹۳/۱۱/۵ با وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مبادله شده است. حمایت از ۷ کارگردان زن شرکت کننده در جشنواره تئاتر خیابانی با محوریت فرهنگ سازی در پیشگیری از آسیبهای مرتبط با حوزه زن و خانواده از جمله پیشگیری از طلاق، بزهکاری، خشونت و .. از

طریق اجرای پروژه حمایت از برگزاری جشنواره تئاتر خیابانی طلوع امید و نیز بهبود کیفیت زندگی زنان سالمند با تحت پوشش قراردادادن ۴۵۰۰۰ زن سالمند در ۵۰ محله در ۱۰ استان آذربایجان شرقی، اردبیل، چهارمحال و بختیاری، خراسان جنوبی، فارس، کرمان، گلستان، گیلان، همدان و یزد از طریق اجرای برنامه توانمندسازی زنان سالمند به منظور بهبود کیفیت زندگی در دوران سالمندی. از جمله اقدامات انجام شده است.

۳. تبادل تفاهم نامه همکاری با وزارت آموزش و پرورش

تفاهم نامه به شماره ۱۳۲۴۸۵ در راستای هم افزایی منابع و امکانات و بهره گیری از پتانسیل های موجود، با اهداف: تقویت، توسعه، ترویج و نهادینه سازی مفهوم عدالت جنسیتی در برنامه ریزی های آموزشی و فرهنگی مرتبط با زنان و دختران در برنامه ششم توسعه؛ برقراری فرصت های عادلانه به منظور استفاده از توانمندی زنان در سطوح میانی و ارشد مدیریتی در آموزش و پرورش؛ تحقق ماده ۲۳۰ برنامه پنجم توسعه جهت اجرایی سازی برنامه جامع توسعه امور زنان و خانواده؛ افزایش پوشش تحصیلی دختران دانش آموز با اولویت مناطق محروم، عشایر و کمتر توسعه یافته؛ توانمندسازی و ارتقای سطح سلامت روانی و جسمانی (جسمی، روانی، اجتماعی و عاطفی) زنان فرهنگی و دختران دانش آموز بویژه در مناطق روستایی، عشایری و نقاط محروم و کمتر توسعه یافته، در تاریخ ۱۳۹۳/۱۱/۶ با وزارت آموزش و پرورش مبادله شده است.

اقدامات انجام یافته در راستای اجرای تفاهم نامه

-تبادل موافقتنامه همکاری به شماره ۷۷۵۳ در سال ۱۳۹۲ با ۲ پروژه در حوزه تحکیم بنیان خانواده و ارتقای سلامت و بهداشت

-آموزش ۷۳۷۰ نفر از دانش آموزان دختر مقطع اول متوسطه پایه دوم، ۷۳۷۰ نفر از والدین آنان و ۲۹۵۵ نفر از کادر آموزشی، مجموعاً ۱۷۶۹۵ نفر معادل ۱۴۱۵۶۰ نفر/ساعت آموزش، از طریق اجرای برنامه ملی تقویت شیوه های مهارتی و ارتباطی دانش آموزان دختر در استان های سراسر کشور.

-تبادل موافقتنامه همکاری با اداره کل آموزش و پرورش شهر تهران به شماره ۹۳-م/۲۶۷ در سال ۱۳۹۳ با پروژه ای در حوزه تحکیم بنیان خانواده

-مشارکت در برگزاری جشن افتتاحیه هفته ملی کودک برای برنامه ریزان، مسئولان، اساتید و دست اندرکاران حوزه کودک و نوجوان، در تاریخ ۹۳/۷/۱۴

-تبادل موافقتنامه همکاری به شماره ۱۵۷۷۴۸ در سال ۱۳۹۳ با ۵ پروژه در حوزه های ساماندهی امور اقتصادی و معیشتی، ارتقای سلامت و بهداشت و تحکیم بنیان خانواده

-شناسایی انواع آسیب های روانی- اجتماعی، میزان شیوع آنها و علل و انگیزه های پدیدایی آنها در دانش آموزان دختر در معرض خطر، از طریق اجرای طرح آسیب شناسی روانی- اجتماعی دانش آموزان دختر دوره دوم متوسطه، با مطالعه تعداد ۴۸۰۰ نفر از دانش آموزان بعنوان نمونه، در ۸ استان کشور (استانهای سیستان و بلوچستان، خراسان شمالی، خراسان جنوبی، خراسان رضوی، اصفهان، چهارمحال و بختیاری، یزد و کرمان).

-آموزش ۹۸۰۲ نفر از دانش آموزان دختر مقطع اول متوسطه پایه دوم، ۹۸۰۲ نفر از والدین آنان و ۲۰۳۵ نفر از کادر آموزشی، مجموعاً ۲۱۶۳۹ نفر معادل ۱۷۳۱۱۲ نفر/ساعت آموزش، از طریق اجرای برنامه ملی تقویت شیوه های مهارتی و ارتباطی دانش آموزان دختر در استان های سراسر کشور.

-آموزش مهارتهای زندگی به ۱۵۶۶ نفر دختر دانش آموز کم توان ذهنی و ارایه آموزشهایی با موضوع برقراری ارتباط موثر و پرورش فرزند به ۱۵۶۶ نفر از والدین آنان، مجموعاً ۳۱۳۲ نفر معادل ۴۳۸۴۸ نفر/ساعت آموزش، در ۷ استان کشور

(استانهای تهران، چهارمحال و بختیاری، خراسان جنوبی، خراسان شمالی، سیستان و بلوچستان، کرمانشاه، کهگیلویه و بویراحمد).

-بادل موافقتنامه همکاری به شماره ۱۲۱۴۹۹ در سال ۱۳۹۴ با ۵ پروژه در حوزه های ساماندهی امور اقتصادی و معیشتی، توسعه و تعمیق باورهای دینی، ارتقای سلامت و بهداشت، تحکیم بنیان خانواده

-آموزش ۲۵۰۰۰ نفر از دانش آموزان دختر محروم مراکز آموزشی شبانه روزی سراسر کشور و ۲۵۰۰۰ نفر از والدین آنان، مجموعاً ۵۰۰۰۰ نفر بالغ بر ۱۰۰۰۰۰ نفر/ساعت، در برنامه آموزشی بهبود وضعیت بهداشتی و حفظ سلامت به منظور پیشگیری از بروز بیماریهای خاص دوران بلوغ. (در دست انجام)

-تدوین بسته آموزشی و آموزش حقوق و مسئولیتهای فردی، خانوادگی و اجتماعی به تعداد ۱۳۳۳۵ نفر دانش آموز دختر و پسر در مقاطع متوسطه دوم، تعداد ۱۳۳۳۵ نفر والدین آنان و تعداد ۳۳۰ نفر مربیان مدارس دخترانه و پسرانه متوسطه دوم، مجموعاً ۲۶۷۷۰ نفر معادل ۲۱۴۱۶۰ نفر/ساعت و همچنین توزیع ۵۴۰۰۰ بسته آموزشی برای گروه های مخاطب طرح در ۱۵ استان کشور، آذربایجان غربی، البرز، ایلام، تهران، چهارمحال و بختیاری، خراسان رضوی، خوزستان، زنجان، سیستان و بلوچستان، قزوین، کردستان، کرمان، گیلان، مرکزی، هرمزگان (در دست انجام)

-موافقتنامه همکاری با سازمان آموزش و پرورش کودکان استثنایی کشور به شماره ۱۵۶۷۰۹ در سال ۱۳۹۴ با پروژه ای در حوزه ارتقای سلامت و تحکیم بنیان خانواده:

-آموزش ۸۱۸ نفر از والدین دارای فرزند نوآموز و دانش آموز مبتلا به اوتیسم مجموعاً ۱۹۶۳۲ نفر/ساعت آموزش و تهیه و توزیع ۱ بسته آموزشی به تعداد ۴۰۹ عدد ویژه خانواده های دانش آموزان و نوآموزان اوتیسمی، از طریق اجرای طرح تقویت شیوه های مهارتی و ارتباطی اولیا با دانش آموزان و نوآموزان مبتلا به اوتیسم در ۱۵ استان اردبیل، ایلام، بوشهر، آذربایجان غربی، چهارمحال و بختیاری، خراسان شمالی، خراسان جنوبی، خوزستان، قزوین، کردستان، کرمان، کرمانشاه، گلستان، لرستان، هرمزگان.

۴. تفاهم نامه همکاری سه جانبه با وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و معاونت علمی - فناوری رییس جمهور در سال ۱۳۹۴

این تفاهم نامه به شماره ۶۳۲۱ با اهدافی همچون زمینه سازی جهت انجام فعالیت های پژوهشی و مطالعات بنیادی و کاربردی در مورد وضعیت زنان و خانواده، بسط و گسترش زمینه های حضور زنان دانش آموخته، نخبه و دارای استعداد برتر در عرصه های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی جامعه، شناسایی آسیب های پیش روی زنان و خانواده به تفکیک تفاوت های فرهنگی و قومیتی خاص مناطق مختلف و گروههای متفاوت زنان با لحاظ سن، وضعیت سرپرستی و ... و به منظور توسعه پژوهش های راهبردی و کاربردی در حوزه زنان و خانواده متناسب با نیازهای کشور در تاریخ ۹۴/۱/۲۴ با وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و معاونت علمی فناوری رییس جمهور به امضا رسیده است. تبادل موافقت نامه همکاری با دانشگاه تهران به شماره ۱۴۷۱۲۷ در سال ۹۴ با یک طرح در حوزه پژوهش و حمایت از پروژه های پژوهشی در راستای خانواده، مشارکت های اجتماعی و سیاسی و اشتغال با همکاری محققین و اساتید دانشگاهی مراکز علمی - پژوهشی از جمله اقدامات انجام شده است.

۵. تفاهم نامه همکاری با وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

این تفاهم نامه به شماره ۱۵۶۳۹ با اهدافی همچون ارتقاء سلامت اجتماعی، روانی و جسمی زنان از طریق فرهنگ سازی و اجرای برنامه های موثر در خصوص توانمندسازی خانواده ها برای خودمراقبتی، پیشگیری و کنترل بیماری های با اهمیت و

شایع زنان در گروه‌های سنی مختلف و محیط زندگی و به منظور هم افزایی منابع و امکانات و بهره گیری از پتانسیل های موجود با وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به امضا رسیده است.

اقدامات انجام یافته در راستای اجرای تفاهم نامه

-تبادل موافقت نامه همکاری به شماره ۷۷۵۵ در سال ۹۲ با چهار برنامه در حوزه ارتقاء سلامت

-آموزش ۳۷۵۰۰ نفر (۱۸۷۵۰ زوج) در مراکز آموزش هنگام ازدواج دانشگاه‌های علوم پزشکی سیستان و بلوچستان و گلستان از طریق برنامه ساماندهی مشاوره قبل از ازدواج در جهت بهبود سبک زندگی زناشویی (ایفای نقش همسری، سلامت زوجیت، فرزندآوری و بارداری سالم و ...)

-توانمندسازی ۳۰۰ ماما و پزشک زنان و زایمان، تهیه ۲۰۰۰۰ نسخه آموزشی و توزیع بین ۱۰۰۰۰ مادر مراجعه کننده به بیمارستانهای تحت پوشش دانشگاه های علوم پزشکی جیرفت، فسا، بابل، بجنورد، مازندران و بم از طریق برنامه حمایت از سیاست های سلامت باروری و حفظ پروسه طبیعی تولد

-حمایت از تهیه و ارایه مکمل های غذایی مورد نیاز (قرص آهن، مولتی ویتامین و اسیدفولیک) به میزان ۸۲۵۰۰۰۰ قرص برای استفاده ۱۱۰۰۰ مادر نیازمند در دانشگاه های علوم پزشکی سیستان و بلوچستان، کردستان، هرمزگان و کرمان از طریق حمایت از برنامه تهیه و ارائه مکمل های غذایی مورد نیاز زنان باردار و شیرده در مناطق نابرخوردار یا کمتربرخوردار

-تبادل موافقت نامه همکاری به شماره ۱۶۹۸۶۶ در سال ۹۴ با سه برنامه در حوزه ارتقاء سلامت

-انتخاب و جذب ۱۷۰ نفر بعنوان ارایه دهندگان خدمت در ۱۷ کلینیک سلامت خانواده و جنسی، تدوین ۱ بسته خدمتی برای کلینیک های خانواده و سلامت جنسی در ۱۷ دانشگاه علوم پزشکی مستقر در شهرستانهای؛ تهران، البرز، خراسان رضوی، گیلان، قم، مازندران، کرمانشاه، مرکزی، اصفهان، فارس، خوزستان، کرمان، ایلام، کاشان، ایران- شهید بهشتی، آذربایجان شرقی از طریق برنامه همکاری در راه اندازی کلینیک های سلامت خانواده و تدوین بسته خدمتی این کلینیک ها. (در دست انجام)

۶. تفاهم نامه همکاری با سازمان نشر آثار و ارزشهای مشارکت زنان در دفاع مقدس در سال ۱۳۹۴

این تفاهم نامه به شماره ۴۷۶۵۳ با اهدافی همچون تقویت ، ترویج ، توسعه و نهادینه سازی نقش زنان در انقلاب اسلامی و دفاع مقدس و ارتقای دانش و توانمندی های فردی به منظور معرفی و گسترش نقش زنان در ترویج مولفه های فرهنگ مقاومت، ایثار، جهاد و شهادت در فرهنگ عمومی، تلاش در جهت ارتقاء منزلت اجتماعی زنان ایثارگر و خانواده های معظم ایثارگران ، تقویت مشارکت سازمان های مردم نهاد زنان و همکاری جهت رفع خلاءهای قانونی توانمندسازی همسران شهدا، زنان ایثارگر و خانواده های ایشان در تاریخ ۹۴/۴/۱۵ با سازمان نشر آثار و ارزش های مشارکت زنان در دفاع مقدس به امضا رسیده است. هماهنگی جهت بهره مندی از ظرفیت سازمان در مشارکت در اجرای طرح های پژوهشی مرتبط با همسران شهدا و ایثارگران و تاریخ شفاهی طی مکاتبه شماره ۵۰۴۲۳ مورخ ۹۵/۵/۲ از جمله اقدامات انجام شده است.

۷. تفاهم نامه همکاری با سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در سال ۱۳۹۴

این تفاهم نامه به شماره ۹۴۲۱۰/۲۲۰۴۴ و با اهدافی همچون عدالت گستری و توزیع عادلانه فرصت ها، منابع و امکانات میان زنان ومردان جامعه، ترویج، تقویت و نهادینه سازی عدالت جنسیتی و ارتقای شاخص های مرتبط با زنان و خانواده در سطح کشور و بسترسازی و ایجاد فرصت های شغلی جدید برای این قشر آسیب پذیر از جمله تقویت مهارت های شغلی و ارائه آموزش های مهارتی دسترس پذیر و رایگان برای زنان سرپرست خانوار با بهره مندی از ظرفیت سازمان در سطح کشور و در

حدود رعایت قوانین و مقررات موجود در تاریخ ۹۴/۷/۴ با سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری به امضا رسیده است.

۸. تفاهم نامه همکاری با سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور در سال ۱۳۹۴

این تفاهم نامه به شماره ۳۶۳/۴۲ و به منظور سیاستگذاری و برنامه ریزی برای تجمیع، هم افزایی و بهینه سازی برنامه ها، منابع، امکانات و تسهیلات در راستای ارتقاء کیفیت زندگی و مهارتهای فردی و بهبود سلامت جسمی، روانی، اجتماعی و عاطفی زنان زندانی و دختران زیر ۱۸ سال و خانواده های زندانیان در معرض آسیب بویژه در مناطق پر آسیب کشور در تاریخ ۹۴/۹/۱۷ با سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور به امضا رسیده است.

۹. تفاهم نامه همکاری با کمیسیون حقوق بشر اسلامی ایران در سال ۱۳۹۴

این تفاهم نامه به شماره ۶۱۴۸۰ با اهدافی همچون بهره مندی از ظرفیتهای موجود کشور در ابعاد مختلف آموزشی و پژوهشی برای ارتقاء و پیشبرد همه جانبه رعایت حقوق زنان و کودکان، و صیانت از نهاد خانواده در تاریخ ۱۳۹۴/۰۵/۱۲ به امضا رسیده است. برگزاری نشست علمی بررسی حق کودکان به تفریح و شادی از منظر دیدگاههای اسلامی، موازین بین-المللی و مقررات داخلی در مهرماه ۱۳۹۴ و همچنین برگزاری نشست علمی بررسی ازدواج زود هنگام از منظر نظام حقوقی ایران، اندیشه اسلامی و موازین بین المللی در اردیبهشت ماه ۱۳۹۵ از اقدامات انجام شده است.

۱۰. تفاهم نامه همکاری با معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم قوه قضاییه در سال ۱۳۹۴

این تفاهم نامه به شماره ۹۰۰۰/۸۱۰/۸۵۴۲ و با اهدافی چون تعادل بخشی نقشهای زوجین در نهاد خانواده، تعادل و انسجام بخشی به روابط زوجین، اجرای برنامه های تحکیم بنیان خانواده و شناسایی خلاءهای نظام حقوقی در حوزه حمایت از زنان، کودکان و خانواده، در تاریخ ۱۳۹۴/۰۸/۱۹ به امضاء رسیده است. عضویت معاونت در کمیته ملی پیشگیری از طلاق و شورای سرآمدان صیانت از نهاد خانواده معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم (درچارچوب بند ۲ ماده ۱ تفاهم نامه در سال ۱۳۹۵) از جمله اقدامات انجام شده است.

۱۱. تفاهم نامه همکاری با ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز در سال ۱۳۹۵

این تفاهم نامه به شماره ۵۵۹۵۷ با اهدافی همچون مشارکت و همکاری متقابل جهت اصلاح الگوی مصرف خانوادهها، شناخت کالای قاچاق، پرهیز از خرید کالای قاچاق و تشویق به خرید کالاهای داخلی با تأکید بر تلاش برای تغییر سبک زندگی خانواده و رفتار زنان در تاریخ ۹۵/۵/۱۳ با ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز به امضا رسیده است.

این تفاهم نامه با توجه به امضاء در مرداد ماه سال جاری هنوز اقدامی ندارد.

۱۲. تفاهم نامه همکاری با معاونت توسعه روستایی و مناطق محروم ریاست جمهوری

پیش نویس این تفاهم نامه با هدف ارتقاء شاخص های توسعه فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی زنان روستایی در سطح خانواده، جوامع محلی، ملی و بین المللی و به منظور شناسایی و تجمیع ظرفیتهای و امکانات نهادهای دولتی و غیر دولتی در راستای ارتقاء کیفیت زندگی خانواده های روستایی با تأکید بر موضوع تدوین و اجرای برنامه جامع توسعه امور زنان روستایی و توانمندسازی اقتصادی-اجتماعی زنان روستایی با اولویت دهی بر موضوع آموزش و ارتقاء مهارتهای شغلی زنان و دختران جوان روستایی و با همکاری معاونت توسعه روستایی و مناطق محروم ریاست جمهوری تهیه شده است.

۱۳. تفاهم نامه همکاری با وزارت ورزش و جوانان

پیش نویس این تفاهم نامه با هدف ارتقاء تربیت معنوی، اخلاقی و توانایی های زنان و خانواده ها در جاری سازی سبک زندگی اسلامی ایرانی در سطح فردی، خانوادگی و اجتماعی و رویکرد همکاری و هماهنگی در زمینه توسعه و ترویج سبک زندگی اسلامی - ایرانی در عصر رسانه و شبکه اجتماعی مادران تهیه شده است.

۴. بازنگری قوانین و مقررات حوزه خانواده

بهبود وضعیت زنان در حوزه های مختلف؛ اعم از مدنی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، تحکیم بنیان خانواده، ایجاد توازن میان مسئولیت های اجتماعی و خانوادگی، استحکام نهاد خانواده، تحقق رویکرد خانواده و جامعه دوستدار کودک و تأمین منافع عالیه کودکان؛ به ویژه کودکان دختر، به طور قطع، مستلزم کارآمد نمودن نظام حقوقی کشور و ارتقای قابلیت های این نظام در صیانت از حقوق زنان، کودکان و خانواده است. معاونت امور زنان و خانواده با همکاری مراکز علمی و پژوهشی، برگزاری نشست های هم اندیشی علمی، مطالعات بنیادی و تطبیقی و پیگیری های دستگاهی، امور مربوط به شناخت خلاء های قانونی، شناسایی مصادیق مربوط به کاستی های موجود نظام حقوقی و ناکارآمدی های آن در انطباق دادن نیازهای زنان با احکام قانونی حوزه زنان و خانواده، تدوین لوایح مرتبط و ارائه پیشنهادات تکمیلی و اصلاحی نسبت به طرح ها، لوایح و قوانین و مقررات مربوطه را به انجام می رساند و به عنوان یکی از ساختارهای اجرائی عهده دار و مسئول پشتیبانی از حقوق زنان و حمایت از خانواده در جمهوری اسلامی ایران در راستای حمایت از خانواده و جایگاه زنان در خانواده در ابعاد مختلف، لوایح و پیشنهاداتی را به شرح زیر مطرح و یا در دستور کار خود قرار داده است:

الف - تدوین لوایح و اسناد مرتبط

۱ - لایحه حذف تبصره ماده ۲۶ قانون حمایت از کودکان و نوجوانان بدسرپرست و بی سرپرست مصوب ۱۳۹۲

مطابق تبصره ماده ۲۶ قانون حمایت از کودکان و نوجوانان بی سرپرست و بدسرپرست مصوب ۹۲/۶/۳۱ مجلس شورای اسلامی، موضوع ازدواج سرپرست با کودک یا نوجوان تحت سرپرستی با اجازه دادگاه و با اخذ نظر مشورتی سازمان بهزیستی به صراحت قید گردیده است. این تبصره با هدف کلان و روح کلی قانون مذکور که حمایت از کودکان فاقد سرپرست و بدسرپرست می باشد، و نیز با منافع عالیه جسمی و روانی کودکان در تعارض آشکار قرار دارد و مغایر کارکردهای خانواده و نقش های تعریف شده برای اعضای خانواده است. براین اساس معاونت با انجام مطالعات جامعه شناختی و اخذ نظریه مشورتی فقها، متن لایحه مذکور را تهیه و تقدیم دولت نمود که پس از تصویب در کمیسیون امور اجتماعی و دولت الکترونیک توسط دولت جهت بررسی بیشتر به کمیسیون لوایح ارجاع شده است.

۲ - تهیه متن پیش نویس سیاست های کلی نظام در حوزه کودک

این معاونت متعاقب تصمیم متخذه در جلسه مورخ ۱۳۹۳/۰۶/۰۴ کارگروه حمایتی و هماهنگی مرجع ملی کنوانسیون حقوق کودک وزارت دادگستری، مبنی بر تدوین بندهای پیشنهادی برای تدوین سیاست های کلی نظام در حوزه کودکان، متن پیش نویس ۲۵ بند را در این موضوع تهیه و تدوین و طی مکاتبه به آن مرجع اعلام داشت.

۳ - لایحه اصلاح قانون ترویج تغذیه با شیر مادر و حمایت از مادران در دوران شیردهی

این لایحه به صورت پیشنهاد مشترک معاونت و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تدوین و به هیئت دولت ارائه گردیده و در دست بررسی کمیسیون فرهنگی می باشد. در لایحه مذکور تکلیف سایر دستگاه های اجرایی جهت همکاری در امر آموزش و ترویج تغذیه با شیر مادر پیش بینی شده است. همچنین مدت مرخصی زایمان و شیردهی در این لایحه ۹ ماه و برای وضع حمل های دوقلو و بیشتر ۱۲ ماه در نظر گرفته شده است. نیز طبق این لایحه پدران می توانند پس از تولد فرزند از دو هفته

مرخصی بدون احتساب تعطیلات به منظور حمایت از مادران و مشارکت در مراقبت از نوزاد استفاده کنند که این مدت در حالت دوقلوئی فرزند یک ماه خواهد بود .

۴- لایحه افزودن سه سال به حداکثر سن استخدام زنان دارای فرزند

معاونت با عنایت به تحولات اجتماعی اخیر که منجر به افزایش سن ازدواج و فرزندآوری در جامعه شده است و ضرورت بهره‌مندی از سرمایه‌های ملی که برای تربیت زنان متخصص و صاحب‌نظر در رشته‌های مختلف تحصیلی صرف می‌شود، پیشنهاد افزایش حداکثر سن استخدام برای بانوان دارای فرزند را مطرح نمود. در پی ارائه پیشنهاد مذکور، معاونت حقوقی رییس‌جمهور پیش‌بینی موضوع را در تنظیم و تصویب قانون دائمی مدیریت خدمات کشوری قابل اعمال دانست و از معاونت توسعه مدیریت و نیروی انسانی رییس‌جمهور خواست تا مراتب را مورد رسیدگی قرار داده و پیشنهاد مرکز را در قانون دائمی مدیریت خدمات کشوری منعکس نماید.

۵- مشارکت در تدوین لایحه تعیین تکلیف تابعیت فرزندان حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی

معاونت طی همکاری با وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و شرکت در جلسات مرتبط کمیته تخصصی کمیسیون امور اجتماعی و دولت الکترونیک در تدوین این لایحه مشارکت فعال نمود. لایحه حاضر بر آن است تا با اصلاح ماده ۹۷۶ قانون مدنی زمینه‌های لازم جهت اعطای تابعیت از مادر ایرانی به فرزند وی فراهم آید.

ب- بررسی، نقد، اظهار نظر و ارائه پیشنهاد نسبت به طرح‌ها و لوایح و برخی قوانین

۱- لایحه اصلاح کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی (لایحه تعزیرات) و پیشنهاد الحاق ۱۰ ماده

با عنایت به این‌که لایحه مذکور مراحل تکمیل را در قوه قضاییه طی می‌کند، این معاونت موادی را در موضوع خشونت خانگی و قاچاق انسان پیشنهاد نمود که اکنون در قالب ده ماده در متن لایحه آمده است.

۲- آیین‌نامه بیمه فراگیر اجتماعی و زنان خانه‌دار

با توجه به اینکه وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به استناد ماده ۲۷ قانون برنامه پنجم توسعه، طراحی و استقرار بیمه فراگیر اجتماعی را در دستور کار قرارداده، این معاونت به‌منظور اطمینان از لحاظ بیمه زنان خانه‌دار در عداد بیمه‌های چند لایه درخواست کرد که در ماده ۴ آیین‌نامه در دست تدوین ماده ۲۷ قانون مذکور نام زنان خانه‌دار صراحتاً قید شود. این موضوع در نشست مشترک معاونت، کمیسیون امور اجتماعی و دولت الکترونیک و سازمان تأمین اجتماعی مورد توافق قرار گرفت.

۳- لایحه سامان‌دهی تکالیف دستگاه‌های اجرایی در حوزه جوانان (موضوع بند ج ماده ۴۱ قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه، مصوب ۱۳۸۹) و پیشنهاد ماده جایگزین

این معاونت متن ماده‌ای را جهت درج در لایحه پیشنهاد نمود که در آن بر برنامه‌ریزی، سیاست‌گذاری و هماهنگی در حوزه دختران جوان، سیاست‌های دوستدار خانواده و رصد و پایش اقدامات و فعالیت‌های دستگاه‌های اجرایی در حوزه دختران جوان و صیانت از بنیان خانواده تأکید داشت و متن آن طی مکاتبه در سال ۱۳۹۴ تقدیم کمیسیون امور اجتماعی و دولت الکترونیک شد.

۴- طرح جامع جمعیت و تعالی خانواده

معاونت طرح مذکور را مورد مطالعه جامع قرار داده و ماحصل مطالعات خود را در قالب سه گفتار تهیه و تنظیم و در سال ۱۳۹۴ تقدیم رییس‌جمهوری محترم و در سال ۱۳۹۳ تقدیم فراکسیون زنان دوره نهم مجلس شورای اسلامی ایران نمود. پیرو وصول متن نظرات این معاونت به دفتر رییس‌جمهور، رییس دفتر و سرپرست نهاد ریاست‌جمهوری به جهت حساسیت

موضوع، استعلام نظریات کارشناسی از کلیه دستگاه‌های ذی‌ربط دولتی نسبت به طرح مذکور را به این معاونت محول نمود؛ لذا معاونت از ده دستگاه دولتی نظریات کارشناسی مذکور را دریافت و در سال ۱۳۹۵ تقدیم دفتر مربوطه و رییس مجلس شورای اسلامی نمود.

۵- منشور حقوق شهروندی

متعاقب تهیه متن ویراست نخست منشور حقوق شهروندی توسط معاونت حقوقی رییس‌جمهور در سال ۱۳۹۲، این معاونت متن را از حیث جامعیت آن در موضوع زنان و کودکان مورد بررسی قرار داده و نظرات خود را در دو قالب مجزای مرتبط به زنان و کودکان، طی مکاتبه ای تقدیم معاونت حقوقی رییس‌جمهور و مرجع ملی کنوانسیون حقوق کودک وزارت دادگستری نمود.

۶- قانون راهکارهای اجرایی گسترش فرهنگ عفاف و حجاب مصوب ۱۳۸۴

قانون مذکور، دچار نواقص و کاستی‌های جدی در حوزه تعریف اصطلاحات و تکالیف دستگاهی است و این همه، قانون موصوف را در نائل آمدن به هدف کلان خود ناکام گذاشته است، لذا معاونت پیشنهادات اصلاحی خود نسبت به این قانون را طی مکاتبه در سال ۱۳۹۳ به فراکسیون زنان مجلس نهم شورای اسلامی، شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده و شورای فرهنگ عمومی کشور اعلام نمود.

۷- قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۹۱

معاونت قانون مذکور را با لحاظ جمیع جهات تحت نقد و بررسی قرار داده و این مجموعه را در سال ۱۳۹۵ طی مکاتبه‌ای به معاونت حقوقی قوه قضاییه تقدیم داشت تا در فرآیند اصلاح احتمالی قانون مورد توجه واقع شود.

۸- سندامیت زنان و کودکان موضوع ماده ۲۲۷ قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران و الحاق بیش از ۵۵ پیشنهاد به

متن سند

به موجب بخشنامه شماره ۱۰۶۱۴۴/۴۷ مورخ ۱۳۹۰/۰۳/۲۲ سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور؛ متن پیش‌نویس سند مذکور در اسفندماه سال ۱۳۹۳ توسط وزارت کشور تهیه و تقدیم این معاونت شد؛ لذا معاونت مجموعه نظریات اصلاحی خود را به وزارت کشور اعلام نمود که بیش از ۵۵ پیشنهاد ارسالی این معاونت در متن سند گنجانده شد.

۹- برنامه عمل جامع حقوق کودک و نوجوان (سند ملی) در افق ۱۴۰۴؛ راهبردها و برنامه‌های اجرایی و الحاق بیش از ۲۶۰ پیشنهاد به

متن

این معاونت به عنوان عضو شورای هماهنگی مرجع ملی کنوانسیون حقوق کودک، ضمن مشارکت فعال و مستمر یک ساله در فاصله سال‌های ۱۳۹۴-۱۳۹۳ در کارگروه نگارش و نهایی‌سازی متن پیش‌نویس برنامه اقدام مذکور، علاوه بر انجام امور مربوط به ویرایش و بازخوانی نهایی سند، بیش از ۲۶۰ پیشنهاد اصلاحی و تکمیلی نسبت به متن پیش‌نویس ارائه داد که پیشنهادات مذکور در متن این سند، اعمال شد.

۱۰- متن پیش‌نویس منشور حقوق کودک شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده

این معاونت متن پیش‌نویس مذکور را تحت بررسی جامع قرار داد و ماحصل بررسی خود را در سال ۱۳۹۳ به شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده اعلام نمود.

۵. اقدامات معاونت امور زنان و خانواده در برنامه ششم توسعه

یکی از ماموریت‌های معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری با توجه به جایگاه ستادی و فرابخشی در حوزه زنان و خانواده، مسئولیت تبیین و تثبیت جایگاه و نقش زنان و خانواده در فرایند تدوین برنامه و احکام آن می باشد و انجام این مهم تحقق نمی یابد مگر از طریق تشریک مساعی، همکاری بین بخشی و تعامل با قوای سه گانه، مراجع حاکمیتی، بخش عمومی و

خصوصی، سازمانهای مردم نهاد، مراکز علمی و پژوهشی، از جمله دانشگاهها و حوزه های علمی و رسانه ها. با توجه به عضویت معاون رییس جمهور در امور زنان و خانواده را در ۳ شورای برنامه ریزی امور عمومی، سیاست داخلی و ارتقاء سرمایه اجتماعی، شورای برنامه ریزی فرهنگ و هنر، ورزش و جوانان، زنان و خانواده و شورای جمعیت به منظور جریان سازی موضوع زنان و خانواده در فرایند تدوین برنامه ششم توسعه، ضمن بهره مندی از توان و ظرفیت صاحب نظران، کارشناسان اندیشمندان این حوزه، از یک سو در شوراها و کارگروه های ذیل ستاد برنامه ششم حضور فعال داشته و از سوی دیگر طی مکاتبه با وزراء و استانداران و روسای دستگاهها عضویت مشاوران دستگاههای اجرایی در حوزه زنان و خانواده را در جلسات کارگروه ها و شوراهای برنامه ششم خواستار شد، ضمن آنکه به منظور جلب مشارکت اجتماعی فعالان و سازمانهای مردم نهاد امور زنان و خانواده اقدام به راه اندازی کارگروه های تخصصی در معاونت نمود و در صدد تمهیدات مناسب جهت حضور متخصصان برآمد که در نهایت سند احکام برنامه ششم توسعه پس از بررسی در ستاد برنامه ششم توسعه ۲۸ در قالب ۳۵ حکم پیشنهادی پس از تصویب در هیات دولت به مجلس شورای اسلامی تقدیم شد که در این سند ماده مرتبط با زنان و خانواده، ماده ۳۱ بوده و در نهایت پس از بررسی لایحه برنامه در کمیسیون ها و شورای تلفیق مجلس شورای اسلامی، تعداد ۱۴۴ حکم به تصویب رسید و ماده ۳۱ تبدیل به ماده ۱۱۶ گردید که به شرح ذیل می باشد:

ماده ۱۱۶- کلیه دستگاههای اجرایی موظفند به منظور تحقق اهداف مندرج در اصول دهم (۱۰)، بیستم (۲۰) و بیست و یکم (۲۱) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، اهداف سند چشم انداز ۲۰ ساله و سیاست های کلی برنامه ششم و سیاست های کلی خانواده مبتنی بر " تقویت نهاد خانواده و جایگاه زن در آن و استیفای حقوق شرعی و قانونی زنان در همه عرصه ها و توجه ویژه به نقش سازنده آنان" و نیز به منظور بهره مندی جامعه از سرمایه انسانی زنان در فرایند توسعه پایدار و متوازن، با سازماندهی و تقویت جایگاه سازمانی امور زنان و خانواده در دستگاه، نسبت به اعمال رویکرد عدالت جنسیتی بر مبنای اصول اسلامی در سیاست ها، برنامه ها و طرح های خود و ارزیابی آثار و تصمیمات خود، بر اساس شاخصهای ابلاغی ستاد ملی زن و خانواده در شورای عالی انقلاب فرهنگی در چهارچوب سیاست های کلی خانواده اقدام نمایند.

تبصره ۱- معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری موظف است ضمن ارزیابی و تطبیق سیاست ها، برنامه ها و طرح های دستگاه ها و رصد مستمر ارتقای شاخص های وضعیت زنان و خانواده، گزارش آن را به طور سالانه به مجلس شورای اسلامی و هیئت وزیران ارائه نماید.

تبصره ۲- آیین نامه اجرایی این ماده در خصوص نحوه اعمال، ساز و کارهای نظارت و پایش شاخص ها و وظایف و الزامات دستگاه های اجرایی برای ارتقای شاخص های مذکور، به پیشنهاد مشترک ریاست جمهوری، معاونت امور زنان و خانواده و سازمان و با همکاری سایر دستگاه های اجرایی ذیربط در چارچوب قوانین مربوطه، شش ماه پس از لازم الاجرا شدن این قانون به تصویب هیات وزیران خواهد رسید.

۲۸ - لازم به توضیح است این معاونت طی مکاتبه ای با سازمان برنامه و بودجه خواستار اصلاح ماده ۳۱ لایحه احکام برنامه ششم توسعه گردید، ولی تغییرات مد نظر معاونت در خصوص این حکم توسط این سازمان لحاظ نشد.

۶. ستاد ملی زن و خانواده

موضوع ارتقای جایگاه زنان در جامعه و تقویت نهاد خانواده و پاسداری از قداست آن و نیز استوار ساختن روابط خانوادگی بر پایه حقوق و اخلاق اسلامی در زمره اصول و ارزش‌های مطرحی بوده است که برنامه ریزان و سیاستگذاران نظام همواره به آن توجه نموده‌اند، همچنین در راستای تحقق شاخص‌های تعیین شده در سند چشم‌انداز بیست ساله نظام برای جامعه ایرانی در افق ۱۴۰۴، همچون جامعه‌ای برخوردار از «سلامت، رفاه، امنیت غذایی، تأمین اجتماعی، فرصت‌های برابر، توزیع مناسب درآمد، نهاد مستحکم خانواده، به دور از فقر، فساد، تبعیض و بهره‌مند از محیط زیست مطلوب»، ضروری به نظر می‌رسید که برنامه‌ها و فعالیت‌های حوزه زنان و خانواده نیز در سطوح سه‌گانه سیاست‌گذاری، اجرا و پشتیبانی، سازماندهی، کنترل و نظارت هماهنگ گردند. بنابراین به منظور تحقق اصول دهم و بیست و یکم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و با هدف بهبود وضعیت خانواده و ارتقای جایگاه زنان، بر اساس اصل ۱۳۸ قانون اساسی و مصوبه جلسه ۶۸۲ شورای عالی انقلاب فرهنگی مورخ ۸۹/۱۱/۲۶، ستاد ملی زن و خانواده تشکیل گردیده است.

رئیس این ستاد را رئیس جمهور، نایب رئیس معاون اول رئیس جمهور و دبیری ستاد را معاونت امور زنان و خانواده بر عهده دارد و علاوه بر ۸ وزیر، نمایندگان عالی رتبه از قوای مقننه و قضائیه و همچنین دستگاه‌های تصمیم‌گیر و تاثیرگذار فرهنگی و صاحب‌نظران حوزه زنان و خانواده عضو این ستاد هستند و محل دبیرخانه ستاد در معاونت امور زنان و خانواده می‌باشد و از وظایف مهم این ستاد می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

-تنظیم سیاست‌های اجرایی، راهبردها و آئین‌نامه‌های اجرایی به‌منظور تحقق سیاست‌ها، دستورات و اوامر مقام معظم رهبری، سیاست‌های کلان نظام مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی و مصوبات مجلس شورای اسلامی در موضوع زنان و خانواده

-تعامل فعال با مجلس شورای اسلامی و قوه قضائیه در زمینه تهیه و تدوین آئین‌نامه‌ها، لوایح و طرح‌های پیشنهادی به دولت و مجلس شورای اسلامی و تنظیم راهکارهای اجرایی مصوبات آنها

-تعیین شاخص‌های سنجش وضعیت زنان و خانواده متناسب با ارزشهای اسلامی در عرصه‌های مختلف فردی، خانوادگی و اجتماعی در سطح ملی و بین‌المللی

-تنظیم و تصویب ساختارها و برنامه‌ریزی، ساماندهی و هماهنگی فعالیت‌های دستگاه‌ها در خصوص زنان و خانواده

-نظارت و ارزیابی مستمر بر میزان تحقق اهداف، سیاست‌ها و برنامه‌های اجرایی در دستگاه‌ها و ارائه گزارش دوره‌ای به شورای عالی و سایر مراجع ذیصلاح در حوزه زنان و خانواده

به طور کلی از ابتدای تشکیل ستاد ملی زن و خانواده در دولت دهم ۶ جلسه ستاد ملی زن و خانواده برگزار شده بود که جمعا ۱۳ مصوبه داشت. مهمترین این مصوبات: برنامه جامع تشکیل، تحکیم و تعالی نهاد خانواده مصوب تیرماه ۱۳۹۱، برنامه ملی افزایش جمعیت و ارتقاء نرخ باروری مصوب آبان ماه ۱۳۹۱ و کلیات طرح بیمه زنان خانه دار مصوب اردیبهشت ۱۳۹۲ که از بین همه مصوبات برنامه جامع تشکیل، تحکیم و تعالی نهاد خانواده و برنامه ملی افزایش جمعیت برای اجرا به دستگاهها ابلاغ و پی‌گیری شده بود.

با تثبیت چارت جدید معاونت امور زنان و خانواده و مشخص شدن جایگاه دبیرخانه ستاد در سال ۹۳، بررسی اجرای مصوبات قبلی ستاد در دستور کار دبیرخانه قرار گرفت و طی مکاتباتی با دستگاه‌های عضو ستاد، گزارش فعالیت‌های صورت گرفته در خصوص اجرای مصوبات ستاد درخواست شد. از اقدامات دیگر دبیرخانه ستاد در دولت یازدهم می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- آسیب شناسی وضعیت ستاد ملی زن و خانواده

ماحصل مکاتبات انجام شده با دستگاه‌های دولتی و پیگیری‌های صورت پذیرفته درخصوص اجرایی نمودن مصوبات ستاد ملی زن و خانواده موید این نکته است که موانع و مشکلاتی روند اجرای مصوبات ستاد را با مشکل مواجه ساخته است لذا بررسی و آسیب شناسی مصوبات و عملکرد ستاد در دستور کار دبیرخانه قرار گرفت. به همین منظور جلسات تخصصی با حضور کارشناسان دبیرخانه و صاحب‌نظران برگزار شد که نتیجه

آن به صورت گزارشی از نقاط قوت و ضعف ستاد ملی زن و خانواده و عملکرد آن به دبیر ستاد (معاون امور زنان و خانواده رئیس جمهور) ارائه شد.

- برگزاری جلسات شورای مشورتی دبیرخانه و کمیسیون تخصصی ستاد ملی زن و خانواده

به منظور بهبود فرآیند عملکرد ستاد، رفع موانع و رسیدن به دستور جلسات مشخص برای ستاد ملی زن و خانواده، با نظر دبیر ستاد، برگزاری جلسات مشورتی و تخصصی در دستور کار دبیرخانه ستاد قرار گرفت که مجموعاً ۶ جلسه برگزار شد که تدوین پیش نویس برنامه "ارتقاء سلامت و نشاط زنان و دختران" و پیش نویس برنامه ملی آموزش خانواده با عنوان "خانواده سالم پایدار و بالنده" و همچنین رفع ابهام از مواد ۳ آیین نامه ستاد و اصلاح و تکمیل آیین نامه تشکیل ستاد از طریق رایزنی با شورای عالی انقلاب فرهنگی و معاونت حقوقی رئیس جمهور از نتایج این جلسات است.

- اقدام در جهت اصلاح ساختار تشکیلاتی دبیرخانه ستاد ملی زن و خانواده

با تغییرات ایجاد شده در ساختار اداری معاونت امور زنان و خانواده، در چارچوب سیاست کوچک سازی و چابک سازی تشکیلات دولتی، متأسفانه تشکیلات مصوب دبیرخانه ستاد حذف شده است و به عنوان زیر مجموعه معاونت بررسی های راهبردی در معاونت امور زنان و خانواده (با اختصاص یک پست کارشناسی) قرار گرفته است از سوی دیگر ابلاغ سیاستهای کلی خانواده توسط مقام معظم رهبری و توجه به نقش و جایگاه راهبردی و محوری این ستاد در تحقق این سیاستها وظایف و مسئولیتهای دبیرخانه ستاد را دو چندان کرده است که ساختار فعلی به هیچ وجه متناسب با جایگاه، وظایف و ماموریتهای مورد انتظار این ستاد نیست و موجب کند شدن فعالیتهای این ستاد راهبردی شده است. جهت تسهیل در روند فعالیتهای دبیرخانه ستاد، طی مکاتبه ای به شماره ۸۳۱۱۴، مورخ ۹۴/۶/۲۸، و همچنین در مکاتبه ای دیگر به شماره ۸۲۷۸۲ مورخ ۹۵/۷/۱۱ اصلاح ساختار معاونت و لحاظ تشکیلات اداری مصوب دبیرخانه ستاد، درخواست گردیده است.

- اقدام در راستای تحقق سیاستهای کلی خانواده

با عنایت به ابلاغ سیاستهای کلی خانواده توسط مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۳۹۵/۶/۱۴ و تأکید ریاست محترم جمهور بر اجرایی سازی این سیاستها و رصد مستمر وضعیت خانواده، ارزیابی عملکرد دستگاهها در حوزه خانواده و همکاری فربخشی در این خصوص و همچنین تأکید بر جایگاه محوری ستاد ملی زن و خانواده در اجرای سیاستهای ابلاغی مقام معظم رهبری، دبیرخانه ستاد فعالیتهای زیر را در راستای تحقق این سیاستها انجام داده است:

الف. برگزاری جلسه هم اندیشی با دبیران شوراهای عالی

دبیرخانه ستاد ملی زن و خانواده در راستای تحقق سیاستهای کلی خانواده و به منظور همفکری و تبادل نظر با صاحب نظران فعال در شوراهای عالی، اقدام به برگزاری جلسه هم اندیشی با دبیران شوراهای عالی رفاه، سلامت، جوانان و اجتماعی نمود. در این جلسه برنامه ها و اقدامات انجام شده مصوب شوراهای عالی در حوزه خانواده و مسایل و چالش های موجود در اجرای سیاستهای کلی خانواده مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

ب) پی گیری و دریافت برنامه های پیشنهادی دستگاهها در چارچوب سیاستهای کلی خانواده

پس از ابلاغ سیاستهای کلی خانواده توسط دفتر رهبری، به منظور تسهیل در روند اجرای سازی سیاستها، معاون اول محترم رئیس جمهور طی نامه ای ضمن ابلاغ این سیاستها، تمام دستگاههای دولتی را موظف به ارائه برنامه اجرایی در چارچوب سیاستهای کلی خانواده نمود. در این مکاتبه مسئولیت پی گیری، جمع و نظارت بر اجرای برنامه ها به دبیرخانه ستاد ملی زن و خانواده سپرده شده است به همین منظور دبیرخانه ستاد، ضمن پی گیری از دستگاهها، برنامه های پیشنهادی را مورد بررسی و جمع بندی قرار می دهد.

۷. شناسایی و رصد وضعیت خانواده در کشور

یکی از مهمترین وظایف معاونت امور زنان و خانواده رصد وضعیت خانواده و شناسایی تغییرات و مسایل آن و احصاء بهترین شیوه تقویت و بهبود وضعیت خانواده در کشور است که این مهم را به مدد ارتباط و مشارکت مراکز علمی و تحقیقاتی و با اتکا به توان علمی کارشناسان این حوزه به انجام می‌رساند. اهم اقدامات این بخش به شرح ذیل ارائه می‌شود:

۱. گزارش ملی وضعیت خانواده در ایران

این گزارش با هدف ترسیم وضعیت موجود خانواده با توجه به شاخص‌های مختلفی همچون ازدواج، طلاق، عوامل موثر بر ازدواج، عوامل موثر بر طلاق، خانوارهای زن سرپرست و ... جهت بهره‌برداری در تنظیم احکام برنامه ششم توسعه در سال ۱۳۹۴ تهیه و در اختیار مخاطبین و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی قرار گرفته است.

۲. حمایت از طرح‌های پژوهشی در حوزه خانواده

نتایج و دستاوردهای حاصل از تحقیقات و پژوهش‌ها، بخش قابل توجهی از پشتوانه فکری، نظری و اجرایی سیاستگذاری و برنامه‌ریزی‌ها محسوب می‌شوند.

- پژوهش پیرامون سبک زندگی زوجین و عوامل تعیین‌کننده آن (مورد مطالعه: شهر تهران) ۹۵-۱۳۹۴

این مطالعه با هدف توصیف و تبیین اثرگذاری سبک زندگی بر فرایند جدایی در زندگی خانواده، معرفی و شناخت سبک زندگی افراد جدا شده و تحلیل ویژگی‌های این نوع از سبک زندگی، تهیه و تدوین معیارها و ملاک‌های ارزشی فردی و جمعی مانند فردگرایی، سکولاریسم و ارائه سیاست‌ها و راهکارها به منظور تقویت سبک زندگی تداوم بخش زندگی مشترک و تغییر سبک زندگی منجر به طلاق زوجین برای خانواده‌های ایرانی ساکن شهر بزرگ تهران با همکاری موسسه مطالعات و مدیریت جامع و تخصصی جمعیت کشور در دست انجام بوده و مراحل پایانی را طی می‌نماید.

- پیمایش ملی خانواده ۹۶-۱۳۹۴

این پیمایش با هدف تحکیم بنیان خانواده از طریق اصلاح و تکمیل آموزش‌های عمومی با تأکید بر آموزش‌های مهارت زندگی و ارتباطی و ارائه خدمات مشاوره‌ای بر مبنای فرهنگ و ارزش‌های اسلامی - ایرانی، ترویج و نهادینه‌سازی سبک زندگی اسلامی - ایرانی و مقابله با ابعاد نامطلوب سبک زندگی غربی، پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی به ویژه اعتیاد و رفع موانع ازدواج و کاهش سن ازدواج و ... با مشارکت تعدادی از دستگاه‌های دیگر همچون وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و ... توسط جهاد دانشگاهی شعبه دانشگاه خوارزمی در دست انجام می‌باشد.

- چالش‌های خشونت علیه زنان نابارور و تأثیر اجرای راهکارهای مقابله با آن در زنان نابارور استان آذربایجان غربی،

۱۳۹۵

این پژوهش با هدف تعیین چالش‌های خشونت علیه زنان نابارور، تعیین راهکارهای مقابله با آن در زنان نابارور مراجعه‌کننده به مراکز ناباروری، تعیین الگو، حیطه‌ها و عوامل تعیین‌کننده خشونت بر علیه زنان نابارور، تعیین برنامه مداخله‌ی مشاوره محور در راستای الگوها و حیطه‌های شناسایی شده، اجرا و ارزشیابی مداخلات انجام یافته بر اساس اولویت‌های استخراج شده در جهت تغییر وضعیت خشونت با همکاری دانشگاه علوم پزشکی ارومیه در دست انجام می‌باشد.

- بررسی عدم توازن نقش‌های زنان در خانه و کار؛ پیامدها و راهکارها ۹۶-۱۳۹۵

این طرح با هدف بررسی پیامدهای ناشی از عدم توازن نقش‌های زنان در خانه و کار، معرفی رویکردها و نظریه‌های مربوط به تعادل و تعارض نقش‌های زنان در خانه و کار، بررسی سیاست‌ها و راهبردهای برخی دولت‌های موفق مانند مالزی، ژاپن، هلند، سوئد، کانادا، ایالات متحده آمریکا

در زمینه موازنه کار-زندگی برای زنان و تدوین و ارائه الگویی مناسب برای سیاستگذاری خانواده جهت تعادل نقش‌های زنان در خانه و کار و در نتیجه تعدیل پیامدهای منفی ناشی از عدم توازن نقش‌ها با همکاری دانشگاه خوارزمی، در دست انجام می باشد.

- انجام مطالعات پیرامون تدوین سند پشتیبان لایحه تأمین امنیت زنان (مقابله با خشونت خانگی علیه زنان) (۹۵-۱۳۹۴)

این طرح با هدف کمک موثر به اتخاذ یک سیاست جنایی کارآمد در خصوص خشونت علیه زنان، تلاش در جهت ایجاد تعادل، تحکیم و تأمین سلامت اخلاقی و روانی خانواده، الزام بخش‌های مختلف دولتی و عمومی نسبت به نهادسازی‌های حمایتی در این خصوص و ایجاد ساز و کارهای‌های حمایت قانونی به منظور بازگرداندن بزه دیدگان خشونت به خانواده و از سرگیری زندگی عادی و اصلاح و تکمیل همه جانبه لایحه تأمین امنیت زنان در برابر خشونت در سه محور مبنای فقهی ممنوعیت خشونت علیه زنان، مبنای نظری جرم انگاری خشونت علیه زنان و رویکرد افتراقی در حوزه سیاست جنایی (از منظر کیفر شناسی، جرم شناسی و جامعه شناسی)، ضرورت‌های قانون گذاری در باره خشونت علیه زنان از دیدگاه اسناد بالا دستی داخلی و اسناد و تعهدات بین المللی در دست انجام می باشد.

- ارزشگذاری کار خانگی زن ۱۳۹۵

این طرح با هدف اندازه گیری و ارزش گذاری فعالیت‌های زنان و محاسبه آن در تولید ناخالص داخلی و حسابهای ملی در دستور کار معاونت قرار گرفته است. در نظام حسابهای ملی معمول (SNA۹۳-۱۹۹۳ System of National Accounts) اغلب فعالیت‌های خانگی، در خارج از محدوده تولید قلمداد شده و از حسابهای ملی حذف می‌شوند. از آنجا که محصول این فعالیت‌ها نقش قابل توجهی در سطح رفاه خانوارها دارد، معادل پولی آنها، با روش‌ها و تکنیک‌های شناخته شده در سطح بین‌المللی، برآورد و تقویم شده و در حساب اقماری خانوار ثبت می شود. این طرح مدخلی به منظور ارائه تصویر دقیق‌تر و تفصیلی‌تر از وضعیت خانوارها و اقدام جهت تهیه حسابهای اقماری خانوار است که با انجام آن دستیابی به تصویری کمی، روشن و دقیق از میزان کار خانگی زنان در منزل مهیا شده و به طور غیر مستقیم در پیشبرد اقدامات معطوف به خدمات حمایتی به زنان نظیر بیمه زنان خانه دار نیز می تواند تاثیر گذار باشد که توسط معاونت امور زنان و خانواده در حال انجام است.

- پژوهش طراحی الگوی خانواده مستحکم، رساله دکتری دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه آزاد اسلامی

در این پژوهش ضمن بررسی دیدگاههای مختلف در خصوص خانواده، با استخراج و تعریف متغیرهای بیرونی و درونی که منجر به استحکام خانواده می شود الگویی جهت تقویت و استحکام خانواده طراحی شده است.

۳. تهیه و تنظیم گزارشات تخصصی جهت بهره برداری در سیاستگذاری

این گزارش‌ها در راستای تبیین و الگوسازی خانواده پایدار، سالم و بالنده و متناسب با سبک زندگی اسلامی - ایرانی و به منظور حمایت از نظریه پردازی، الگوسازی، رصد و آسیب شناسی علمی و پژوهشی این حوزه و نیز تنظیم احکام برنامه توسعه ششم تهیه شده اند. عناوین گزارش‌ها به شرح ذیل می باشد:

- گزارش وضعیت طلاق در کشور ۱۳۹۲:

در راستای بند ۴ مصوبات ابلاغ شده شصت و سومین جلسه شورای اجتماعی کشور مبنی بر ارائه گزارشی از وضعیت طلاق با تاکید بر ارائه راهکارهای عملیاتی و کاربردی، گزارشی اجمالی وضعیت طلاق در کشور، پیامدها و راهکارها تهیه گردید.

- گزارش اقدام علیه کار کودک؛ واکاوی علل و پیامدها ۱۳۹۲

- گزارش بازشناسی ابعادی از مسأله کودکان درگیر در اعتیاد با رویکرد خانواده دوستدار کودک ۱۳۹۴:

در این گزارش به طور اجمالی وضعیت کودکان درگیر در اعتیاد و سازوکارهای حمایتی و درمانی موجود کشور در حمایت از این گروه مورد مذاقه قرار گرفته، و سپس با لحاظ جمیع جهات حاصل از چالش‌ها و نارسایی‌های موجود کشور در موضوع پیشگیری، کنترل و کاهش آمار

مبتلایان به سوءمصرف مواد؛ بالاخص افراد زیر ۱۸ سال، راهکارهایی جهت تدوین نقشه راه اقدام علیه این معضل ارائه و سال ۱۳۹۴ تقدیم رییس جمهوری محترم شده است.

- گزارش بررسی ویژگی های جمعیتی زنان سرپرست خانوار درهریک از استان های کشور ۱۳۹۴:

در این مطالعه بررسی ویژگی های جمعیتی زنان سرپرست خانوار و مقایسه ی آن با مردان سرپرست خانوار مد نظر است که می تواند سیمایی کلی از وضعیت این زنان و به تبع آن، خانوارهایی که این زنان سرپرستی آن را بر عهده گرفته اند، ارائه دهد. در این راستا برنامه ریزی جهت توانمندسازی این گروه از زنان، نیازمند در اختیار داشتن اطلاعات مربوط به تعداد و سهم آن ها در میان کل خانوارها به تفکیک استان ها است.

۴. راه اندازی کارگروه تخصصی خانواده سالم ذیل کارگروه های تخصصی ۱۴ گانه

بنا بر دیدگاه ریاست محترم جمهوری مبنی بر کاهش فاصله میان نهادهای مدنی و دولت و در راستای تحقق سیاست چابک سازی و کاهش تصدی گری دولت و واگذاری امور به مردم و افزایش نقش و سهم آنها در تصمیم گیری ها و برنامه ریزی ها، معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری کارگروه های تخصصی متشکل از شخصیت های حقیقی و حقوقی اعم از اساتید دانشگاه ها و حوزه، پژوهشگران، صاحب نظران، فعالان نهادهای مدنی، نمایندگان انجمن های علمی و کارشناسان بخش دولتی و عمومی را راه اندازی کرد. این کارگروه ها داوطلبانه و به عنوان اتاق فکر معاونت و بازوی مشورتی در اخذ تصمیم گیری های کلان و برنامه ریزی های راهبردی - تخصصی و حلقه واسط میان این معاونت و نهادهای مدنی در تجمیع، تعدیل و تحقق مطالبات جامعه؛ ایفای نقش می کنند تا با تقویت بدنه کارشناسی و پژوهشی این معاونت برای سیاست گذاری متناسب با واقعیت های موجود در جامعه پرداخته شود.

با این ملاحظه کارگروه ها در حوزه های تخصصی و بنا بر دغدغه و مسایل شناسایی شده در ۱۴ محور از جمله کارگروه خانواده سالم، به منظور دستیابی به راهکارهای اجرایی و عملیاتی در جهت افزایش سرمایه اجتماعی خانواده و رسیدن به خانواده سالم، به اقداماتی به شرح ذیل پرداخته اند:

- بررسی و استخراج مهمترین مسائل مبتلا به زنان و خانواده

- طراحی ساختار علمی خانواده سالم

- تعامل سازنده و ارتباط نهادمند با سازمان های مرتبط دولتی و غیردولتی جهت ارائه راهکارهای مناسب در راستای بهبود حوزه زنان و خانواده

- برگزاری جلسات آموزشی، توانمندسازی زنان در زمینه سلامت باروری و سلامت دختران جوان

- ارائه پیشنهاد و طرح های اجرایی - عملیاتی و آموزشی از جمله؛ توانمندسازی زنان سرپرست خانوار با رویکرد بازارمحوری، آموزش حقوق خانواده

- تشکیل شورای سیاستگذاری کارگروه رسانه و رصد اخبار رسانه ها با هدف توزیع مطالب با رویکرد مسائل زنان و خانواده

- همکاری در برگزاری نشست های علمی- تخصصی با موضوعاتی همچون؛ خانواده سالم، بررسی ابعاد حقوقی و اجتماعی مؤلفه های تحکیم خانواده، استخراج چالش های حقوقی ناظر بر امور زنان و خانواده

- پیشنهاد انجام پژوهش در حوزه هایی همچون؛ بهداشت زنان روستایی و عشایر، ظرفیت سنجی کارآفرینی زنان روستایی، فراتحلیل خشونت علیه زنان و خانواده سالم

بخش دوم:

برنامه ریزی در جهت بهره‌برداری از ظرفیت سازمان‌های مردم‌نهاد

حمایت از طرح‌ها و پروژه‌های پیشنهادی سازمان‌های مردم‌نهاد

امروزه بسیاری از صاحب‌نظران بر این عقیده‌اند که بدون مشارکت و همکاری هر سه رکن اصلی در جوامع یعنی دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی؛ توسعه همه‌جانبه تحقق نمی‌یابد، لذا بایستی تمهیدات قانونی و ترتیبات اجرایی لازم برای تحقق چنین مشارکتی فراهم شود. بدیهی است یکی از اساسی‌ترین پیش‌شرط‌های هر گونه مشارکتی توانمندسازی طرفین در زمینه مورد همکاری در حد متعارف است. بنابراین سازمانهای مردم‌نهاد به عنوان یکی از شرکای توسعه همه‌جانبه کشورها باید تمامی توان و ظرفیت فنی خود را به کار گیرند تا در این روش، همکار و شریک صاحب‌صلاحیت و همیشگی باشند.

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران حاکمیت مردمی را حق الهی می‌داند که خداوند به انسان اعطاء کرده است بنابراین هیچ کس نمی‌تواند این حق را از انسان سلب کند یا در خدمت منافع فرد یا گروه خاصی قرار دهد. ۱. حق حاکمیت مردمی موجب شده است تا قانون اساسی حق مشارکت مستقیم و غیر مستقیم مردم در اصول ۶، ۷، ۵۶، ۵۸، ۵۹، ۶۲، ۱۰۰، ۱۰۷، ۱۱۴ و ۱۱۷ به رسمیت بشناسد. تأکید و عنایت ویژه قانون اساسی ج.ا.ا، سند چشم‌انداز توسعه ۱۴۰۴، قانون برنامه پنجم توسعه و نیز سیاست‌های کلان دولت یازدهم "دولت تدبیر و امید" مبنی بر رعایت اصول قانونمداری، اعتدالگرایی، بهره‌مندی از خردجمعی و منشور اخلاقی بیانگر جهت‌گیری‌های اساسی دولت در پرداختن به بخش مردم‌نهاد و واگذاری کار مردم به مردم است. سیاست‌های معاونت امور زنان و خانواده منبعت از سیاست‌های کلان دولت، بر توسعه مشارکت مردم و تشکل‌های اجتماعی در امور کشور و نیز افزایش مشارکت آنان در تصمیم‌سازی تأکید می‌کند. تحقق چنین هدفی جز با مشارکت فعالانه و مؤثر سازمان‌های مردم‌نهاد امکان‌پذیر نیست. رویکرد اصلی معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری در تحقق محور توسعه تواناییهای سازمانهای مردم‌نهاد (یکی از محورهای ماده ۲۳۰ برنامه پنجم توسعه) بعد از مرحله «تأسیس»؛ «تعمیق» حرکت و فعالیت سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده است که برای این منظور ظرفیت‌سازی را در سه بعد فردی، سازمانی و محیطی مد نظر داشته است. ظرفیت‌سازی هم به توسعه کیفی سازمان‌ها می‌انجامد و هم می‌تواند موجبات «پایداری انجمنی» آن‌ها را از طریق پیگیری اهداف در قالب برنامه‌های قابل اجرا و ملموس فراهم سازد.

این معاونت به پشتوانه قوانین و مقررات یاد شده و نیز به استناد اهداف و مأموریت‌های سازمانی سیاست‌های کلان خود را در خصوص سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده بر محورهای ذیل استوار کرده است:

- فرهنگ‌سازی و تمهید زمینه‌های مناسب و ترغیب زنان به سازماندهی فعالیت‌ها و مشارکت در قالب سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده
- گسترش فضای اعتماد، تقویت ارتباط و تعامل میان معاونت امور زنان و خانواده و سازمان‌های مردم‌نهاد فعال مرتبط به منظور بهره‌مندی این دو بخش از ظرفیت‌های یکدیگر
- بررسی و شناسایی قابلیت‌ها، توانمندی‌ها و بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده و جلب و جذب همکاری آنها در رفع مشکلات مبتلا به امور زنان و خانواده
- توانمندسازی و ارتقاء ظرفیت‌های سازمان‌های مردم‌نهاد زنان و خانواده سراسر کشور

- ارزشیابی و نظارت بر عملکرد مجریان طرحهای مشترک

به منظور ارتقاء توانمندی ها و بهره‌مندی از ظرفیت ها و قابلیت های موجود سازمان های مردم نهاد زنان و خانواده فعال سراسر کشور از مهرماه ۱۳۹۲ تا مرداد ماه ۹۵ بیش از ۵۵۰ طرح و برنامه و گزارش عملکرد به این معاونت ارسال شد که پس از مطالعه و ارزیابی کارشناسی در نهایت ۱۹۹ طرح از سازمان مردم نهاد فعال حوزه زنان و خانواده سراسر کشور در موضوعات تحکیم بنیان خانواده، اقتصاد و معیشت، سلامت (جسمی، روحی، اجتماعی)، پیشگیری از آسیب های اجتماعی، تعمیق باورهای دینی/گسترش فرهنگ عفاف و حجاب، توسعه تواناییهای سازمانهای مردم نهاد، فرهنگی، هنری و اطلاع رسانی و حمایتی مورد پذیرش و حمایت قرار گرفت.

در مجموع طی سالهای ۱۳۹۲ (نیمه دوم) تا ۱۳۹۵ (نیمه اول) از ۱۹۹ طرح سازمانهای مردم نهاد زنان و خانواده مورد حمایت از سوی این معاونت ۴۸ طرح در حوزه اقتصاد و معیشت- ۴۶ طرح در زمینه توسعه توانایی های سازمان های مردم نهاد- ۳۱ طرح در حوزه تحکیم بنیان خانواده- ۲۷ طرح ارتقاء سلامت- ۲۶ طرح پیشگیری از آسیب های اجتماعی- ۱۵ طرح فرهنگی، هنری و اطلاع رسانی و ۶ طرح در زمینه تعمیق باورهای دینی و گسترش فرهنگ عفاف و حجاب است که علاوه بر بُعد حمایتی، منجر به آموزش ۸۵۷۲۵ نفر مجموعاً ۲/۷۹۱/۹۹۴ نفر ساعت، مشاوره فردی و گروهی به ۳۱۸۴۰ نفر، تعداد خدمات کاهش آسیب به ۵۶۲۳۴۰ نفر، حرفه آموزی و فراهم نمودن ۴۲۹۰ فرصت شغلی از طریق مشاغل خانگی و مدل کارگاهی و اطلاع رسانی برای ۳۳۹۵۱ نفر در زمینه های فرهنگی انجام شده و یا خواهد شد. از مهمترین پروژه ها می توان به توانمندسازی اقتصادی خانواده زندانیان اشاره کرد که شرح آن در زیر آمده است:

۱. توانمندسازی اقتصادی خانواده زندانیان در دو بخش حرفه آموزی و اشتغالزایی

این طرح با همکاری انجمن حمایت زندانیان مرکز با هدف فراهم نمودن زمینه اجرای برنامه پیشگیری از آسیب های اجتماعی، حفظ و تحکیم بنیان خانواده، ارتقاء مهارت های شغلی خانواده های زندانیان و تسهیل زمینه های اشتغال پایدار و خودتکایی اقتصادی آنان و به منظور توان افزایی اقتصادی خانواده های زندانیان در ۲ بخش حرفه آموزی و اشتغال زایی در ۱۱ استان البرز، تهران، خراسان جنوبی، خراسان رضوی، کرمان، سیستان و بلوچستان، همدان، آذربایجان غربی، فارس، گلستان و مرکزی از طریق ارائه آموزش های حرفه ای برای ۱۶۶۱۳ خانواده زندانی به میزان مجموعاً ۴۵۲۳۰۰ نفر ساعت در بیش از ۱۳ گروه آموزشی و اعطای گواهینامه فنی و حرفه ای به مددجویان آموزش دیده و نیز فراهم نمودن ایجاد فرصت شغلی پایدار برای ۵۱۰ خانواده زندانی آموزش دیده طرح از طریق اعطای تسهیلات مورد نیاز شغلی، تهیه ابزار، لوازم و تجهیزات مورد نیاز جهت آموزش و تولید مددجویان تحت پوشش طرح، بازاریابی و کمک به عرضه و فروش محصولات تولیدی مددجویان و نیز مجموعاً ۱۵۷۵۰۰۰ نفر ساعت در موضوعات ۱- مهارتهای ده گانه زندگی ۲- تاب آوری اجتماعی با موضوعات پیشگیری و کاهش سوء مصرف مواد مخدر، دلایل گرایش به مواد روانگردان، عوامل خطر، سلامت جنسی، رفتارهای پرخطر جنسی و عواقب آن، مبارزه با ایدز و بیماریهای پرخطر و نیز ارائه مشاوره خصوصی و گروهی به ۲۱۰۰ نفر به مدت یکساعت مجموعاً ۲۱۰۰ نفر ساعت جلسه یک ساعته به مدت یکساعت طی سال ۹۴ و ۹۵ در حال اجرا است.

۲. آموزش مهارتهای زندگی

این طرح با همکاری موسسه زنان راسخ جنوب و هیات خادمین حضرت عباس(ع) بوشهر با هدف فراهم نمودن زمینه اجرای برنامه تحکیم بنیان خانواده ارتقاء مهارت های زندگی زنان و دختران شهرستان بوشهر در جهت پیشگیری از آسیبهای اجتماعی و کاهش تعارضات خانوادگی، تقویت روحیه اعتماد به نفس و خودباوری و به منظور افزایش سطح آگاهی هاو مهارت های زندگی ۶۰۰ نفر از زنان و دختران شهرستان بوشهر از طریق برگزاری ۱۰ نشست آموزشی ۲ و ۳ ساعته مجموعاً ۷۰۰۰ نفر ساعت در موضوعات مهارت برقراری ارتباط با همسر، فرزند و سایر اعضای خانواده، مهارت مهرورزی، تقویت روحیه اعتماد به نفس و شیوه برخورد صحیح با مشکل، بهداشت جسمی و تغذیه طی سال ۹۲ انجام پذیرفته است.

۳. آموزش مهارتهای بین فردی در زمینه ایجاد ارتباط موثر بین زوجین متقاضی وام از صندوق مهر امام رضا در سطح

شهرستان تهران

این طرح با همکاری کلینیک مددکاری آل یاسین تهران با هدف حفظ و تقویت کیان خانواده، ارتقاء مهارت‌های فردی جهت کاهش اختلافات زناشویی برای زوجین در ابتدای مسیر زندگی و افزایش رضایت مندی در بین اعضای خانواده و به منظور آگاه‌سازی و آموزش مهارت‌های بین فردی و ارتباط موثر بین ۱۰۰ نفر (۵۰ زوج) متقاضی وام از صندوق مهر امام رضا در سطح تهران از طریق برگزاری ۴ نشست ۳ ساعته مجموعاً ۱۲۰۰ نفر ساعت در زمینه مهارت‌های کلامی، ارتباطی، حل مساله و مدیریت استرس و ارائه ۱۰ مشاوره فردی و خانوادگی ۱۰ ساعت مجموعاً ۱۰۰ نفر ساعت طی سال ۹۲ انجام شده است.

۴. آموزش مهارت‌های اساسی زندگی به زنان و دختران در سطح منطقه سیستان

این طرح با همکاری کانون فرهنگی، اجتماعی بانوان سیستان با هدف حفظ و تحکیم بنیان خانواده و پیشگیری از آسیب‌های روانی و کاهش تعارضات خانوادگی، تقویت روحیه اعتماد به نفس و خودباوری زنان و دختران و به منظور افزایش سطح آگاهی‌ها و مهارت‌های زندگی ۳۰۰۰ نفر از زنان و دختران منطقه سیستان از طریق برگزاری ۱۰ نشست آموزشی ۴ ساعته مجموعاً ۱۲۰۰۰ نفر ساعت در موضوعات دهگانه زندگی شامل: ۱۰ مهارت خودآگاهی ۲۰ ارتباط موثر ۳ - همدلی ۴۰ روابط بین فردی ۵۰ حل مسأله ۶۰ تفکر خلاق ۷۰ تفکر انتقادی ۸۰ توانایی مدیریت هیجانات ۹۰ تصمیم‌گیری ۱۰۰ توانایی مقابله با استرس طی سال ۹۲ انجام پذیرفته است.

۵. برگزاری دوره آموزشی سبک زندگی در خانواده موفق در سطح شهرستان زاهدان

این طرح با همکاری موسسه فرهنگی ایستگاه هدایت با هدف حفظ و تحکیم بنیان خانواده، کاهش تعارضات خانوادگی و پیشگیری از بروز طلاق (عاطفی و رسمی)، و به منظور کمک به تشکیل خانواده‌های مستحکم و متعالی، ارتقاء فرهنگ مدارا و به منظور افزایش آگاهی‌ها و مهارت‌های ۳۰۰۰ نفر از زوجین و دختران و پسران در آستانه ازدواج در سطح شهرستان زاهدان از طریق برگزاری ۱۰ دوره آموزشی ۲ ساعته مجموعاً ۶۰/۰۰۰ نفر ساعت در موضوعات ازدواج پایدار موفق، نحوه بهبود روابط زناشویی، آشنایی با حقوق و تکالیف خانوادگی، مهارت ارتباط موثر با همسر، فرزند و خانواده، اصول اساسی بهداشت جنسی و زناشویی در اسلام، مهارت مهرورزی، توانایی مقابله با استرس و شیوه برخورد صحیح با مشکل طی سال ۹۲ انجام پذیرفته است.

۶. آموزش و مشاوره به خانواده‌ها و زنان و دختران منطقه محروم و حاشیه نشین زاهدان

این طرح با همکاری موسسه آسیب‌های اجتماعی ستایشگران با هدف فراهم نمودن زمینه اجرای برنامه حفظ و تحکیم بنیان خانواده، کاهش تعارضات خانوادگی، پیشگیری از بروز طلاق (عاطفی و رسمی)، تشکیل خانواده‌های مستحکم و متعالی و به منظور آگاه‌سازی و ارتقاء مهارت‌های زندگی ۱۵۰۰ نفر از خانواده‌ها و زنان و دختران منطقه محروم و حاشیه نشین زاهدان از طریق برگزاری ۵ نشست آموزشی ۳ ساعته مجموعاً ۲۲۵۰۰ نفر ساعت در موضوعات نحوه بهبود روابط زناشویی، ازدواج پایدار، آشنایی با حقوق و تکالیف خانوادگی، مهارت‌های ارتباط موثر با همسر، فرزند و خانواده، تعادل عاطفی و ارتباط صحیح، اصول اساسی بهداشت زناشویی در اسلام، مهارت مهرورزی، توانایی مقابله با استرس و شیوه برخورد صحیح با مشکل بررسی رایج‌ترین مشکلات زندگی و نیز ارائه ۵۰ خدمات مشاوره‌ای یک ساعته فردی و خانوادگی مجموعاً ۵۰ نفر ساعت به گروه مخاطب یاد شده طی سال ۹۲ انجام پذیرفته است.

۷. آموزش مهارت‌های اساسی زندگی

این طرح با همکاری کانون فرهنگی، اجتماعی بانوان استان سیستان و بلوچستان با هدف ارتقاء مهارت‌های زندگی زنان و دختران منطقه سیستان در جهت پیشگیری از آسیب‌های روانی و کاهش تعارضات خانوادگی، تلاش در جهت حفظ و تحکیم بنیان خانواده، تقویت روحیه اعتماد به نفس و خودباوری زنان و دختران و به منظور افزایش سطح آگاهی‌ها و مهارت‌های زندگی ۳۰۰ نفر از زنان و دختران شهرستان زاهدان از طریق برگزاری ۴ نشست آموزشی ۳ ساعته مجموعاً ۳۶۰۰ نفر ساعت در زمینه مهارت برقراری ارتباط با همسر، فرزند و سایر اعضای خانواده، مهارت مهرورزی، تقویت روحیه اعتماد به نفس و شیوه برخورد صحیح با مشکل طی سال ۹۲ انجام پذیرفته است.

۸. آموزش مهارت‌های زندگی به زوجین متقاضی طلاق در سطح شهرستان کرمانشاه

این طرح با همکاری انجمن بانوان به بان توتیا کرمانشاه با هدف حفظ و تحکیم بنیان خانواده و تقویت روابط همسران در زندگی مشترک، پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی ناشی از تعارضات خانوادگی و به منظور آموزش مهارت‌های زندگی به ۲۰۰ نفر (۱۰۰ زوج) متقاضی طلاق در سطح شهرستان کرمانشاه از طریق برگزاری ۵ نشست آموزشی ۳ ساعته مجموعاً ۳۰۰۰ نفر ساعت در زمینه شناخت نکات مثبت در زندگی مشترک، نحوه ارتباط موثر زوجین با یکدیگر، مهارت حل مساله، آگاهی از وظایف زناشویی طی سال ۹۲ انجام پذیرفته است.

۹. آموزش مهارت‌های زندگی از منظر قرآن در سطح شهرستان کرمانشاه

این طرح با همکاری موسسه فرهنگی اجتماعی اعجازمهر کرمانشاه با هدف حفظ و تحکیم بنیان خانواده و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی، تقویت روابط همسران در زندگی مشترک و به منظور آموزش مهارت‌های زندگی از منظر قرآن به ۴۰۰ نفر (۲۰۰ زوج) در سطح شهرستان کرمانشاه از طریق برگزاری ۵ کارگاه آموزشی نیم روزه ۴ ساعته "حدیث زندگی" مجموعاً ۸۰۰۰ نفر ساعت در زمینه خودسازی و رشد معنوی و تقویت ارتباط با خدا، شناخت نکات مثبت در زندگی مشترک، نحوه ارتباط موثر زوجین با یکدیگر، مهارت حل مساله، آگاهی از وظایف زناشویی از منظر قرآن کریم طی سال ۹۲ انجام پذیرفته است.

۱۰. آموزش مهارت‌های زندگی

این طرح با همکاری موسسه نیکوکاری اویس قرنی ۰ گیلان با هدف حفظ و تحکیم بنیان خانواده و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی، تقویت روابط همسران در زندگی مشترک، کاهش تعارضات خانوادگی، آگاهی یافتن نسبت به حقوق و مسئولیت‌ها و نکات ضروری در شروع یک زندگی پایدار و به منظور آموزش ۴۰۰ نفر از دختران و پسران در آستانه ازدواج و زوجین جوان در سطح شهرستان رشت تحت عنوان «هنر عالی زندگی» و ایجاد آمادگی پیش از تشکیل زندگی مشترک و کسب مهارت‌های لازم از طریق برگزاری ۴ دوره آموزشی ۸ ساعته مجموعاً ۳۲۰۰ نفر ساعت در زمینه روانشناسی عمومی، همسرگزینی، بهداشت مربوط به زوجین، حقوق و مسئولیت‌ها، مراقبت‌های بارداری، روانشناسی مسئولیت، بهداشت عمومی و تغذیه طی سال ۹۲ انجام پذیرفته است.

۱۱. حمایت از آموزش مهارت‌های زندگی با رویکرد قرآنی در سطح شهرستان کرج

این طرح با همکاری موسسه فرهنگی قرآن و عترت سرای معصوم البرز با هدف فراهم نمودن زمینه اجرای برنامه تحکیم بنیان خانواده، تعمیق باورهای دینی و نیز پیشگیری از آسیب‌های روانی و کاهش تعارضات خانوادگی به تاسی از قرآن کریم، توسعه و ترویج فرهنگ حیات بخش قرآن کریم در میان احاد مختلف زنان جامعه، ارتقاء سطح فرهنگی و تربیتی زنان و دختران و تقویت خودباوری و هویت یابی دینی، فرهنگی و اجتماعی آنان و به منظور ایفای نقش موثر آنان در سلامت روحی جامعه، آموزش، مشاوره و پاسخگویی به نیازهای فکری، دینی و تربیتی دختران جوان (مهارت‌های ارتباطی) و افزایش سطح آگاهی‌های ۷۵۰ نفر از زنان و دختران جوان شهرستان کرج از طریق برگزاری ۱۵ نشست (۵۰ نفره) ۳ ساعته مجموعاً ۱۵۵۰ نفر ساعت در موضوعات مهارت‌های برقراری ارتباط با همسر، فرزند و سایر اعضای خانواده، مهارت‌های برقراری تعادل عاطفی و ارتباط صحیح، در اسلام مهارت‌های مهرورزی، ازدواج پایدار موفق، نحوه بهبود روابط، ارتقاء فرهنگ مدارا، شیوه‌های مقابله با استرس، برخورد صحیح با مشکل، تهیه و توزیع بروشورهای فرهنگی و اطلاع‌رسانی همچنین آموزش هنرهای دستی در رشته‌های گلسازی و تابلوسازی با خمیر چینی و با پارچه و مخمل، تابلوهای مسی، و آسپزی، ساخت هفت سین و نیز آموزش دوخت لباسهای محلی و سنتی در جهت تقویت بنیه اقتصادی خانواده‌ها و افزایش میزان اثرگذاری دوره‌ها طی سال ۹۳ انجام پذیرفته است.

۱۲. آموزش مهارت‌های زندگی و سلامت به زوجین، جوانان در آستانه ازدواج و خانواده‌های آشوری ارومیه و حومه

این طرح با همکاری گروه بانوان وابسته به انجمن آشوریان ارومیه و حومه با هدف فراهم نمودن زمینه اجرای برنامه ارتقاء تحکیم بنیان خانواده، پیشگیری از تعارضات خانوادگی خانواده‌های ارومیه و حومه، ایجاد روابط درست همسران با یکدیگر، والدین و فرزندان و فرزندان با یکدیگر در

میان خانواده های ارومیه و حومه و به منظور آموزش مهارت‌های زندگی پیش از ازدواج، در حین ازدواج و پس از ازدواج به ۲۰۰ نفر از زوجین دختران و پسران جوان در آستانه ازدواج، زوجین و خانواده های آشوری ارومیه و حومه شهرستان ارومیه و حومه از توابع استان آذربایجان غربی از طریق برگزاری ۱۰ نشست آموزشی به مدت ۲ ساعت مجموعاً ۴۰۰۰ نفر ساعت و ارائه ۵۰ مشاوره فردی و خانوادگی ۱ ساعته مجموعاً ۵۰ نفر ساعت طی سال ۹۴ انجام پذیرفته است.

۱۳. برگزاری دوره آموزش مهارت‌های زندگی برای زوجین کلیمی تهران

این طرح با همکاری انجمن بانوان و دوشیزگان کلیمی تهران با هدف فراهم نمودن زمینه اجرای برنامه ارتقاء تحکیم بنیان خانواده، حفظ و تحکیم بنیان خانواده و پیشگیری از تعارضات خانوادگی، تقویت مهارت‌های ارتباطی موثر زوجین با یکدیگر و با فرزندان و به منظور آموزش مهارت‌های زندگی پیش از ازدواج، در حین ازدواج و پس از ازدواج به ۱۵۰ نفر از دختران و پسران جوان در آستانه ازدواج و زوجین کلیمی تهران از طریق برگزاری ۱۵ نشست آموزشی به مدت ۲ ساعته مجموعاً ۴۵۰۰ نفر ساعت طی سال ۹۴ اجرا شده است.

۱۴. آموزش شیوه های فرزند پروری در منطقه ۲ مارلیک و حصارک

این طرح با همکاری انجمن حامیان کودکان کار و خیابان در منطقه ۲ مارلیک و حصارک با هدف فراهم نمودن زمینه اجرای برنامه تحکیم بنیان خانواده، پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی و برنامه توسعه توانایی‌های سازمان‌های مردم نهاد، ایجاد صمیمیت و دوستی بیشتر بین اعضا خانواده و تربیت فرزندان خلاق و معتمد به نفس، بروز استعداد های نهفته در کودکان با پذیرش صحیح آنها و ایجاد آرامش به جای اضطراب در امر پرورش کودکان، بالارفتن سطح مقاومت خانواده در قبال مسائل و مشکلات اجتماعی، تلاش در جهت حفظ و تحکیم بنیان خانواده و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی و به منظور افزایش سطح دانش و آگاهی های ۲۰۰ نفر از مادران در دو منطقه مارلیک و حصارک به مدت ۱۴ ساعت در قالب ۷ جلسه آموزشی ۲ ساعته در موضوعات: بررسی شیوه های فرزندپروری، بررسی نقش آموزش صحیح در تربیت کودکان، بررسی تکنیک های اثربخش در ایجاد ارتباط بدون تنش، پرورشگری در کودکان، روش حل مسئله در دعواهای کودکان، چگونگی مواجهه با دروغگویی کودکان، تکنیک های رفع اضطراب در کودکان، میزگرد و بررسی فعالیت ها در جلسات قبل پرسش و پاسخ طی سالهای ۹۳ و ۹۴ اجرا شده است.

۱۵. افزایش رضایتمندی زوجین و دختران و پسران جوان در آستانه ازدواج ۱۱ شهرستان بیرجند، درمیان، طبس،

نهبدان، قائنات، سربیشه، زیرکوه، فردوس، بشرویه، خوسف و سرایان استان خراسان جنوبی

این طرح با همکاری کانون فرهنگی، اجتماعی و خانواده گوهرالشریعه خراسان جنوبی با هدف فراهم نمودن زمینه اجرای برنامه حفظ و تحکیم بنیان خانواده و پیشگیری از تعارضات خانوادگی و به منظور آموزش مهارت‌های زندگی پیش از ازدواج، در حین ازدواج و پس از ازدواج از طریق برگزاری ۵۰ نشست آموزشی ۲ ساعته مجموعاً ۳۷۵ هزار نفر به ۳۷۵۰ نفر از زوجین و دختران و پسران جوان در آستانه ازدواج شهرستان های بیرجند، درمیان، طبس، نهبدان، قائنات، سربیشه، زیرکوه، فردوس، بشرویه، خوسف و سرایان از توابع استان خراسان جنوبی در زمینه مهارت‌های دهگانه زندگی، رضایت مندی زناشویی طی سال ۹۴ اجرا شده است.

۱۶. برگزاری دوره آموزشی مهارت‌های زندگی پیش از ازدواج در حین ازدواج و پس از ازدواج به دختران و پسران در آستانه

ازدواج و زوجین شهرستان های بشرویه، فردوس و سرایان

این طرح با همکاری کانون فرهنگی، اجتماعی و خانواده بانوان ۰ استان خراسان جنوبی با هدف فراهم نمودن زمینه اجرای برنامه حفظ و تحکیم بنیان خانواده، پیشگیری از تعارضات خانوادگی، تقویت مهارت‌های ارتباطی موثر زوجین با یکدیگر و با فرزندان و به منظور آموزش مهارت‌های زندگی پیش از ازدواج، در حین ازدواج و پس از ازدواج به ۲۵۰۰ نفر از دختران و پسران جوان در آستانه ازدواج و زوجین شهرستان های بشرویه، فردوس و سرایان استان خراسان جنوبی از طریق برگزاری ۲۰ نشست آموزشی به مدت ۲ ساعت مجموعاً ۱۰۰ هزار نفر ساعت طی سال ۹۴ اجرا شده است.

۱۷. آموزش باروری سالم به زوجین در آستانه ازدواج در شهرستان های سربیشه، خوسف، قاین، بیرجند، درمیان و

نهبندان خراسان جنوبی

این طرح با همکاری کانون فرهنگی اجتماعی مهرآفرینان بانوان شهر مود سربیشه با هدف فراهم نمودن زمینه اجرای سیاست های جمعیتی ابلاغی مقام معظم رهبری، برنامه ارتقاء سلامت، آموزش، آشنایی و برنامه ریزی مناسب جهت باروری سالم و ارتقای سلامت مادر و کودک، افزایش آگاهی جامعه درباره اهمیت فرزندآوری سالم و اجتناب از تک فرزندی، حفظ تحکیم بنیان خانواده با شرایط اقتضانات سلامت، معیشت و فرهنگ آنها، آشنایی با اصول روابط اجتماعی زناشویی و باروری سالم در ابتدای زندگی مشترک منطبق بر فرهنگ و ارزشهای اسلامی، ایرانی، کاهش فاصله بین ازدواج و بارداری کاهش فاصله بین فرزندان، کاهش میزان سقط، مرده زایی و ناباروری و به منظور آموزش ۲۴۰۰ نفر از زوجین از طریق برگزاری ۱۸ نشست ۲ ساعته مجموعاً ۸۶۴۰۰ نفر ساعت در زمینه آشنایی با اصول روابط اجتماعی، زناشویی و باروری سالم، آموزش باروری سالم و مراقبت های لازم در این دوران، سقط و عوارض آن، عوارض سزارین، پیشگیری از عفونتهای رحم و روابط سالم جنسی، باروری سالم و پیشگیری از بارداریهای پرخطر، فاصله گذاری مناسب بین فرزندان در سطح شهرستان های سربیشه، خوسف، قاین، بیرجند، درمیان و نهبندان خراسان جنوبی طی سال ۹۴ اجرا شده است.

۱۸. حمایت از تحکیم بنیان خانواده از منظر قرآن کریم در سطح ۱۲ شهرستان کرمانشاه (مناطق حاشیه نشین) ماهدشت،

روانسر، پاوه، بیستون جوانرود، هرسین، کنگاور، صحنه، گیلانغرب، سرپل ذهاب، اسلام آباد

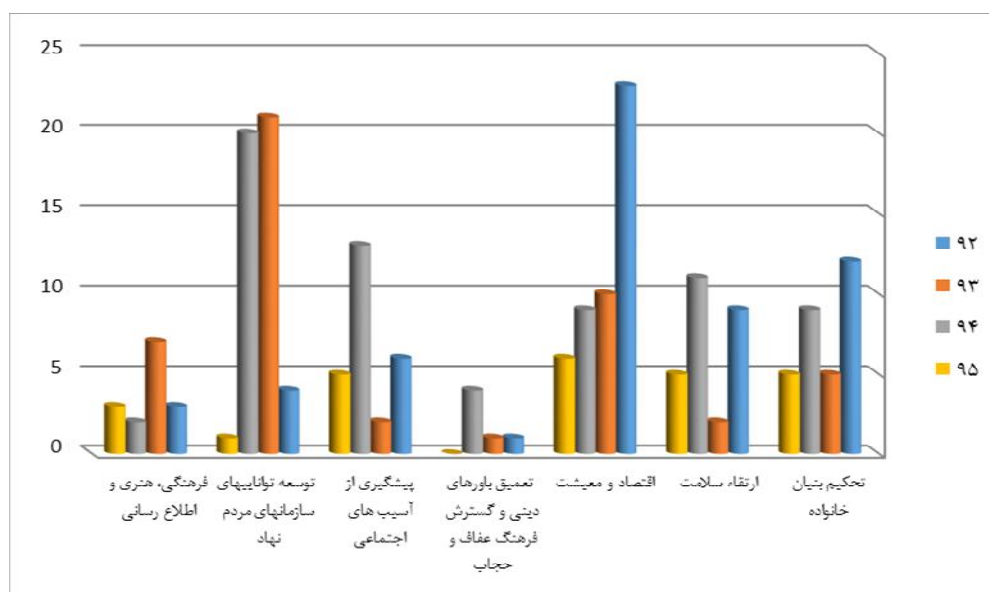
این طرح با همکاری موسسه فرهنگی قرآن و عترت اعجاز القرآن کرمانشاه با هدف فراهم نمودن زمینه اجرای برنامه تحکیم بنیان خانواده، تعمیق باورهای دینی و نیز توسعه تواناییهای سازمانهای مردم نهاد، ارتقاء مهارتهای زندگی زنان و دختران در جهت پیشگیری از آسیب های روانی و کاهش تعارضات خانوادگی به تاسی از قرآن کریم، توسعه و ترویج فرهنگ حیات بخش قرآن کریم در میان احاد مختلف جامعه، ارتقاء سطح فرهنگی و تربیتی زنان و دختران و تقویت خود باوری و هویت یابی دینی، فرهنگی و اجتماعی آنان و به منظور ارتقاء مهارتهای ارتباطی و مهارتهای دهگانه زندگی به استناد آیات قرآن کریم به ۲۰۰۰ نفر از زنان و دختران جوان در سطح ۱۲ شهرستان ماهدشت، روانسر، پاوه، جوانرود، هرسین، بیستون، کنگاور، صحنه، گیلانغرب، سرپل ذهاب، اسلام آباد از طریق برگزاری ۴۰ کارگاه آموزشی در هر کارگاه ۵۰ نفر (هر کارگاه ۴ ساعت)، مجموعاً ۸۰۰۰ نفر ساعت، تهیه و توزیع بروشورهای فرهنگی و اطلاع رسانی طی سال ۹۴ اجرا شده است.

۱۹. آموزش مهارتهای زندگی پیش از ازدواج، در حین ازدواج و پس از ازدواج به دختران و پسران جوان در آستانه ازدواج و زوجین

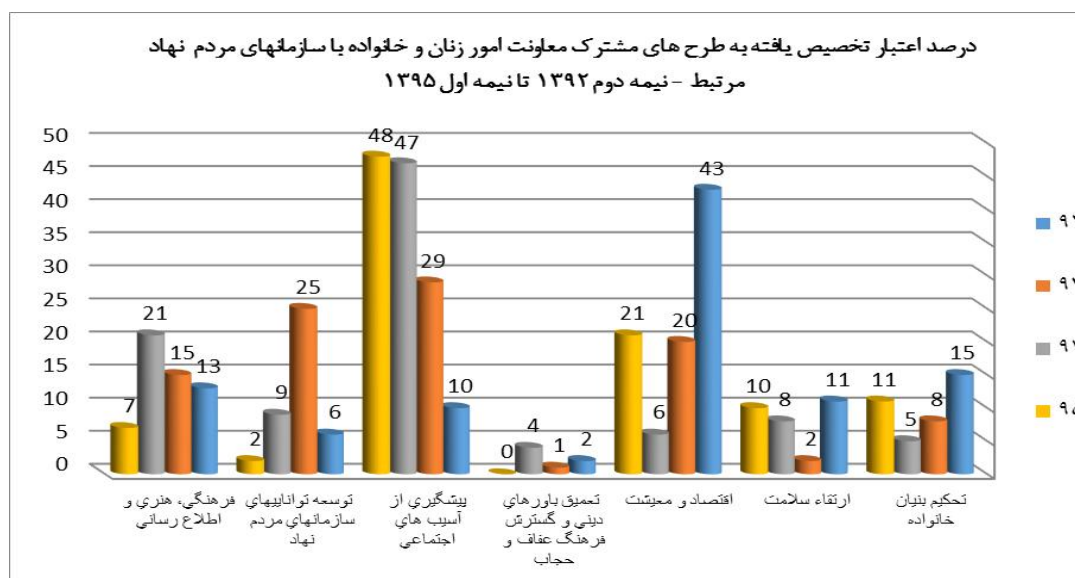
شهرستان دهلران، بوشهر، قزوین، بانه و رشت برای پیشگیری از تعارضات خانوادگی

این طرح با همکاری جمعیت همیاران سلامت روان اجتماعی درد آشنا دهلران، موسسه پیوند سبز بوشهر موسسه همیاران سلامت روان توانگران قزوین، انون فرهنگی، اجتماعی بانوان شهرستان بانه و موسسه نیکوکاری اویس قرنی استان گیلان با هدف فراهم نمودن زمینه اجرای برنامه تحکیم بنیان خانواده و برنامه توسعه تواناییهای سازمانهای مردم نهاد، تقویت مهارتهای ارتباطی موثر زوجین با یکدیگر و با فرزندان و پیشگیری از تعارضات خانوادگی و تحکیم بنیان خانواده، آشنایی با اصول روابط اجتماعی زناشویی و باروری سالم در ابتدای زندگی مشترک برای تحکیم بنیان خانواده منطبق بر فرهنگ و ارزشهای اسلامی، ایرانی و به منظور ارتقاء مهارتهای زندگی پیش از ازدواج، در حین ازدواج و پس از ازدواج به ۱۱۳۰۰ نفر از زوجین و دختران و پسران جوان در آستانه ازدواج از طریق برگزاری ۹۰ نشست آموزشی به مدت ۲ ساعت در زمینه مهارتهای دهگانه زندگی شامل ۱۰ مهارت خودآگاهی ۲۰ ارتباط مؤثر ۳۰ همدلی ۴۰ روابط بین فردی ۵ - حل مسأله ۶۰ تفکر خلاق ۷۰ تفکر انتقادی (توانایی تحلیل اطلاعات) ۸ - توانایی مدیریت هیجانات ۹۰ تصمیم گیری ۱۰۰ توانایی مقابله با استرس و نیز آشنایی با شرایط جسمی و فیزیولوژی، آشنایی با باروری سالم، فرزند پروری و بهداشت و تغذیه و نیز آموزش های لازم در زمینه همسرگزینی، حقوق، تکالیف و آموزش داشتن روابط سالم زناشویی و رضایتمندی طی سال ۹۵ در حال اجرا است.

نمودار ۱: توزیع فراوانی طرح های مشترک معاونت امور زنان و خانواده و سازمانهای مردم نهاد مرتبط - نیمه دوم ۱۳۹۲ تا نیمه اول ۱۳۹۵

نمودار ۲: درصد اعتبار تخصیص یافته به طرح های مشترک معاونت امور زنان و خانواده با سازمانهای مردم نهاد مرتبط - نیمه دوم ۱۳۹۲ تا نیمه اول ۱۳۹۵

بخش سوم

گفتمان سازی در حوزه خانواده

گفتمان یک جامعه مثل هوست، همه تنفس می کنند؛ چه بدانند، چه ندانند؛ چه بخواهند، چه نخواهند؛ باید این گفتمان سازی انجام بگیرد (مقام معظم رهبری) هر برنامه و بهبودی در وضعیت خانواده در صورتی موفق خواهد شد که با مشارکت حداکثری جامعه حمایت شود و بدون مشارکت بدنه جامعه تغییر شرایط بسیار سخت خواهد بود. به همین منظور گفتمان سازی در حوزه خانواده امری ضروری است. معاونت امور زنان و خانواده در راستای حساس سازی، ارائه آگاهی و گفتمان سازی در حوزه خانواده اقداماتی به شرح ذیل انجام داده است:

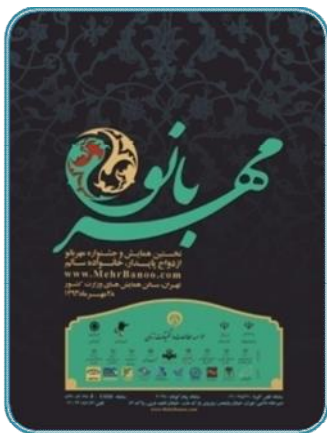
الف) حمایت مادی از همایش ها و نشست های تخصصی برگزار شده توسط مراکز علمی-دانشگاهی و سازمان های مردم

نهاد از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۵

برگزاری همایش های علمی از جمله عوامل موثر در فرایند توسعه ملی است که فرصت تبادل اطلاعات دانشمندان و محققان و ارائه نتایج دستاوردهای تحقیقاتی را فراهم می نماید. همایش ها و سمینارهای علمی، همواره دو عنصر دانش و تجربه را برجسته نموده و بستری برای بالا بردن روحیه خودباوری و انگیزه محققان و سوق دادن پروژه های علمی و تحقیقاتی دانشگاهی به سمت رفع مشکلات جامعه فراهم می نمایند و فضایی برای عرضه توان علمی و عملی محققان در مجامع داخلی و بین المللی و محیطی مناسب برای تبادل اطلاعات و دیدگاه های علمی محققان و دانشمندان محسوب می شوند. با توجه به این عوامل، معاونت امور زنان و خانواده از همایش ها و گردهمایی های علمی نهادهای پژوهشی و آموزش عالی حمایت نموده و تلاش کرده است تا از نتایج حاصل از این همایش ها در راستای ارتقای و پویایی نهاد خانواده و آسیب زدایی از این نهاد مهم اجتماع و همچنین ارتقای جایگاه زنان در فرآیند توسعه پایدار ایران بهره مند شود. از سوی دیگر معاونت توانسته از خروجی همایش ها به ویژه همایش های علمی - تخصصی در کوتاه مدت هم بهره مند شود.

عناوین کنگره ها، همایش ها و نشست های علمی حمایت شده در حوزه خانواده به شرح ذیل است:

۱- حمایت از برگزاری همایش تخصصی ازدواج پایدار - خانواده سالم با عنوان "مهربانو"

این همایش توسط موسسه مطالعات و تحقیقات زنان و با هدف طرح ضرورت ها، موانع و چالش های ازدواج در کشور و ارائه و بررسی پیشنهادات و نظرات و راهکارهای اجرایی برای افزایش تشکیل خانواده و پایداری آن در سال ۱۳۹۳ در محل وزارت کشور با همکاری معاونت اجتماعی وزارت کشور و شورای عالی جوانان و همکاری مشاوران امور زنان و خانواده وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت ورزش و امور جوانان، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، وزارت نیرو، وزارت صنعت معدن و تجارت، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و بانک مرکزی برگزار گردید. برخی راهکار های ارائه شده در این همایش حول محورهای: ضرورت های ازدواج، تشکیل خانواده و دوام آن توسط خانواده و جوانان، مسائل و تسهیلات قابل توجه برای حاکمیت و مسئولین کشور، بررسی سبک زندگی ایرانی-اسلامی و راهکارهای آن، بررسی مسائل و چالش ها در زمینه ازدواج و مسئولیت اجتماعی نهادها، سازمانها و شرکتهای و دستیابی به راهکارهای اجرایی برای بهبود وضعیت ازدواج در کشور و ایجاد هم افزایی در این امر بوده است.

۲- حمایت از برگزاری اولین کنگره ملی روانشناسی خانواده

این کنگره با همکاری انجمن علمی روانشناسی خانواده در ایران در آبان ماه سال ۹۳ و با هدف فراهم کردن فضای گفتگویی برای واکاوی و بررسی مسائل مربوط به خانواده، تبیین راه حل مناسب برای مسائل مربوط به خانواده و ارائه الگوی مطلوب خانواده، ارائه مقاله و طرح چالش‌های مختلف و ارائه راهکارهای مناسب جهت کنترل آسیب در خانواده برگزار گردید. در این کنگره اساسی‌ترین مباحث خانواده از قبیل: مبانی خانواده، آسیب‌شناسی خانواده، رویکردهای تحکیم خانواده، روش‌های کاهش طلاق و فراهم سازی زمینه‌های روانی و اجتماعی لازم برای ازدواج به هنگام و داوطلبانه، مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

مجموعه مقالات کنگره و بیانیه کنگره که در آن به مهمترین اقدامات لازم الاجرا برای خانواده‌ها اشاره داشته است از نتایج برگزاری این کنگره می‌باشد.

۳- حمایت از برگزاری همایش ملی چالش‌های خانواده ایرانی

این همایش با همکاری گروه مطالعات خانواده ایرانی و زنان دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی دانشگاه الزهرا (س) در اردیبهشت سال ۹۳ در سالن دکتر تورانی دانشگاه و با هدف طرح چالش‌های مختلف خانواده در هر یک از مراحل چرخه عمر (در حوزه روانی - اجتماعی و در حوزه حقوقی) و ارائه راهکارهای مناسب جهت کنترل آسیب‌های به وجود آمده و همچنین تصویر مناسب و کارکردی از خانواده مطلوب برگزار گردید. در این همایش اساتید صاحب‌نظر در حوزه زنان و خانواده به طرح مهمترین مسائل و چالش‌های پیش رو و ارائه راهکارهای مقتضی در محورهای اصلی مطرح شده همچون سلامت، ازدواج، باروری، روابط خانواده و سالمندی با ارائه مقالاتی همچون آسیب‌شناسی هویت سازی زنان در گفتمان خانواده با محوریت رسانه؛ پرداختند.

۴- حمایت از برگزاری همایش ابعاد جمعیت‌شناختی تحولات خانواده در ایران

این همایش با همکاری انجمن جمعیت‌شناسی ایران در خرداد ۹۳ و با هدف تبیین و الگوسازی خانواده متعالی و مطالعه و بررسی ابعاد جمعیت‌شناختی تغییر و تحولات خانواده به صورت همه جانبه برگزار گردید. در این همایش ۵ نشست تخصصی در محورهای: تحولات زمانبندی، الگوهای ازدواج و تشکیل خانواده، تغییر در بعد و ترکیب خانوار در بستر گذار جمعیتی، تغییرات خانواده، باروری و فرزندآوری، خانواده، مسیر زندگی و روابط بین نسلی و انحلال زناشویی، طلاق و بیوگی برگزار گردید. همچنین میزگرد تغییر و تداوم خانواده در ایران، راهکارها و سیاستها نیز در چارچوب هفتمین همایش انجمن جمعیت‌شناسی ایران و با همکاری دانشگاه تهران و انجمن مذکور برگزار و به طرح مسائل و مشکلات این حوزه و تغییرات خانواده به لحاظ ارزشی و فرهنگی و ... پرداخته شد.

۵- حمایت از برگزاری همایش علمی - دانشجویی "پایداری خانواده، تعالی جامعه"

این همایش با همکاری معاونت فرهنگی جهاد دانشگاهی واحد الزهرا (س) در سال ۹۴ و به منظور هم اندیشی صاحب‌نظران و مسئولین نسبت به موضوع خانواده و عرصه‌های اجتماعی به ویژه از منظر دختران دانشجو با اهدافی همچون تبیین الگوی رشد و تعالی متوازن دختران دانشجو در جامعه و خانواده، تلاش برای تبیین مفهوم پایداری خانواده، ارتقای آگاهی جامعه هدف در مورد پایداری خانواده و تمهید مقدمات خانواده مطلوب اسلامی برگزار گردید. محورهای این همایش عبارتند از: پایداری خانواده، قوانین و

سیاست‌گذاری کلان، تغییرات نهادی و کارکردی خانواده، شیوه‌های همسرگزینی و ازدواج، خانواده، بهداشت و سلامت، خانواده و دین، خانواده و جمعیت، خانواده و اقتصاد و

در این همایش همچنین پنل‌های تخصصی "مسئله‌شناسی دختران دانشجو در آموزش عالی"، "خانواده، جامعه و نظام آموزشی" و "خانواده و رسانه" برگزار گردیده است.

۶- حمایت از برگزاری همایش ملی خانواده سالم، جمعیت و توسعه پایدار

این همایش توسط انجمن علمی امامی ایران و کارگروه تخصصی سلامت، بهداشت و محیط زیست این معاونت در اردیبهشت ماه سال ۹۴ و با هدف تحقق سیاست‌های ابلاغی جمعیت به منظور افزایش سطح آگاهی‌های عموم جامعه نسبت به باروری سالم، کاهش عوارض مرگ و میر مادران و نوزادان و ارائه دستاوردها و پیشنهادهای در پیشبرد سیاست‌های جمعیت و فرزندآوری برگزار گردیده است.

۷- حمایت از برگزاری نشست تخصصی بررسی مسائل و چالش‌های مرتبط با ازدواج زود هنگام دختران

مرجع ملی حقوق کودک متعاقب مکاتبه این معاونت با وزیر دادگستری در موضوع ازدواج زود هنگام دختران، «بررسی مسائل و چالش‌های مرتبط با ازدواج زود هنگام دختران» را در دستور اقدام کارگروه تخصصی حقوقی و قضایی این مرجع قرار داد و نخستین جلسه کارگروه با حضور نمایندگان دستگاه‌های ذی‌ربط در محل آن مرجع برگزار و خلاءهای قانونی و تشکیکات رویه دادگاه‌ها در صدور اجازه‌نامه موضوع ماده ۱۰۴۱ قانون مدنی و نیز رویه دفاتر ازدواج در ثبت ازدواج‌های زیر سنین قانونی، مورد بررسی اعضای قرار گرفت.

۸- برگزاری نشست علمی بررسی حق کودکان به تفریح و شادی از منظر دیدگاه‌های اسلامی، موازین بین‌المللی و مقررات داخلی - ۱۳۹۴

با عنایت به هفته ملی کودک (۱۵ لغایت ۲۱ مهرماه ۱۳۹۴)، این معاونت در چارچوب تفاهم‌نامه منعقد شده با کمیسیون حقوق بشر اسلامی، نشست علمی فوق‌را در مهرماه سال ۱۳۹۴ برگزار نمود و ضمن آن قواعد بین‌المللی، مقررات نظام حقوقی کشور و دیدگاه‌ها و موازین فقهی مرتبط مورد بررسی قرار گرفت.

۹- نشست هم‌اندیشی در موضوع امکان سنجی تلفیق لایحه تأمین امنیت زنان در برابر خشونت با پیش‌نویس سند ملی امنیت زنان و کودکان در روابط اجتماعی (موضوع ماده ۲۲۷ قانون برنامه پنجم توسعه)

این نشست پیرو جلسات برگزار شده در محل سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور با موضوع «امکان سنجی تلفیق سند ملی امنیت کودکان در روابط اجتماعی موضوع ماده ۲۲۷ قانون برنامه پنجم توسعه و لایحه تأمین امنیت زنان در برابر خشونت زنان» در معاونت برگزار شد. متعاقباً دو جلسه کارشناسی با حضور نمایندگان دستگاه‌های موضوع ماده ۲۲۷ قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران برگزار گردید که از نتایج این جلسات عدم امکان الحاق این دو متن در قالب واحد و انفکاک بخش کودک از سند وزارت کشور و ادغام آن در برنامه عمل ده ساله حقوق کودک و نوجوان (سند ملی) در آفر ۱۴۰۴؛ راهبردها و برنامه‌های اجرایی مرجع ملی حقوق کودک وزارت دادگستری بود.

۱۰- حمایت از برگزاری همایش ملی تغییرات خانواده و چالش های آن در ایران

این همایش با همکاری پژوهشکده علوم اجتماعی در اردیبهشت ۹۵ و با هدف مطالعه تغییرات ایجاد شده در اشکال و ساختار خانواده و همچنین روابط درون خانواده ها در ایران، مطالعه نقش عوامل اجتماعی، فرهنگی، سیاست گذاری ها در شکل گیری تغییرات خانواده (همچون رسانه ها و فضای مجازی، سیاست های نوین جمعیتی و ...)، مطالعه فرصت ها و چالش های ایجاد شده در خانواده با محورهای همچون تغییرات خانواده، فرصت ها و چالش ها، اشکال جدید خانواده، روابط خانوادگی و آینده آن در ایران، روابط نسلی (تفاوت ها، شکاف ها و گسست ها) در روند تغییرات و ... برگزار شده است.

۱۱- حمایت از برگزاری نشست علمی امکان سنجی ازدواج زود هنگام از منظر نظام حقوقی ایران، اندیشه اسلامی و موازین بین-المللی - ۱۳۹۵

این نشست مطابق ماده ۱ تفاهم نامه منعقد شده این معاونت با کمیسیون حقوق بشر اسلامی ایران مبنی بر برگزاری کارگاه و نشست های آموزشی در حوزه کودکان و زنان در تاریخ ۱۹/۰۲/۱۳۹۵ و با هدف ارائه راهکارهای عملیاتی برای برون رفت از معضل ازدواج های زود هنگام و اجباری زیر سنین قانونی و مغایر شرایط مقرر در ماده ۱۰۴۱ قانون مدنی، برگزار گردید.

۱۲- حمایت از برگزاری جشنواره تئاتر خیابانی طلوع امید

این جشنواره با هدف فرهنگ سازی برای مواجهه با آسیب های اجتماعی و همکاری با مراجع ذی ربط (سازمان بهزیستی) از تاریخ ۱۹ الی ۲۴ اردیبهشت ماه سال ۱۳۹۴ در شهر تهران برگزار شد. این جشنواره با محوریت آسیب ها و مشکلات اجتماعی و با موضوعات معلولیت و مناسب سازی فضای شهری، توانمند سازی، نقش مشارکت های اجتماعی، ازدواج و تحکیم خانواده، پیشگیری از طلاق،

پیشگیری از اعتیاد، تکدی گری و در سه بخش؛ مسابقه نمایش های خیابانی و میدانی، نمایش های شورایی و بخش ویژه برگزار شده است.

۱۳- حمایت از همایش بزرگداشت هفته ملی کودک

این همایش با توجه به عضویت معاونت در کمیته اجرایی بزرگداشت هفته ملی کودک در سال ۱۳۹۳ در سالن همایش های برج میلاد برگزار شد.

۱۴- حمایت از برگزاری مراسم بزرگداشت و تقدیر از مادران شهدا و ایثارگران به نفع کودکان کار و خیابان

این طرح با همکاری موسسه خیریه حامیان کودک کار (کوک) با هدف فراهم نمودن زمینه اجرای برنامه تعمیق باورهای دینی، گسترش و تعمیق برنامه های ترویجی در سطوح مختلف نظام، الگوسازی و ترویج حقوق، شأن و منزلت و مسئولیت های فردی خانوادگی و اجتماعی به منظور حمایت از برگزاری مراسم بزرگداشت و تقدیر از مادران شهدا و ایثارگران به همراه اکران فیلم شیار ۱۴۳ به نفع کودکان کار و خیابان با حضور بیش از ۲۰۰ نفر از هنرمندان، ورزشکاران و علاقمندان در نوزدهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۳ برگزار شده است.

۱۵- حمایت از برگزاری همایش ملی زنان، خانواده و شبکه های اجتماعی مجازی

این طرح با همکاری انجمن ایرانی مطالعات زنان با هدف فراهم نمودن زمینه اجرای برنامه حفظ و تحکیم بنیان خانواده، برنامه پیشگیری از آسیب های اجتماعی و نیز برنامه توسعه توانایی های سازمان های مردم نهاد ماده ۲۳۰ قانون برنامه پنجم توسعه، تبیین رویکردهای نظری مرتبط با وسایل ارتباط جمعی نوین با تاکید بر شبکه های اجتماعی مجازی، شناخت تاثیرات و پیامدهای اجتماعی، فرهنگی استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی، شناسایی ضعف ها و تهدیدهای استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی و نحوه مدیریت آن در سطوح مختلف، بررسی ظرفیتهای و قوتها، فرصتهای استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی، انتقال تجارب و آرایه نتایج مطالعات در حوزه شبکه های اجتماعی مجازی به منظور برگزاری "همایش تخصصی زنان، خانواده و شبکه های مجازی" با حضور ۳۰۰ نفر از اساتید، پژوهشگران، دانشجویان و نمایندگان سازمانهای مردم نهاد با سه محور اصلی: الف) شبکه های اجتماعی مجازی و توسعه: جهانی شدن و شبکه های اجتماعی مجازی، اوقات فراغت و شبکه های اجتماعی مجازی، امنیت اجتماعی و شبکه های اجتماعی مجازی، جنبش های اجتماعی و شبکه های اجتماعی مجازی، زنان و شبکه های اجتماعی مجازی ب) شبکه های اجتماعی مجازی فرصت ها و تهدیدها: اعتماد به شبکه های اجتماعی مجازی، حریم خصوصی و شبکه های اجتماعی مجازی، افکار عمومی، فرهنگ عامه و شبکه های اجتماعی مجازی، دگرگونی های زبانی و واژگانی، روابط نسلی و شبکه های اجتماعی مجازی ج) شبکه های اجتماعی مجازی و سازمانهای مردم نهاد: نقش و کارکرد شبکه های اجتماعی مجازی، اعتماد و شبکه های اجتماعی مجازی، اثربخشی و کارایی شبکه های اجتماعی مجازی طی ۲ روز (۱۶ ساعت)، برگزاری دو پنل تخصصی در روز دوم همایش و چاپ و انتشار مجموعه مقالات همایش که مقدمات اجرای طرح از سال ۱۳۹۴ آغاز و در نیمه دوم سال ۱۳۹۵ برگزار می شود.

۱۶- حمایت از برگزاری نشست تخصصی نقش زنان در واقعه ی عاشورا

این طرح با همکاری موسسه مطالعات و تحقیقات زنان و کارگروه تخصصی تعمیق باورهای دینی و کارگروه تخصصی مدیریت و مشارکت سیاسی اجتماعی این معاونت با هدف فراهم نمودن زمینه اجرای برنامه تعمیق باورهای دینی و نیز برنامه توسعه توانایی های سازمانهای مردم نهاد، بررسی جایگاه، نقش و اهمیت و ضرورت مشارکت سیاسی زنان در واقعه عاشورا و آثار عملکرد آنان تا امروز، حفظ و تحکیم بنیان خانواده در شرایط دشوار و سخت جهاد و شهادت، تبیین نقش سیاسی حضرت زینب(س) در واقعه عاشورا و به منظور واکاوی نقش و جایگاه حضرت زینب(س) در دفاع از حق و حقیقت از طریق برگزاری یک نشست تخصصی ۳ ساعته با حضور ۲۰۰ نفر از اساتید، دانشجویان، پژوهشگران و نمایندگان سازمانهای مردم نهاد طی سال ۱۳۹۴ انجام پذیرفته است.

۱۷- حمایت از برگزاری جشنواره فیلم و عکس مادر

این طرح با همکاری موسسه فرهنگی هنری نیلا فرهنگ با هدف فراهم نمودن زمینه اجرای برنامه تحکیم بنیان خانواده، توسعه و ترویج فرهنگ و سبک زندگی ایرانی به ویژه در فعالیت های اجتماعی، آموزشی و اشتغال زنان و متناسب با معیارهای اسلامی و هماهنگی با مصالح خانواده، تکریم، تقویت و حفظ هویت اصیل مادرانه و به منظور ایجاد حساسیت در جامعه نسبت به نقش مادران به عنوان پایه و اساس خانواده در مراقبت و تربیت فرزندان و ترویج و تقویت نقش مادرانه از طریق برگزاری جشنواره ۶ روزه و مسابقه فیلم نامه نویسی، فیلم کوتاه و بلند، عکس و انیمیشن، اهدای جوایز ویژه، تندیس، لوح تقدیر و جوایز نقدی به ۱۰ اثر از بهترین های جشنواره در بخش های فیلم کوتاه مستند، داستانی، پویانمایی، تجربی و نما آهنگ، فیلم تولیدی، فیلم نامه نویسی و عکس، معرفی و تقدیر از مادران کارآفرین و نمونه در زمینه های مختلف طی سال ۱۳۹۴ انجام پذیرفته است.

ب) حمایت های معنوی از برگزاری همایش ها، نشست ها و کنگره های برگزار شده توسط مراکز علمی - دانشگاهی در

سالهای ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۵

حمایت معنوی از همایش ها، نشست های تخصصی و کنگره ها از طریق موافقت با درج لوگوی معاونت، سخنرانی، معرفی به دستگاههای مرتبط و اطلاع رسانی در سایت این معاونت صورت گرفته است. عناوین همایش های مورد حمایت معنوی به شرح زیر است:

۱. ششمین کنگره آسیب شناسی خانواده و دومین جشنواره ملی خانواده پژوهی

این کنگره با هدف گسترش پژوهش های بین رشته ای حوزه خانواده با تشویق و حمایت از پژوهشگران موضوعات خانواده توسط پژوهشکده خانواده دانشگاه شهید بهشتی در سال ۱۳۹۳ برگزار شد.

۲. دومین کنگره بین المللی تولید مثل و اولین کنگره بین المللی علوم سلامت باروری و فرزندآوری

این کنگره با هدف ارتقاء و بهبود کیفی روش های تشخیصی و درمانی در کشور و ارائه جدیدترین دستاوردهای علمی مرتبط با حوزه تولیدمثل و به اشتراک گذاشتن دانش محققان کشور توسط دانشگاه علوم پزشکی ایران به همراه انجمن علمی جنین شناسی و بیولوژی تولید مثل ایران در اردیبهشت ۱۳۹۵ برگزار شد.

۳. همایش ملی بانوی امید، سفیر امید (معرفی طرح توانمندسازی زنان سرپرست خانوار)

این همایش با هدف شناسایی ظرفیتهای مغفول مانده و زمینه های موجود جهت همکاری بین سازمانهای درگیر در امور زنان سرپرست خانوار، جمع و یکپارچه سازی اطلاعات موجود از زنان سرپرست خانوار در سطح شهر/ کشور، بستر سازی جهت بهره برداری متقابل سازمانهای درگیر از تجربیات یکدیگر در راستای ارتقاء کارآمدی و اثربخشی عملکرد و تبیین سازوکارهای لازم جهت بسط نگرش علمی و سیستمی در اجرای طرح های مربوط به توانمند سازی زنان سرپرست خانوار در سال ۹۲ برگزار شده است.

۴. همایش کشوری بزرگداشت هفته جهانی تغذیه با شیر مادر

این همایش با شعار "تغذیه با شیر مادر برابر یک عمر سلامتی" با حضور وزیر بهداشت به میزبانی دانشگاه شهید بهشتی در تاریخ ۱۲ مرداد ۱۳۹۳ برگزار شد.

۵. نشست تخصصی بررسی وضعیت سالمندی زنان در ایران

این نشست با هدف ارتقاء سلامت زنان در دوره های مختلف عمر و هماهنگی نهادی موثر بر سلامت زنان و خانواده در مهرماه ۱۳۹۴ مصادف با روز جهانی سالمند توسط سازمان بهزیستی برگزار شد.

۶. نشست گرامیداشت خانواده های شهداء (همسران و مادران)؛ طرح سپاس

این نشست با هدف تجلیل و تکریم مقام شهدا و خانواده های آنها و زنده نگه داشتن یاد و خاطره شهیدان و ترویج فرهنگ ایثار و شهادت در سالهای ۹۳ و ۹۴ به مناسبتهای مختلف در ایام سال برگزار شده است.

ج) حمایت از تولیدات فرهنگی

۱. حمایت از انتشار کتاب

- حمایت از کتاب "خانواده متعادل و توسعه پایدار" (خلاصه مقالات نخستین همایش علمی - تخصصی خانواده متعادل و توسعه پایدار) به قلم فاطمه دوستی

- حمایت از خرید کتاب "اسم من نجود است، ده ساله ام، طلاق گرفته ام" (در خصوص ازدواج زودهنگام و معضلات آن) به قلم دلفین مینویی و معرفی به دستگاه های اجرایی مرتبط جهت تهیه و توزیع

۴. حمایت از ساخت و تولید فیلم

بدون تردید تأثیر عمیقی که دوربین مستند در اذهان و قلوب مخاطبان می آفریند، فراتر از تأثیری است که می توان از رهگذر داده های علمی و آمار و ارقام به مخاطب منتقل نمود؛ به همین دلیل معاونت امور زنان و خانواده از ساخت برخی فیلم های مستند جهت جلب توجهات مسئولین و مردم به مسایل حوزه خانواده استفاده نموده است.

- فیلم مستند ازدواج زنان با اتباع خارجی ۱۳۹۴

گسترده‌گی تبعات ازدواج های غیر قانونی زنان ایرانی با اتباع خارجی؛ ضرورت تهیه فیلم مستندی در این زمینه با هدف شناسایی زنان گرفتار ازدواج های غیر قانونی، سبب شناسی معضلات ازدواج با اتباع خارجی با توجه به تنوع های قومیتی، فرهنگی، مذهبی و اقتصادی، اطلاع رسانی پیامدهای ازدواج با اتباع خارجی و پیشگیری از آن و دریافت راهکارهای فرهنگی، اجتماعی مقتضی به جهت مواجهه با این پدیده را ایجاب نموده است. این مستند در اواخر سال ۹۴ در سه استان سیستان و بلوچستان، خراسان رضوی و آذربایجان غربی تولید شده است و جهت انجام اصلاحات و حمایت های قانونی به دولت و مجلس ارائه خواهد شد.

- حمایت از ساخت فیلم مستند اقدامات حمایتی دولت از زنان سرپرست خانوار -۹۴

این مستند با هدف انعکاس مصائب انسانی و تلاش یک نفره برای ایفای نقش های چندگانه و تحمل سختی ها، انعکاس درخواست ها و مطالبات و انتظارات این گروه از زنان از دولت و جامعه مدنی، انعکاس اقدامات و حمایت های نهاد های دولتی و غیردولتی از زنان سرپرست خانوار، انعکاس دیدگاه ها و راهکارهای اساتید و صاحب نظران و فراهم نمودن امکان بهره گیری در برنامه ریزی ها و تصمیم سازی ها در این حوزه می باشد. در این فیلم وضعیت زنان سرپرست خانوار و زندگی آنها از ابعاد مختلف فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و انتظارات و مطالبات آنها از دولت در سه استان سیستان و بلوچستان، خراسان رضوی و آذربایجان غربی به تصویر کشیده شده و جهت انجام اصلاحات و حمایت های قانونی به دولت و مجلس ارائه خواهد شد.

- حمایت از تولید فیلم ۱۰۰ ثانیه ای در حوزه خانواده

این طرح با همکاری خانه پرواز هنرامین- قم با هدف فراهم نمودن زمینه اجرای برنامه تحکیم بنیان خانواده و نیز برنامه توسعه تواناییهای سازمانهای مردم نهاد، ارتقاء آگاهیها و تواناییها و مهارت حل تعارضات خانوادگی با بهره گیری از هنر به عنوان بهترین و موثرترین شیوه بیان، افزایش تاب آوری اجتماعی خانواده ها در مقابل آسیبهای اجتماعی و تعارضات خانوادگی و به منظور توسعه و ترویج مهارت پیشگیری و حل تعارضات خانوادگی از طریق ساخت و نمایش ۲ فیلم ۱۰۰ ثانیه ای از مجرای گروهها و شبکه های مجازی، پورتال معاونت و نشست ها، طی سال ۹۵ در استان قم انجام پذیرفته است.

- حمایت از فیلمنامه سینمایی با عنوان "مأنده" با محوریت ازدواج آسان

بخش چهارم

توسعه تعاملات و همکاری‌های بین‌المللی در حوزه خانواده

همزمان با استقرار دولت یازدهم رویکرد جدیدی در عرصه تعاملات بین‌المللی با تاکید بر تحکیم و تقویت روابط دو جانبه با محوریت تبیین رهیافت‌های دولت امید و اعتدال در حوزه زنان و خانواده مدنظر قرار گرفت. معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری در چارچوب سیاست تعامل سازنده و موثر با جهان دولت یازدهم و همچنین به منظور اطلاع رسانی و انعکاس دیدگاه‌ها، راهبردها، ابتکارات و دستاورد های ج.ا.ایران در حوزه پیشرفت وضعیت حقوقی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی زنان و خانواده در عرصه بین‌المللی اقدام به انجام فعالیت‌های متنوع به منظور توسعه تعاملات و همکاری‌های دوجانبه با سایر کشورها نموده است. بر این اساس از جمله دیدارهای دو جانبه با مقامات عالی رتبه از سایر کشورها، مشارکت در برگزاری سمینارها و همایش‌های بین‌المللی در حوزه زنان و خانواده، مکاتبات بین‌المللی و انعقاد تفاهم‌نامه‌ها و تبادل اسناد همکاری، مشارکت و حضور در اجلاس‌ها و نشست‌های بین‌المللی و منطقه‌ای و ... می‌باشد. اهم تعاملات در حوزه خانواده به شرح ذیل است:

۱. میزبانی از هیات‌های عالی رتبه

یکی از مهمترین راهبردهای دولت یازدهم در عرصه بین‌الملل؛ برقراری، تقویت و تعمیق مناسبات دوجانبه و چندجانبه در مسیر تحکیم ارتباط با کشورهای مختلف و ایجاد زمینه برای معرفی دستاوردهای کشور در حوزه‌های مختلف بوده است. بر این اساس معاونت امور زنان و خانواده با توجه به زمینه‌های مشترک همکاری با کشورهای مختلف با اولویت کشورهای اسلامی و منطقه با دعوت و میزبانی از مقامات و هیات‌های بلندپایه تلاش نموده تا ضمن تعمیق روابط دو جانبه، موضوع زنان و خانواده را بعنوان فصل مشترک گفتگوها و زمینه‌ای برای تقویت ارتباطات دو جانبه طرح نماید.

- میزبانی از سراسقف پالیا رئیس شورای پاپی امور خانواده واتیکان

میزبانی از سراسقف وینچنزو پالیا رئیس شورای پاپی امور خانواده واتیکان و پدر آندرا چوچی نماینده محترم رسمی شورای پاپی با همراهی جناب آقای لئوبوکاردی سفیر واتیکان و پدر ماکسیمیلیان گرک دبیر آن سفارت صورت گرفت و علاوه بر تبادل نظر و تجربیات در خصوص همکاری‌های دو جانبه ایران و واتیکان در موضوع خانواده و تاکید بر احترام به کرامت انسانی، عدالت و صلح و ادامه همکاری‌های دو کشور در راستای ترویج اندیشه‌های ابراهیمی در جهان و تجلی عملی آن در سیره و رفتار مردم و دولتمردان پرداخته شد. ارائه و قرائت بیانیه مشترک در ملاقات سراسقف پالیا با معاون رئیس جمهور در امور زنان و خانواده از جمله دستاوردهای این میزبانی بود.

۲. مشارکت و حضور در اجلاس‌ها و نشست‌های بین‌المللی و منطقه‌ای

- سفر معاون رییس جمهور در امور زنان و خانواده در تاریخ ۱۳۹۳/۱۱/۲۹ الی ۱۳۹۳/۱۲/۲ (۲۱-۱۸ فوریه ۲۰۱۵) در راس هیاتی از زنان صاحب نظر در فقه، حقوق و جامعه‌شناسی خانواده و ارتباطات به دعوت شورای پاپی امور خانواده واتیکان به ایتالیا سفر کرد. هیأت اعزامی جهت بهره‌برداری از ظرفیت و نفوذ معنوی واتیکان در پیشبرد و توسعه همکاری‌های مشترک با

توجه به اشتراکات دینی و مذهبی ادیان ابراهیمی با پاپ فرانسیس رهبر کاتولیک‌های جهان، هیأتی از شورای پاپی امور خانواده واتیکان و رییس آن شورا و نخست‌وزیر واتیکان دیدار کردند.

۳. برنامه کاری مشترک با صندوق جمعیت ملل متحد

همکاری صندوق جمعیت ملل متحد با دولت ایران در قالب برنامه‌های پنج‌ساله توسعه‌ای تعریف شده و پنجمین برنامه کشوری در سال ۱۳۹۰ برای یک دوره چهار ساله (۱۳۹۴-۱۳۹۰) (در دولت دهم) به رویه مرسوم چهار برنامه کشوری سابق، تدوین و به امضاء رسید. متعاقباً کمیته راهبری برنامه، به عنوان بالاترین مرجع تصمیم‌گیری با ریاست مشترک وزارت امور خارجه و دفتر صندوق جمعیت ملل متحد در تهران و مشارکت دستگاه‌های دولتی ذی‌ربط با هدف هم‌افزایی و نظارت بر اجرای این برنامه تشکیل گردید. پنجمین برنامه کشوری دارای سه خروجی و پنج برون‌داد مرتبط با یکدیگر می باشد. برون‌داد پنجم از پنجمین برنامه کشوری عبارت است از: « تقویت ظرفیت ملی برای تدوین و اجرای برنامه حمایتی برای نهاد خانواده، زنان سرپرست خانوار و کم بضاعت» که جهت تحقق برون‌داد پنجم، شریک اجرایی دولتی، معاونت ریاست‌جمهوری در امور زنان و خانواده که در سال ۱۳۹۰، مرکز امور زنان و خانواده ریاست‌جمهوری بوده، تعیین شده است؛ بنابراین متن برنامه همکاری که ذیل این برون‌داد، فی‌مابین این معاونت و صندوق جمعیت ملل متحد، تدوین و اجرایی شده است، به رویه عملی چهار برنامه سابق که جهت تحقق پنج برون‌داد مندرج در پنجمین برنامه کشوری منعقد شده بوده، اجرایی شده است. معاونت امور زنان و خانواده در خرداد ماه ۱۳۹۳ اقدام به امضای برنامه کاری مشترک با صندوق جمعیت ملل متحد نمود و در گام بعد با صندوق جمعیت توافقی نمود تا در تدوین برنامه های عملیاتی در چارچوب برنامه کاری مشترک، امکان آزادی عمل و ایجاد تغییرات در عنوان پروژه ها، به عنوان حقی برای معاونت محفوظ بماند.

جدول ۱: عنوان برنامه های پیش بینی شده اولیه در حوزه خانواده و برنامه های عملیاتی شده

شماره فعالیت	عنوان فعالیت پیشنهادی در برنامه کاری مشترک (ارائه شده توسط صندوق جمعیت ملل متحد)	عنوان برنامه عملیاتی شده (توسط معاونت زنان و خانواده)	وضعیت انجام
۱	تبادل تجربه با سایر کشورها به منظور یافتن ساز و کارهایی برای تقویت بنیان خانواده و پیشرفت زنان	سفر مطالعاتی به فنلاند	اجرا شد
۲	تشکیل بانک اطلاعاتی زنان و زنان سرپرست خانوار	تهیه ۳۳ گزارش استانی و یک گزارش ملی و اطلس وضعیت زنان و خانواده تجزیه و تحلیل آماری وضعیت جمعیتی، اقتصادی، آموزشی و آسیب های اجتماعی و بهداشت و درمان در زنان در استان های کشور	اجرا شد
۳	طراحی دوره های آموزشی بومی شده برای کارمندان سازمان های دولتی، قضایی، نیروهای پلیس و غیره در زمینه خانواده سالم	معرفی و اولویت بندی شاخص های جنسیتی	اجرا شد
۴	آموزش آموزشگر برای تدریس "خانواده سالم"	طراحی و برگزاری دوره های آموزشی شبکه سازی تخصصی در حوزه سلامت خانواده ویژه نمایندگان سازمان های مردم نهاد و دستگاه های اجرایی مرتبط با حوزه زنان و خانواده در منطقه شرق کشور	اجرا شد
۵	وارد کردن مباحث "خانواده سالم" به محتوای آموزشی کلاسهای پیش و پس از ازدواج	-----	-----
۶	تحلیل زیرگروههای زنان سرپرست خانوار (بیوه هرگز ازدواج نکرده، مطلقه، بدسرپرست) به منظور تدوین سیاستهایی که نیازهای	تهیه گزارشات چکیده مدیریتی و تحلیل زیرگروه های زنان	اجرا شد

شماره فعالیت	عنوان فعالیت پیشنهادی در برنامه کاری مشترک (ارائه شده توسط صندوق جمعیت ملل متحد)	عنوان برنامه عملیاتی شده (توسط معاونت زنان و خانواده)	وضعیت انجام
	مختلف آنها را پوشش دهد.	سرپرست خانوار	
۷	برگزاری سمینار و جلسات بحث و گفتگو درباره ارائه نتایج تحقیق جامع بر روی زنان سرپرست خانوار	-----	-----
۸	کمک فنی برای تدوین سیاستهای مناسب که نیازهای زنان سرپرست خانوار را پوشش دهد	-----	-----
۹	برگزاری تور مطالعاتی به کشورهای دارای برنامه موفق در زمینه زنان سرپرست خانوار	-----	-----

۴. اعزام و معرفی کارشناسان و مدیران ارشد از سوی معاونت امور زنان و خانواده جهت شرکت در کنفرانس ها،

سمینارها و دوره های آموزشی خارج از کشور با موضوع زنان و خانواده

- اعزام نمایندگانی از معاونت و سایر دستگاه های اجرایی جهت سفر مطالعاتی به فنلاند- ۹۳، دستاورد: آشنایی با سیاست های مؤثر حمایت از خانواده در جهت افزایش جمعیت، آشنایی با عملکرد خانه های امن در راستای حمایت از مادر و کودک در شرایط بحرانی منازعات خانوادگی و آشنایی با سازمانهای غیردولتی امور زنان و خانواده
- اعزام نماینده معاونت جهت شرکت در جلسه کمیته حقوق کودک سازمان ملل متحد، ژنو- سوئیس، دی ماه ۹۴، دستاورد: ارائه پاسخ به سوالات مطروحه کمیته و ارائه گزارش کتبی و شفاهی
- شرکت مشاور امور زنان و خانواده وزارت دادگستری در کنفرانس بین المللی تقویت ظرفیتهای پیشگیری از ازدواج زود هنگام، باکو- آذربایجان، آذر ۹۴

۵. همکاری با سازمانهای بین المللی و نمایندگی های سازمان ملل در ایران

- امضای برنامه کاری مشترک با صندوق جمعیت ملل متحد در چارچوب پنجمین برنامه کشوری
- شرکت در جلسات تدوین برنامه ۲۰۱۶-۲۰۱۵ صندوق ملل متحد در زمینه همکاری در حوزه زنان و خانواده
- همکاری با فدراسیون بین المللی سلامت خانواده و شرکت در اجلاس های منطقه ای این فدراسیون
- مشارکت در تهیه و تنظیم گزارشات ملی مربوط به اسناد بین المللی
- پاسخ به رویه مکاتبات کمیسیون مقام زن (درخصوص مکاتبات واصله از سازمان عفو بین الملل در مورد نتایج و آثار منفی دو طرح افزایش مولید و پیشگیری از کاهش جمعیت و طرح جامع جمعیت و تعالی خانواده بر حقوق جنسی و باروری زنان ایران)
- گزارش در پاسخ به کارگروه تبعیض علیه زنان در قانون و عمل ۱ و ۲ در خصوص قوانین ازدواج در ایران
- گزارش در خصوص قطعنامه حمایت از خانواده، به درخواست کمیسرعالی حقوق بشر
- گزارش شاخص ها در حوزه کودک جهت ارائه به کمیته حقوق کودک سازمان ملل متحد

۶. پیام ها و بیانیه های صادره

- مکاتبه با خانم ملامبو دبیر اجرایی نهاد زنان ملل متحد در خصوص محکوم کردن اقدامات آل سعود علیه یمن به خصوص زنان و کودکان یمنی

- صدور بیانیه به مناسبت روز جهانی خانواده